

53064

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kütüphanecilik Bilim Dalı

**SÜRELİ YAYINLAR TOPLU KATALOĞU VE BİR
GÖZLEM:
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ MERKEZ
KÜTÜPHANESİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Kemal Öztürk
9799**

**Tez Danışmanı:
Prof.Dr.Aysel Yontar**

J-53064

**İstanbul
1996**

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	4
KISALTMALAR.....	6
GİRİŞ.....	7

I.BÖLÜM:

SÜRELİ YAYIN TOPLU KATALOĞUNUN ÖZELLİKLERİ VE TÜRLERİ

1. Konuyla İlgili Temel Kavram ve Tanımlar.....	12
1.1. Süreli Yayın ve Süreğen Yayın.....	12
1.2. Toplu Katalog, Toplu Liste ve Süreli Yayın Toplu Kataloğu.....	21
2. Süreli Yayın Toplu Kataloğunun Türleri.....	25
2.1. Yerel Süreli Yayın Toplu Katalogları.....	26
2.2. Bölgesel Süreli Yayın Toplu Katalogları.....	27
2.3. Ulusal Süreli Yayın Toplu Katalogları.....	27
2.4. Uluslararası Süreli Yayın Toplu Katalogları.....	28
2.5. Süreli Yayın Toplu Kataloglarının Diğer Türleri.....	28

II. BÖLÜM:

SÜRELİ YAYIN TOPLU KATALOĞUNUN ÖNEMİ, İŞLEVİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1. Süreli Yayın Toplu Kataloğunun Önemi ve İşlevlerine Genel Bir Bakış.....	34
1.1. Süreli Yayın Toplu Kataloğunun Başlıca İşlevleri.....	36
1.1.1. Süreli Yayın Dermesinin Güncelleştirilmesinde Kılavuz Olma.....	38
1.1.2. Süreli Yayın Dermesine Fiziksel Yaklaşım Sağlamada Yer Gösterici Kılavuz Olma.....	38
1.1.3. Süreli Yayınların Korunmasında Bir Araç İşlevi Görme.....	40

1.1.4. Süreli Yayınlar İçin Bibliyografik Veri Kaynağı Olma.....	41
1.1.5. Süreli Yayınların Bibliyografyası Olma.....	42
1.1.6. Bir Süreli Yayın Ağında Düğüm Noktası Olma.....	42
2. Süreli Yayın Toplu Kataloglarının Tarihsel Gelişimi.....	43
2.1. Türkiye Dışındaki Gelişim.....	43
2.2. Türkiye'deki Gelişim.....	59

III.BÖLÜM:

SÜRELİ YAYIN TOPLU KATALOĞU OLUŞTURMANIN KOŞULLARI, İLKELERİ VE YÖNTEMLERİ

1. Toplu Katalog Çalışmasına Hazırlık Aşaması.....	64
1.1. Girişim ve Planlama.....	64
1.2. Toplu Katalogla İlgili Kural ve Yöntem Belirleme.....	71
1.2.1. Toplu Katalog Hazırlamada Uygulanacak Yönetim Teknikleri.....	72
1.2.1.1. Merkezî Yönetim.....	72
1.2.1.2. Merkezî Olmayan Yönetim.....	74
1.3. Toplu Katalog Editörünün Sorumlulukları.....	75
1.4. Katılımcıların Sorumlulukları.....	77
1.5. Toplu Katalog İçin Çalışacak Personel.....	80
1.6. Toplu Katalogun Maliyeti.....	81
2. Süreli Yayın Toplu Katalogunun Kapsamı ve Düzeniyle İlgili Başlıca İlke ve Kurallar.....	84
2.1. Süreli Yayın Toplu Katalogunun Kapsamı.....	85
2.2. Süreli Yayın Toplu Katalogunda Bibliyografik Verilerin Kapsamı ve Düzeni.....	86
2.3. Süreli Yayın Toplu Katalogunda Derme Mevcuduyula İlgili Verilerin Kapsamı ve Düzeni.....	88

3. Toplu Kataloğun Kapsamı ve Düzeniyle İlgili Diğer İlke, Kural ve Standartlar.....	91
3.1. Toplu Katalog ve Dizinlerinin Düzeniyle İlgili Temel Bazı İlkeler.....	91
3.2.Toplu Kataloğun Düzenlenmesinde Yararlanılacak Kataloglama Kuralları ve Standartlar.....	92
3.2.1. ANSI ve NISO Standartları Arasında Karşılaştırma.....	95
4. Süreli Yayın Toplu Kataloğunu Sürdürme.....	96

IV. BÖLÜM:

İ.Ü.MERKEZ KÜTÜPHANESİ'NİN SÜRELİ YAYIN TOPLU KATALOĞU HAZIRLAMA İŞLEVi, KOŞULLARI VE BİR TOPLU KATALOG GİRİŞİMİ

1. Kütüphanenin Tarihsel Gelişimi ve Bugünkü Durumu.....	100
2..Kütüphanenin Toplu Katalog Hazırlama İşlevinin Yasal Zemini.....	109
3. İ.Ü.Kütüphanelerinde Toplu Katalog Konusunda Bir Gözlem ve Anket...112	
4. Yeni Bir Girişim: İ.Ü.Yabancı Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu Projesi...115	

SONUÇ VE ÖNERİLER.....119

KAYNAKÇA.....124

EK: İstanbul Üniversitesi Kütüphanelerinde Süreli Yayınlar Toplu Kataloğuyla İlgili Anket Formu.....128

ÖNSÖZ

Günümüzde ülkeler, sosyal ve ekonomik açıdan çeşitli sorunlarla yüzyüze gelmektedirler. Gelişmiş ülkelerde, çeşitli sorunların çözümünde bilimsel araştırma ve geliştirme çalışmalarından yararlanma eğiliminin daha yaygın olduğu söylenebilir. Bu durum, kütüphanecilik alanındaki sorunlar ve çözümleri için de geçerlidir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde de, diğer sorunların yanında kütüphanecilik mesleğinin sorunlarının da çözümünde, benzer tutumların ve faaliyetlerin yürütülmesi yararlıdır.

Toplu katalog, kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesinde yararlanılan buluş niteliğinde bir araçtır. Kitap ve kitapdışı çeşitli belgeler için hazırlanacak bir toplu katalog, hangi belgenin nerede bulunduğunu; aynı zamanda belgenin hangi baskısının, cildinin yahut sayısının da mevcut olduğunu belirtir. Böylece, kütüphanelerarası işbirliği ve kaynak açısından olduğu kadar, kütüphane mevcudunun denetimi ve korunması konusunda da kütüphanecilere yararlı ipuçları sağlar.

Öte yandan, süreli yayınlar, çeşitli alanlarda çalışan araştırmacılar tarafından yoğun olarak kullanılan başlıca belge türleri arasında yer almaktadırlar. Diğer belgeler için olduğu gibi, süreli yayınlar için de bir toplu kataloğun hazırlanması, süreli yayınların bir kez değil, sürekli olarak yayınlanma amacıyla ortaya çıkmaları ve izlenmelerinin de güç olması nedeniyle özellikle önemlidir.

Bu tezin amacı, toplu katalogların özellikleri, gelişimi, işlevleri ve oluşturulmalarıyla ilgili bugüne kadar oluşmuş bilgileri, bir yüksek

lisans tezi çerçevesinde araştırarak bir araya getirmek, değerlendirmek ve İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri için bir süreli yayınlar toplu kataloğunun hazırlanması konusundaki başlıca koşullar ile ilke ve yöntemleri ortaya koymaktır. Daha önce böyle bir tez araştırmasının yapılmamış olması ve ülkemizde özel olarak süreli yayın toplu kataloğu konusundaki yayınların sınırlılığı, tez konusunun seçimini etkilemiştir. Bu tezin hazırlanması sırasında, İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri için bir süreli yayın toplu kataloğu projesinin başlatılması da sevindirici bir raslantıdır ve tez konusunun ülkemiz için güncelliğinin de bir kanıtıdır.

Bu tezin hazırlanmasında beni sürekli olarak destekleyen ve teşvik eden tez danışmanım Prof.Dr.Aysel YONTAR'a çok teşekkür ederim. Yine, tezimin tamamlanması konusunda yardım ve desteğini esirgemeyen Prof.Dr.Meral ALPAY'a da teşekkür borçluyum. Her iki değerli hocama, aynı zamanda mesleki hayatımın şekillenmesinde katkıları olduğuna inandığım için de teşekkür ederim.

Kemal Öztürk

KISALTMALAR

a.e.= aynı eser

ANSI=American National Standard Institute

a.y.=aynı yer

Bas.=Basımevi

Bas.=Basımevi

Ed.Fak.= Edebiyat Fakültesi

**ISBD-S= International Standard Bibliographic Description
for Serials**

ISDS= International Serials Data System

ISO= International Standards Organisation

ISSN= International Standard Serials Number

İ.Ü.= İstanbul Üniversitesi

LISA= Library and Information Science Abstracts

NISO=National Information Standard Organisation

GİRİŞ

Sürelî yayınlar, özellikle çeşitli bilimsel ve teknik alanlardaki güncel bilgileri sunan belgeler olmaları nedeniyle, araştırmacılar tarafından yararlanılan başlıca kaynaklardan biridirler. Ancak, bu kaynaklardan yararlanmanın hızlı ve verimli olabilmesi için başlıca koşullardan biri, sürelî yayınlarla ilgili bibliyografik kaynakların olmasıdır. Sürelî yayın toplu kataloğu, sürelî yayınlar hakkında hem bibliyografik veriler sunan, hem de sürelî yayınların bulunduğu yerler ile mevcutlarını gösteren önemli bir bibliyografik kaynaktır. Bu özellikleriyle sürelî yayın toplu katalogları, kütüphanelerin kendi dermelerine ilişkin çeşitli veriler elde etmelerine; böylece hizmet ve işlemlerini daha etkin ve verimli biçimde yönetmelerine katkıda bulunurlar. Dolayısıyla sürelî yayın toplu kataloglarının işlevleri çeşitlidir.

Gelişmiş ülkelerde, özellikle de Avrupa ve A.B.D.'de ortaya çıkan sürelî yayın toplu katalogları, zamanla diğer ülkelerde de hazırlanmıştır. Türkiye'de bu konuda Cumhuriyet döneminden önce bazı girişimler olsa da, Cumhuriyet döneminden sonra bu konuda daha fazla görüş ve çalışmalar ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, Türkiye'de henüz ulusal çapta bir sürelî yayın toplu kataloğu bulunmadığı gibi, İstanbul Üniversitesi Kütüphanelerinin tümünü kapsayacak biçimde hazırlanmış bir toplu katalog da yoktur.

Bu araştırmanın hipotezi, araştırmacılar için uygun bir sürelî yayın toplu kataloğunun oluşturulması ve sürdürülmesinin, belirli koşulların oluşmasına, aynı zamanda belirli evrensel ilke ve yöntemlerin izlenmesine bağlı olduğudur.

Tezin genel amacı, süreli yayın toplu kataloglarının önemi ve işlevlerine dikkati çekmek; aynı zamanda böyle bir toplu kataloğun oluşturulması için gerekli koşullar ile bu konuda izlenecek ilke ve yöntemleri ortaya koymaktır. Böylece, genel olarak ülkemizde herhangi bir süreli yayın toplu kataloğu hazırlama girişiminde bulunacak kişi veya kuruluşlara, konuyla ilgili temel ve güncel bilgiler sunarak yardımcı olmak istenmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri için kapsamlı bir süreli yayın toplu kataloğunun bugüne kadar hazırlanmamış olması nedeniyle ve bu konuda İ.Ü.Merkez Kütüphanesi'nin merkezî rolü ve işlevi gözönünde tutularak, tezde bu kütüphanenin örnek bir kuruluş olarak seçilmesi de uygun görülmüştür.

Araştırmada, belgesel analiz yönteminden; konuyla ilgili yerli ve yabancı kaynaklardan yararlanma ile gözlem ve anket gibi veri toplama tekniklerinden yararlanılmıştır.

Araştırma konusuyla ilgili olarak yerli bibliyografik kaynaklar arasında Türkiye Bibliyografyası ile Türkiye Makaleler Bibliyografyası başlangıcından günümüze kadar taranmış; ayrıca tezlere de başvurulmuştur. Yerli kaynaklar arasında en çok başvurduğum kaynaklar, O.Tekin Aybaş'ın **Toplu Kataloglar ve Türkiye Uygulamaları** ve L.Brummel'in **Toplu Kataloglar** adlı kitaplarıdır. Brummel'in B.Abacıoğlu tarafından Türkçeye çevrilen kitabı, Türkiye'de konuyla ilgili temel bir kaynaktır. Ancak, Aybaş'ın eseri daha güncel ve kapsamlıdır. Bunun yanında, A.Üstün tarafından hazırlanan 'İstanbul Üniversitesi'ne Bağlı Kütüphaneler' başlıklı ve 1976'da hazırlanan bir doktora tezinden de epeyce yararlandığımı

belirtmeliyim. Bununla birlikte, ülkemizde konuyla ilgili yayınların çok sınırlı olduğunu da söylemeliyim.

Yabancı bibliyografik kaynaklar arasında **Library Literature** ve **LISA**'nın son 15 yıllık sayıları taranmıştır. Yabancı kaynaklar arasında, süreli yayınlar konusunda tanınmış uzmanlardan D.E.Davinson'un **Periodical Collections**, A.Osborn'un **Serial Publications** adlı kitaplarından; P.S.Banach'ın "Union listing:coordination and cooperation" adlı makalesinden oldukça yararlandım. Ancak, en çok yararlandığım kaynak, J.Whiffin'in IFLA adına hazırladığı 'süreğen yayınlar toplu kataloğu' oluşturmayla ilgili çok önemli bir kılavuz niteliğindeki **Union Catalogues of Serials** adlı eserdir.

Tez, 4 bölümden meydana gelmiştir. 'Süreli Yayın Toplu Kataloglarının Özellik ve Türleri'ni konu alan birinci bölümde, önce konuyla ilgili kavram ve tanımlar ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu kısımda görüleceği gibi, 'süreli yayın' kavramının 'süreğen yayınlar' kavramına göre daha dar bir kavram olduğu halde, ülkemizde 'süreli yayın' kavramı, genellikle 'süreğen yayın' kavramını kapsayacak biçimde kullanılabilir. Ayrıca 'toplu liste' ve 'toplu katalog' kavramları arasındaki ayrıma da değinilmiş ve geçmişte 'süreli yayın toplu listesi' kavramının daha çok kullanıldığı, günümüzde ise onun yerine 'süreli yayın toplu kataloğu' kavramının yaygınlaştığı ortaya konmuştur. Daha sonra süreli yayın toplu kataloglarının yerel, bölgesel, ulusal, uluslararası ve diğer türleri üzerinde açıklamalar yapılmıştır.

'Sürelî Yayın Toplu Kataloğunun Önemi, İşlevi ve Tarihsel Gelişimi'nin incelendiği ikinci bölümde, önce sürelî yayın toplu kataloglarının dermenin güncelleştirilmesinden, sürelî yayınların yerini belirtmeye, sürelî yayın dermesiyle ilgili bibliyografik veri sağlamaktan, sürelî yayın dermesinin korunmasına kadar değişen çeşitli işlevleri üzerinde durulmuştur. Bundan sonra, sürelî yayın toplu kataloglarının Türkiye'de ve Türkiye dışındaki ülkelerde gösterdiği tarihsel gelişim ele alınmış; aynı zamanda belli başlı sürelî yayın toplu kataloglarından örnekler sunulmuştur. Buna ek olarak, IFLA'nın bir sürelî yayın toplu kataloğu oluşturma konusunda evrensel ilke ve yöntemleri belirlemeye yönelik faaliyetiyle bu faaliyet sonucunda ortaya çıkan belge tanıtılmıştır.

Üçüncü bölümün konusu 'Sürelî Yayın Toplu Kataloğu Oluşturmanın Koşulları, İlkeleri ve Kuralları'dır. Bu bölümde, sürelî yayın toplu kataloğu oluşturmak için gerekli girişimler ve hazırlık çalışmaları ele alınmış; toplu katalogla ilgili planlama, kural ve yöntem belirleme gibi aşamalar ile toplu katalog için gerekli personel ve maliyetler de incelenmeye çalışılmıştır. Bu bölümde, toplu kataloğun kapsamı ve düzeniyle ilgili çeşitli ilkeler, standartlar ve kurallar da açıklanmıştır.

Dördüncü ve son bölümde 'İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nin Sürelî Yayın Toplu Kataloğu Hazırlama İşlevi ve Koşulları' incelenmiştir. Bu bölümde, İ.Ü.Merkez Kütüphanesi'nin tarihsel gelişimi ve bugünkü durumu, daha ziyade İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri arasında bir işbirliği ve toplu katalog hazırlama girişimlerinin gerekliliğine dair bazı araştırma ve görüşler çerçevesinde ele alınmıştır. Daha sonra, İstanbul Üniversitesi

Kütüphaneleri Yönetmeliği ele alınarak, İ.Ü.Merkez Kütüphanesi'nin bu yönetmelikle belirlenen toplu katalog hazırlama işlevi vurgulanmıştır. Bundan sonra, İstanbul Üniversitesi'ne bağlı 12 fakülte kütüphanesinin yöneticilerine bir anket uygulanarak, hiç değilse yönetici düzeyindeki personelin süreli yayın toplu kataloguyla ilgili bilgi ve ilgi düzeyi saptanmaya çalışılmıştır. Anket sonuçlarının, sağlıklı bir süreli yayın toplu katalogunun oluşturulması için iyi yetişmiş ve bilgili personelin ne derece önemli olduğunu göstermesi açısından kanımızca ilginç sonuçlar verdiğini söyleyebiliriz. Bu arada, tez araştırması sırasında İ.Ü.Araştırma Fonu'nun sağladığı destekle, İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü tarafından başlatılan ve İ.Ü.Merkez Kütüphanesi ile işbirliği içinde yürütölen 'İstanbul Üniversitesi Yabancı Süreli Yayınlar Toplu Katalogu Projesi' hakkında da açıklamalar yapılmıştır. 'Sonuç ve Öneriler' bölümünden sonra 'Kaynakça'nın yer aldığı tezin 'Ek' kısmında, tezde yapılan anket çalışmasıyla ilgili soru formunun bir örneği de sunulmuştur.

Bu araştırma, süreli yayın toplu kataloglarının günümüzde gittikçe artan önemine ve işlevlerine, teori ve pratik alanında çalışan meslekdaşlarımızın dikkatini çekebildiği ve böyle bir toplu katalog oluşturmaya girişenlere yararlı olduğu ölçüde, amacına ulaşmış sayılmalıdır.

Kemal Öztürk

I. BÖLÜM

SÜRELİ YAYIN TOPLU KATALOĞUNUN ÖZELLİKLERİ VE TÜRLERİ

1. Konuyla İlgili Temel Kavram ve Tanımlar

Sürelî yayın toplu kataloğu, kütüphane ve belge-bilgi merkezlerinin çeşitli hizmet ve işlemlerinde yararlanılan temel bibliyografik araçlardan biridir. Bu aracın özellik ve işlevlerini daha iyi anlayabilmek için, önce bazı kavramların açıklığa kavuşturulması gereklidir. 'Sürelî yayın toplu kataloğu' kavramı, hem 'sürelî yayın', hem de 'toplu katalog' gibi iki ayrı kavramı içinde taşımaktadır. Bu nedenle, sürelî yayın toplu kataloğunun çeşitli özellik ve işlevleriyle ilgili açıklamalara geçmeden önce, yukarıda belirtilen iki ayrı kavramın ele alınması yararlı olacaktır. Ancak, aşağıda da görüleceği gibi, bu kavramları, onlarla yakından ilişkili olan başka kavramlarla birlikte incelemek, özellikle günümüz koşullarında önemlidir. Örneğin, sürelî yayınlar ve süreğen yayınlar gibi iki ayrı kavram, bazen birbirinin yerine, bazen de biri, diğeri kapsayacak biçimde kullanılabilir. Dolayısıyla, birbiriyle ilişkili kavramları birlikte incelemek, ele alınan kavramların sınırlarının daha iyi belirlenmesine yardımcı olacaktır.

1. 1. Sürelî Yayın ve Süreğen Yayın

'Sürelî yayınlar' olarak bilinen ve İngilizce 'periodicals' terimiyle ifade edilebilen yayınlar için değişik tanımlar yapılmıştır. Konuyla ilgili başlıca uzmanlar arasında yer alan D.E.Davinson, **Periodicals Collections** adlı eserinde, 'sürelî yayınlar' karşılığı olarak İngilizce'de

'periodicals' ve 'serials' şeklinde iki farklı terimin kullanıldığını belirtir. Ona göre, bu terimlerin ikisi de süreli yayın anlamına gelmektedir; ama sonuncu terim daha ziyade Kuzey Amerika'da kullanılmaktadır. Konuyla ilgili uzmanlar, sözü edilen iki terimin her birinden neyin anlaşılması gerektiği hakkında çeşitli görüşler öne sürmüşlerdir. 1960'larda İngilizler, Amerikalı meslekdaşlarının, 'periodicals' karşılığı, 'serials' terimini kullanma alışkanlığını sürdürdükleri, bunun da bir zararının olmayacağı düşüncesini taşıyorlardı.¹

Söz konusu terimler hakkında görüş belirten uzmanlardan A.D.Osborn da, 'serials' terimini kullanmanın bir sakıncası bulunmadığını öne sürmektedir. Osborn,1980'de 3. basımı yayınlanan **Serial Publications** adlı eserinde, süreli yayın(periodicals) ve süreğen yayın(serials) kavramları arasındaki farklılığı belirtmek amacıyla birçok uzmanın görüşüne başvurur ve uzun açıklamalara girişir.² Bu açıklamalardan, her iki kavramla ilgili tanımlarda birçok farklılığın bulunduğu da görülmektedir. İki kavramın aşağıda verilecek tanımlarından da anlaşılacağı gibi, aslında süreğen yayın kavramı, süreli yayın kavramına göre daha kapsamlıdır. Kitabının başlığında 'süreğen yayın' terimini seçen Osborn, Anglo-Amerikan Kataloqlama Kuralları 1'in İngiliz ve Amerikan basımlarında 'süreğen yayın' tanımı konusunda farklılıklar bulunduğunu belirtir. 1978'deki Anglo-Amerikan Kataloqlama Kuralları 2'de bu farklılıklar giderilmiş; aynı

¹D.E.Davinson, **Periodical Collections**, London:Deutsch, s.33-36.

² Andrew D. Osborn, **Serial Publications: Their Place and Treatment in Libraries**, Chicago:ALA, 1980, s. 3-23.,

zamanda 'sürelî yayın' terimi, yerini süreğen yayın terimine bırakmıştır. 3

Bununla birlikte, iki kavram ya da terim arasındaki farklılığa kısaca değinmek yerinde olacaktır.

Osborn, Alman araştırmacı E.H.Lehman'ın, süreli yayınların çeşitli özellikleriyle ilgili ayrıntılı açıklamalarda bulunduğuna değinir. Lehman'a göre, süreli yayın "düzenli olarak çıkan, sınırsız bir süreyle devam edeceği umulan, genelde günlük olaylarla ilgilenmeyen, sadece özel bir alandaki en son gelişmeleri dikkate alan basılı bir eserdir,"4 Lehman, süreli yayınların başlıca 9 özelliği bulunduğuna görüşündedir. Süreli yayın, bir editörlük bürosuyla ilişki kurularak çıkarılmalıdır. Bu yayın türü, birden fazla kişinin çabasıyla ortaya çıkan, yani kollektif özellik taşıyan bir üründür. Hem sürekli, hem de sürelidir. Belli bir yayın programı çerçevesinde çıkar. Çok değişik kesimlere hitap ettiği için popüler bir eserdir. Mekanik yollarla çoğaltılır. Evrensel özellik taşır. Zamanında çıkmalıdır.5 Lehman'ın saydığı bu özelliklerin tümü, günümüz süreli yayınları için geçerli değildir. Örneğin, süreli yayınlar yalnız mekanik değil, elektronik yollarla da çoğaltılabilir. Ayrıca, basılı olmayan süreli yayınlar da vardır.

Lehman'ın saydığı özelliklere ek olarak Osborn, süreli yayınları da kapsayan 'süreğen yayınlar' ile ilgili olarak yaptığı açıklamalarda, bu yayınların iki önemli özelliğini daha vurgular. Bunlardan biri,

3 Osborn, a.e., s. 9-10,

4 Osborn, a.e., s.7

5 Osborn, **Serial Publications**, s.7.

süreğen yayının adı, diğeri ise süreğen yayının numarasıdır. Bu ögelerin bazen biri, bazen ikisi de bulunmayabilir. Ama genellikle, her süreğen yayının bir adı ve numarası vardır. 6 Osborn'a göre, süreğen yayınların 'sürelî' olma özelliğî, gün, ay, üç ay veya yıl gibi başlıca zaman aralıklarında yayınlanmalarıyla belirginleşir. Süreğen yayınların, 'süreğen'olma özellikleri ise, genel olarak bu yayınların Arap rakamlarıyla numaralanmaları biçiminde ortaya çıkar.⁷

Osborn, tanıtım amacıyla süreğen yayınların, kısa, çarpıcı ve basit adlar taşıdığını ifade etmektedir.(örneğin,Choice,Life gibi...). Bazen süreğen yayınların adlarına 'journal' (dergi), 'bulletin'(bülten) şeklinde nitelermeler eklenebileceğî gibi, kurumlar tarafından çıkarıldıklarında, kurum adlarıyla da belirtilebilirler. Yine bazen, kurum adlarının kısaltmaları da benimsenebilir. (Journal of the American Medical Association adı yerine JAMA, gibi)

Buraya kadar yapılan açıklamalarda, süreli yayın ve süreğen yayın kavramları arasındaki ayrıma pek değinilmemiştir. Genel olarak, her iki terim de birbirinin yerine geçebilecek biçimde kullanılmıştır. Sözü edilen tanımlara daha çok meslekî el kitapları veya sözlük türündeki eserlerde raslamak mümkündür. Örneğîn, Harrod'un sözlüğünde, süreli yayın "belirsiz bir dönemde düzenli ya da düzensiz aralıklarla yayınlanan, aynı ad altında devam eden, her sayısı numaralanan ve

⁶Osborn, a.e., s.3

⁷ Osborn, a.e., s. 4-5

üzerinde tarih bulunan bir yayın" olarak tanımlanmaktadır.⁸ Görüldüğü gibi bu tanımda, düzenli çıkan yayınlar yanında düzensiz çıkanlar da süreli yayın kapsamına dahil etmiştir.

Konuyla ilgili diğer yabancı sözlükler arasında ALA'nın sözlüğünde, süreli ve süregelen yayınlar arasında belli bir farklılığa işaret edilmektedir. Buna göre, süreli yayınlar(periodicals) "düzenli ya da önceden açıklanan zaman aralıklarında, genellikle bir yıldan daha az sürelerle çıkması amaçlanan ve ne zaman sona ereceği belirlenmeyen; her sayısı birbirini izleyen biçimde numaralanan; normal olarak ayrı ayrı makaleler, öyküler veya başka yazılar içeren bir yayın"dır.⁹ Genel veya özel haberleri yayan, kendine özgü süreliliği olan(örneğin günlük yayınlanma gibi) ve fiziksel biçim açısından da farklılık taşıyan gazeteler, bu tanım dışında tutulmuşlardır. Tüzel kişi kuruluşların toplantı tutanakları, toplantı bildirimleri ve benzeri yayınlar da bu tanım kapsamının dışında kalmıştır.

Aynı eserde, süregelen yayınlar(serializers) için yapılan tanım ise şudur: "Sayısal ya da kronolojik ifadelerle ard arda gelecek bölümler halinde yayınlanan ve ne zaman biteceği belli olmadan devam ettirilmesi amaçlanan, herhangi bir ortamdaki yayın"¹⁰ Burada dikkat çekilmesi gereken nokta, süregelen yayınlarda da bir devamlılığın arandığı, ancak

⁸Leonard Montague Harrod, Harrod's Librarians Glossary and Reference Book, 1993.

⁹ The ALA Glossary of Library and Information Science, Chicago:ALA, 1983, s. 166

¹⁰ The ALA Glossary, s. 203

bu yayınların mutlaka belli aralıklarda çıkma zorunluluğunun bulunmadığıdır. Osborn, Anglo-Amerikan Kataloqlama Kuralları 2'de de bu tanımın kabul edildiğini; aynı zamanda süreğen yayınların kapsamına süreli yayınların, gazetelerin, yıllıkların, toplantı tutanaklarının ve numaralanmış seri eserlerin de dahil edildiğini belirtir.¹¹ Böylece, süreğen yayınların, süreli yayınları da içine alan daha geniş bir kavram olduğu ortaya çıkmaktadır. Bir başka deyişle, süreğen yayınlar, hem süreli(periodical), hem de süreli olmayan(non-periodical) yayınları içermektedirler. Ancak, bir yayının süreğen yayın sayılabilmesi için, o yayının yine de devam etme amacını taşıması, ortak bir adının bulunması ve numaralanmış olması gerekmektedir.

Yabancı kaynaklarda süreli ve süreğen yayın konusundaki tanım ve tartışmaları gözden geçirdikten sonra, bu konuda Türkiye'deki anlayışa da değinmek yararlı olacaktır. Ülkemizde, sözü edilen kavramlarla ilgili tanımlarda, genellikle süreli ve süreğen yayın arasında bir ayırım yapılmadığı, bunun yerine 'süreli yayınlar' tanımlarının, bazen hem süreli, hem de süreğen yayınları kapsayacak biçimde oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Ancak, süreli yayınları 'seri yayınlar'dan ayrı tutmaya özen gösterildiği de ortaya çıkmaktadır.

Örneğin, Behire Abacıoğlu'nun Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni'nde 1953 yılında yayınlanan bir makalesinde, süreli yayın için şöyle bir tanım yapılmıştır:"Periyodik kelimesi umumiyetle, muntazam ve mahdut fasılalarla çıkan,önceden gerek sayı ve gerekse tarih

¹¹ Osborn, **Serial Publications**, s. 10.

bakımından ne kadar müddet yayımlanacağı belli olmayan, kanuni bir adı olan müşterek mahsulü bir yayındır." ¹² Bu tanımda, 'sürelî yayın' yerine 'periyodik' terimi kullanılmıştır. Ama, daha önce yapılmış olan sürelî yayın tanımlarındakine benzer özellikler taşımakla beraber, tanımda örneğin, sürelî yayının 'bir yıldan daha az sürelerde çıkma' özelliğinin olmaması sebebiyle, bu tanıma sürelî olmayan yayınlar da dahil edilebilir. Bu arada Abacıoğlu, seri yayınlar için de bir tanım yaparak, sürelî ve seri yayınlar arasında bir karışıklığa meydan vermemeye çaba göstermiştir. Buna göre, seri yayın "herbiri ayrı bir mevzua ait gayri muntazam fasılalarla çıkan, umumiyetle tarihsiz, ekseriya numaralı olarak neşredilen eserlerin teşkil ettikleri birlik"tir.¹³ Bu tanımdan, numaralı monografların da seri eser kapsamı dahiline alındığı anlaşılabilir.

Meral Alpay tarafından, 1973 yılında hazırlanmış olan 'Kütüphanecilik Terimleri' isimli sözlükte, sürelî yayınlar için şöyle bir tanım mevcuttur: "Sürekli olarak yayımlanacağı öngörülen, sayı ve zaman bakımından ne kadar süreceği belli olmayan, belirli belirsiz sürelerle yayımlanan dergi, gazete, yıllık, almanak, tutanak, rapor, takvim v.b. yayınların genel adı".¹⁴ Meral Alpay'ın verdiği tanım, daha önce verilen yabancı kaynaklardaki süreğen yayın tanımlarıyla benzerlik göstermektedir. Ama, adı geçen sözlükte, 'süreğen yayın' yerine 'sürelî yayın' teriminin kullanılması ilginçtir. Bu sözlüğün yayımlandığı

¹² Behire Abacıoğlu, "Toplu Katalog", **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, 1953, 2(2), s. 159.

¹³ Abacıoğlu, "Toplu Katalog", s. 160

¹⁴ Meral Alpay, **Kütüphanecilik Terimleri**, İstanbul:Ed.Fak.Bas., 1973, s. 70.

tarihte 'süreğen yayın' teriminin ortaya atılıp atılmadığını bilemiyoruz. Bununla beraber, terim mevcut olsa da henüz yaygınlık kazanmamış, yahut yazar tarafından benimsenmemiş de olabilir.

Bu konuda benzer bir tutuma Jale Baysal'ın sahip olduğu da görülmektedir. J.Baysal'ın, 1987 yılında 2.baskısı yapılan bir eserinde, süreli yayınlar için şöyle bir tanıma yer verilmiştir: Süreli yayınlar,"düzenli ya da düzensiz aralıklarla, ortak bir ad altında, kesintisiz olarak tek bir konuyu vermeyen, sürekli olarak çıkan, kural olarak tamamlama amacı gütmeyen planlanan, genellikle aynı dış biçimi koruyarak sürüp giden yayınlardır."¹⁵

Türkiye'de hem süreli, hem de süreli olmayan yayınlar için yalnızca süreli yayınlar teriminin kullanılması, bu konuda sakınca görülmediğini göstermektedir. Bununla beraber, Hasan S. Keseroğlu, süreli yayınların tanımını yaparken daha değişik bakış açısıyla hareket etmiştir. Keseroğlu, 1988 yılında hazırlamış olduğu ve 1994'te ikinci basımı yapılan bir eserinde, süreli yayınlar(periodicals) ve süreli olmayan(non-periodicals) yayınlar arasındaki ayrıma işaret etmiştir. Buna göre süreli yayınlar(periodicals),"düzenli ve düzensiz aralıklarla, yılda birden çok sayıda çıkan, her sayısında birden çok kişinin makale,öykü gibi değişik türde yazılarını içeren ve ne zaman kesileceği önceden belirlenmeyen yayınlardır."¹⁶ Buna karşılık, süreli olmayan yayınlar(non-periodicals), düzenli ya da düzensiz aralıklarla, yılda bir

¹⁵Jale Baysal, Kütüphanecilik Alanında Yeni Kavramlar,Araçlar, Yöntemler. 2.bs. İstanbul: İ.Ü.Ed.Fak., 1987, s. 73

¹⁶Hasan S.Keseroğlu, **Kataloglama Kuralları**, 2.bs. İstanbul, 1994, s. 263.

ya da daha fazla sürelerde çıkmalarından dolayı, süreli yayınlardan ayrı tutulmuştur. Bu açıdan süreli olmayan yayınlar, süreli yayınların da dahil olduğu süreğen yayınlar kapsamına alınırlar.

Kütüphanecilikte Bilgi-Belge Sempozyumu' nun yapıldığı 1994 yılında hazırlanan bir yayında da, süreli yayın için belirli bir tanım yer almıştır. Buna göre, süreli yayınlar " belirli ad altında, yılda en az bir defa olmak üzere, belirli aralıklar ile sonsuza dek yayınlanacağı varsayılan, birden çok yazarın genel veya özel konulardaki yazılarını içeren yayınlardır."¹⁷ Bu tanımda, süreli yayınların kapsamına giren eser türleri belirtilmemişse de, yayınların belirli aralıklarla çıkmaları ve en az yılda bir kez yayınlanmaları öngörülmüştür. Dolayısıyla, 'periodicals' anlamında bir süreli yayın tanımı ortaya çıkmıştır.

Buraya kadar yapılan tanımlardan edinilecek bilgilerle, toplu kataloğa dahil edilecek süreli yayınların kapsamı belirlenebilir. Buna göre şöyle bir tanım yapılabilir: Süreli yayın, ortak bir ad altında, yılda bir ya da daha az sürelerde ve belirlenmiş aralıklarda çıkan; her sayısı numaralı ve tarihli olan; her sayısında değişik kişilerin makale, öykü v.b. yazıları bulunan; ne zaman kesileceği belli olmayan ve belli bir amaca yönelerek hazırlanan yayınlardır." Bu tanımla birlikte süreli yayınların, süreli olmayan yayınlardan farklı özelliklere sahip oldukları anlaşılabilir.

Ancak, ülkemizde, süreli ve süreğen yayın kavramları konusunda yeterli bir tartışmanın ve yayının bulunmadığı da öne sürülmelidir. Bu

¹⁷ Kütüphanecilikte Bilgi-Belge Sempozyumu Bildirileri. Ankara: 1994, s.

tezde, süreğen yayın toplu katalogları değil, süreli yayınlar toplu katalogları ele alınacaktır. Tezin bundan sonraki bölümlerinde kullanılacak süreli yayın teriminin, süreğen yayın teriminden farklı olduğu da gözönünde tutulmalıdır.

1.2. Toplu Katalog, Toplu Liste ve Süreli Yayın Toplu Kataloğu

Süreli yayınlar toplu kataloğunu tanımlamadan önce, toplu kataloğun ne olduğunun açıklanması gereklidir. Çünkü, süreli yayın toplu kataloğu, bir bakıma, toplu kataloğun bir türüdür.

Brummel'in yaptığı genel bir tanımla, "birçok kütüphanenin koleksiyonlarının tamamının veya yalnız bir kısmının tek ve aynı alfabetik sıra içinde envanterini yapan kataloglara toplu katalog" denir.¹⁸ Bu tanımda dikkati çeken nokta, toplu kataloğun birden fazla kütüphanenin kataloğu olmasıdır. Diğer taraftan, her kütüphanenin koleksiyonu çeşitli tür yayınlardan oluştuğuna göre; aynı zamanda bu yayınlar arasında süreli yayın veya süreğen yayınlar da olabileceğine göre, yukarıdaki tanım, süreli ve süreğen yayınların da toplu kataloğunun olabileceğini göstermektedir. Ama, süreli yayın toplu kataloğuyla ilgili daha ayrıntılı bir tanıma geçmeden önce, toplu katalog ile toplu liste kavramları arasındaki farklılık üzerinde kısaca durmakta yarar vardır.

¹⁸ L.Brummel, **Toplu Kataloglar**, Ankara:Unesco Türkiye Milli Komisyonu, s.20.

Özellikle Anglosakson ülkelerde yayınlanan kapsamlı ilk süreli yayın toplu kataloğlarının başlığı, 'süreli yayın toplu listesi' biçimindedir. A.B.D.'de yayınlanan 'Union List of Serials' buna bir örnektir. Buna benzer örnekler çoğaltılabilir. Toplu kataloğun yanında toplu liste kavramının da kullanılması, ister istemez bu iki kavram arasındaki farklılığın açıklanmasını gerektirmektedir. Ancak, bu konuda açıklayıcı bilgi bulmak da güçtür. Bununla beraber, genel olarak 'toplu katalog' kavramının, daha ziyade kitap ve benzeri türdeki yayınları kapsayan kataloglar için kullanıldığı; toplu liste kavramının ise, genelde süreli veya süreğen yayınları içeren bir tür katalogu belirtmek için kullanıldığı öne sürülebilir. Ayrıca, katalogta, listeye göre daha ayrıntılı bibliyografik kimlik ögesinin ya da başka katalog bilgisinin bulunduğu da iddia edilebilir. İleride sık sık başvurulacak olan ve süreğen yayınlar toplu kataloğu hakkında bir kılavuzu hazırlamış bulunan Jean Whiffin de, süreğen yayın toplu kataloğlarının zaman zaman toplu liste olarak adlandırıldığını doğrulamaktadır. Whiffin ayrıca, 'süreğen yayın toplu liste'lerinin temel işlevleri bile karşılamada yetersiz bibliyografik ayrıntılara sahip araçlar olduğunu da belirterek yukarıdaki iddiayı onaylamaktadır. Whiffin'e göre, artık süreğen yayın toplu listesi yerine, süreğen yayın toplu kataloğu terimi kullanılmalıdır. Özellikle otomasyon ortamında, süreğen yayın listesi terimi geçersizdir.¹⁹ Burada Whiffin, bir anlamda, süreğen yayın toplu listesinin hazırlanmasının daha kolay olduğunu, ama günümüzde, hazırlanması daha güç olan toplu katalogların, otomasyon nedeniyle

¹⁹ Jean Whiffin, **Union Catalogues of Serials: Guidelines for Creation and Maintenance, With Recommended Standards for Bibliographic and Holdings Control**. New York: The Haworth Press, 1983, s. 17

daha kolay hazırlanabileceğini ve hazırlanması gerektiğini de ima etmektedir.

Whiffin, süreğen yayın toplu kataloğunun daha ayrıntılı bir tanımını vermektedir. Buna göre, süreğen yayın toplu kataloğu, basılı, mikrofilm veya görsel ortamda olan; her bir süreğen yayının bibliyografik kaydına eklenen; iki veya daha fazla katılımcı kuruluşla ilgili; mevcut verilerin yerini ve özetlenmiş mevcudiyet bilgisini bir veya daha fazla düzende sunan bir katalogtur.²⁰ Bu tanımda, 'süreğen yayın' terimi kaldırılarak yerine 'sürelî yayın' terimi konulduğu takdirde, bir sürelî yayın toplu kataloğu tanımı elde edilebilir. Bir başka deyişle, süreğen yayın toplu kataloğu tanımı, sürelî yayın toplu kataloğu için de geçerlidir. Daha önce verilen Brummel'in toplu katalog tanımında, toplu kataloğun yayınların yerini gösterme özelliği belirgin değildir. Whiffin'in tanımında, toplu kataloğun bu özelliği de vurgulanmaktadır.

Sürelî yayın toplu kataloğunun birden fazla kütüphanenin koleksiyonlarıyla oluşacağı da, buraya kadar yapılan tanımlarda belirtilmektedir. Bu arada Whiffin, geniş bir alana yayılmış, bir çok ana şubesi olan veya kendine has özelliğe sahip, başlıbaşına dermeleri bulunan büyük ve tek bir idari sistemin toplu kataloğunun yapılabileceğine de işaret etmektedir. Bir üniversite kütüphanesinin, merkez kütüphanesiyle fakülte kütüphanelerinin süreğen yayın mevcutlarını içeren bir süreğen yayın toplu kataloğu, bu konuda bir örnektir.

²⁰ Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s.17.

Sürelî yayımlar toplu kataloğunun daha kısa bir tanımı ise Şöyle olabilir: Sürelî yayın toplu katalogları, birden çok kütüphanenin yalnız sürelî yayın kayıtlarını bir merkezde toplayarak ve onların yerlerini de belirterek oluşturdukları kataloglardır.

Tanımlarda belirtildiği ve daha ileride de değinilebileceği gibi, sürelî yayın toplu katalogları, kartlar üzerinde, basılı, mikroform biçiminde veya bilgisayar ortamında hazırlanabilirler.

Çok dar bir konu alanını kapsayan sürelî yayımlar toplu katalogları hariç, genel olarak bu katalogların amacı, mümkün olduğu kadar kapsamlı olmaktır. Whiffin'e göre, ideal olarak bir süreğen yayın toplu kataloğu, normal olarak kendi başına yeterli olmalı; yani veri girişleri, kullanıcıyı başka temel kaynaklara yöneltmeye meydan vermeyecek derecede yeterli bilgi sağlamalıdır.²¹

Kavram ve tanımlarla ilgili bu açıklamalardan sonra, sürelî yayın toplu kataloglarının türleri üzerinde durulacaktır. Ancak, yabancı kaynaklardan yapılan alıntı ve aktarmalarda, bu kaynaklarda yer alan 'süreğen yayın toplu kataloğu' terimi, 'sürelî yayın toplu kataloğu' olarak çevrilecek; böylece tez metninde bir tutarlılık ve standart bir terim kullanımı tercih edilecektir.

²¹ Whiffin, *Union Catalogues of Serials.*, s. 36-38.

2. Süreli Yayın Toplu Kataloğunun Türleri

Genel olarak toplu katalog çalışmasıyla ilgili bir projeye girildiği zaman, öncelikle birbirine yakın ve birbirleriyle işbirliği yapmaları istenen kütüphaneler göz önüne alınır. Böylece, toplu kataloglarda "daha çok coğrafi sınırlama ilkesi önem kazanmakta ve değişik tipler üzerinde durulmaktadır. Ayrıca coğrafi sınırlama kapsamına giren her tipi, içerik açısından da sınıflandırmak mümkündür"²² Örneğin süreli yayınlar toplu katalogları, belli bir çevredeki çeşitli okuyucu gruplarına faydalı olurlar. Diğer taraftan, bilimsel araştırma ürünlerini içeren süreli yayınlar, bu konunun araştırmacıları için; fikir ve sanat içerikli olanları da bu alanlarda çalışanlar için yararlıdırlar. Haber niteliği taşıyanlar da kamuoyuna seslenirler.²³ Ancak hangi konu ve kapsamda olursa olsun, coğrafik açıdan sınıflandırma yapılacak olursa, şu dört temel ayırım göze çarpar:

- 1-Yerel
- 2-Bölgesel
- 3-Ulusal
- 4-Uluslararası

²² Osman Tekin Aybaş, **Toplu Kataloglar ve Türkiye Uygulamaları**. Ankara, 1979, s.20.

²³ Nursen Şiriner, "Süreli Yayın Sorunları", **Halkevleri Dergisi**, 1975, 9 (102), s. 24-25.

2.1. Yerel Süreli Yayın Toplu Katalogları

Genel olarak bölgesel coğrafi yörelerden daha küçük bir alandaki kütüphanelerde bulunan süreli yayınları kapsarlar. Bu tür toplu kataloglar, belli bir yerde yayınlanan ve saklanan tüm süreli yayınları azami derecede kapsamalıdır. Ama, böyle bir süreli yayın toplu kataloğuna katkıda bulunacak kuruluşlar, yerel katalogdan bölgesel kataloğa bilgi verecek bir kopyayı göndermeyi de düzenlemelidir.²⁴ Yerel sistemlerde listelenen materyal, nadir eser olmadıkça, ulusal listelerde ender olarak gösterilir. Büyük toplu kataloglarda, genellikle küçük kütüphanelerin eserleri yer almaz. Böylece, yerel toplu kataloglarda küçük bir okul ve halk kütüphanesi ile özel kütüphanelerin kaynaklarını bildirme imkânı ortaya çıkar. Kullanıcılar kendi yörelerindeki materyali elde etmek istiyorlarsa, büyük kütüphanelerin dermelerini gösteren toplu katalogların dışında, yerel ve daha küçük kütüphanelerin dermelerini gösteren toplu kataloglara başvurarak istedikleri yerel süreli yayın dermeleri hakkında da bilgi alabilirler.²⁵ Bununla birlikte, "yerel çalışmalar birbirine yakın ve aynı çevre koşullarına sahip kütüphanelerin işbirliğini esas tutar."²⁶ Birbirine yakın olan kütüphanenin meydana getireceği ortaklık, daha sonra gittikçe büyüyen ülke düzeyinde girişilecek bir toplu liste projesi için başlangıç olacaktır. Bundan hareket ederek, kütüphaneler daha

²⁴ Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s.34

²⁵ Whiffin, *a.e.a.y.*

²⁶ Aybaş, *Toplu Kataloglar*, s. 21.

geniş işbirliğine gidebilirler. Ancak, "ilk elde ulusal çalışmaya geçemeyecek kadar geniş olan ülkeler, bölgesel girişimlerini başlatıp başarıya ulaştıktan sonra, ileri bir aşama olarak, ulusal toplu katalog girişimlerini planlamaya ve uygulamaya geçebilirler"²⁷

2.2. Bölgesel Süreli Yayın Toplu Katalogları

Bunlar, coğrafi açıdan, değişik büyüklükteki bölgesel alanların toplu kataloglarıdır. Whiffin'e göre, bölgesel süreli yayın toplu kataloglarının değeri, bir arada gruplanan kütüphanelerin sayısına, zenginliğine, kullanıcının istediği dermeye sahip kuruluşu ziyaret edip edemeyeceğine veya bu kuruluştan istediği materyali hızlı bir şekilde elde edip edemeyeceğini belirlemesine bağlıdır. Bir ulusal enformasyon sisteminde, bölgesel süreli yayın toplu katalogları, sistemin temel yapı taşlarıdır. Ama bunlar, kendi ilerinde bir sonuç da teşkil edebilirler. Merkezi bir ödünç verme kütüphanesi bulunmayan ülkelerde, bir kaç süreli yayın toplu katalogu, dağınık bir işbirliği sistemi oluşturabilir.²⁸

2.3. Ulusal Süreli Yayın Toplu Katalogları

Adlarından da anlaşılacağı gibi, bunlar süreli yayınları ulusal çapta kapsayan toplu kataloglardır. Whiffin'e göre, genel olarak ulusal süreli yayın toplu katalogları, yerli süreli yayın kaynaklarını yansıtmalı ve ulusal bibliyografik kuruluşun tüm yerli süreli yayın dermesini kapsamalıdır. Ulusal bibliyografyanın oluştuğu dönemden önce yayımlanan daha eski yerli süreli yayınlarla ilgili ayrıntılar da çok

²⁷ Aybaş, a.e., s. 23.

²⁸ Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s. 34-35

önemlidir. Ulusal süreli yayın toplu kataloglarına, ulusal kütüphanelerde mevcut yabancı süreli yayınlar da katılmalı; bu konuda ülke çapında tüm kütüphanelerdeki en önemli yabancı süreli yayınlar arasından bir seçme yapılmalı; böylece başka ülkelerin kaynaklarına gereksiz yere talepte bulunma girişimleri önlenmelidir.²⁹

2.4. Uluslararası Süreli Yayın Toplu Katalogları

Ulusal sınırları aşan süreli yayın toplu katalogları çeşitlidir. Bunlar, bir kaç ülkenin süreli yayınlarını yahut dünya çapındaki tüm süreli yayınları kapsayabilirler.³⁰ Bu tür süreli yayın toplu katalogların hazırlanmasının kolay olmayacağı açıktır. Ancak, böyle katalogların, uluslararası düzeyde süreli yayın verilerinin iletilmesi açısından çok önemli bir rol oynayacakları da kuşkusuzdur.

2.5. Süreli Yayın Toplu Kataloglarının Diğer Türleri

Süreli yayın toplu katalogları, sadece coğrafî açıdan değil, başka açılardan da sınıflandırılırlar. Böylece onların diğer türleri de ortaya çıkar. Örneğin, "toplu kataloğa katılan kütüphanelerin seçilmesinde gösterilmesi gereken titizlik, organizasyon ve örgütlenme biçimi, içereceği yayın türlerinin niteliği ve gönderilen fişlerin bibliyografik bilgi yönünden yeterli veya yetersiz olmasının yaratacağı durum"³¹ toplu katalogların çeşitlenmesinde önemli bir rol oynayabilir. Güler

²⁹ Whiffin, **Union Catalogues of Serials**, s. 35.

³⁰ Whiffin, **a.e.**, s. 36.

³¹ Aybaş, **Toplu Kataloglar**, s. 20.

Demir Tarafından 1991 yılında hazırlanmış olan bir yüksek lisans tezinde, **homojen ve heterojen** biçiminde ayrılan toplu katalog türlerinden bahsedilmektedir. Örneğin,yalnız üniversite ve araştırma kütüphanelerinin oluşturduğu toplu katalog türü homojen ise; değişik türdeki kütüphanelerin biraraya gelerek oluşturduğu kataloglar da heterojen türde kabul edilmektedir.³² Bu bağlamda, hazırlanan toplu kataloglar, hem coğrafi, hem de homojen ya da heterojen olarak düzenlenebilirler. Örneğin, İstanbul gibi büyük bir kent içinde birden fazla üniversite kütüphanesinin oluşturduğu bir toplu katalog çalışması, yerel-homojen toplu katalog türü olacaktır.

Belli bir konuya bağlı olarak işlev gören özel kütüphaneler, coğrafi açıdan aynı yörede bulunmayabilirler. Bu kütüphaneler, belirli alanlarla ilgili ayrıntılara inerler. Bunlar, genelde kaynak paylaşımına, özel olarak da kütüphanelerarası ödünç verme sistemine yönelebilirler. Oldukça ayrıntılı konularda süreli yayın toplayan bu tür kütüphaneler, kendi aralarında ortak bir kütüphaneler ağı oluşturabilirler. Yahut, konusal çerçevede ulusal bir sisteme dahil edilebilirler. İngiltere'de bulunan "Marine and Fresh Water Sciences Libraries Group" böyle bir ağa iyi bir örnektir. Bu grubun toplu süreli yayın toplu kataloğunun ilk basımı 1976'da, ikinci basımı 1980'de çıkmıştır.³³

Süreli yayın toplu katalogları, güncellik açısından yahut yayımlandıkları ortam açısından da gruplandırılabilirler. Bazı süreli yayın toplu

³² Güler Demir, "Kütüphanelerarası Ödünç Verme" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İ.Ü.Ed.Fak.Kütüphanecilik Bölümü, 1991, s. 20-21.

³³ Hazel M.Woodward, "Union Lists: The UK Perspective", **Serials Review**, 1988, 14(1-2), , s.75.

katalogları, bir kez yayınlandıktan sonra devam etmeyebilirler. Bazıları ise, sürekli olarak güncelleştirilebilirler. Buna göre, **yayını devam eden süreli yayın toplu katalogları veya yayını devam etmeyen süreli yayın toplu kataloglarından söz edilebilir.**

L.Brummel'e göre "süreli yayınların okuyucuları genel olarak yeni yayınlarla ilgilenirler. Bu yüzden süreli yayın listeleri pek eskiye inmezler ve en fazla elli yıllık bir devreyi kapsarlar."³⁴ Bu tür bir sınıflandırma süreli yayın katalogu için yapılan çalışmaları kolaylaştırır.

Süreli yayın toplu katalogları, **basılı ve baskı dışı** biçiminde de tasnif edilebilirler. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında bilgisayarların ortaya çıkmasıyla değişik biçimlerde toplu kataloglar hazırlanmaya başlanmıştır. Bu durum, süreli yayın toplu kataloglarının hem hazırlanmasını, hem de devam ettirilmesini kolaylaştırmıştır. Basılı listeler yoluyla duyurulan toplu kataloglar, bilgisayarlar sayesinde disketlere depolanarak kullanıma sunulmaktadır. Bu tür toplu kataloglara çevrimiçi (on-line) toplu kataloglar denilebilir. "1970'ten sonra toplu katalogların hazırlanmasında değer kazanan "künye yerine kod kullanma" yöntemi sonucu birçok girişim, bilgisayar kullanılarak hazırlanmış ve elde edilen çıktılar, mikrofiş veya mikrofilm biçiminde iştirakçi kütüphanelere dağıtılmıştır."³⁵

³⁴ Brummel, **Toplu Kataloglar**, s. 21.

³⁵ Aybaş, **Toplu Kataloglar**, s. 22.

Whiffin'e göre, süreli yayın toplu katalogları, basılı veya mikroform biçiminde üretilebileceği gibi, bilgisayar terminallerinin veya video sistemlerin bir parçası olan ekranlar üzerinde de görüntülenebilir. Bu üç tür medyanın herhangi bir kombinasyonu biçiminde de sunulabilir. Basılı form, özel bir araç gerektirmeyen ve kullanımı en kolay olan formdur. Ama bu form, bilgisayarla hazırlanmadıkça, güncelleştirilmesi kolay değildir. Bilgisayar Çıktısı Mikroform(COM) biçiminde, özellikle de mikrofiş halindeki süreli yayın toplu katalogları, daha ucuz ve daha az yer kaplayan, dağıtımı da daha kolay olan bir biçimdir. Üretimi ve güncelleştirilmesi daha kolaydır. Ancak, bir araçla kullanılması gerektiğinde, kütüphanelerde hem bu aracın mevcut olması, hem de okurun bu araçların kullanımını bilmesi gerekir. Toplu katalogların bu biçimi, sürekli güncel kullanım açısından veya yoğun kullanımın olduğu alanlarda tavsiye edilmez.

Çevrimiçi görüntülü sistemlere gelince, bunların çeşitli avantajları vardır. Bibliyografik kayıtlar topluluğuna, tüm yaklaşım noktalarından bağlantı yapılabilir. Bu da kullanıcıya daha çok yarar sağlar. Böyle sistemlerin çok yönlü arama kolaylığı, baskı ve görüntüleme seçenekleri bulunmaktadır.³⁶ Ayrıca bunların, tek bir kütüğü yeniden organize etme veya ona çeşitli yollardan yaklaşım sağlama açısından da değişik işlevleri vardır. Süreli yayınlarla ilgili bibliyografik ve mevcuda ilişkin bilginin, hızlı ve kolay güncelleştirilmesi ve basıma hazırlanması mümkündür. Bu yol, süreli yayınlar toplu kataloğunu hazırlama ve devam ettirmenin en etkin yoludur. Ayrıca birbirinden

³⁶Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s. 27-28.

uzak bir çok noktadan, doğrudan doğruya güncel bilgi edinmek mümkündür. Ancak bu tür sistemlerin kuruluşu ve devam ettirilmesi için önemli yatırımlar gerekir. İleri teknolojik sistemler okura, manuel sistemlerden elde ettiği tatminin aynısını veya daha fazlasını sağladığı takdirde değerlidir. Çok kapsamlı sistemler hariç olmak üzere, hemen tüm kütüphaneler için mikrofiş ve basılı formlarla desteklenen bir on-line sistemin olması tavsiye edilir.³⁷

Bu bölümde, süreli yayın toplu kataloğu konusuyla ilgili çeşitli tanım ve kavramlar ile süreli yayın toplu kataloglarının değişik türleri incelenmiştir. 'Süreli yayın' kavramı, 'süreğen yayın' kavramına göre daha dar kapsamlıdır. Ayrıca, geçmişte 'toplu katalog' dendiğinde, genellikle kitap ve benzeri materyalleri kapsayan toplu kataloglar anlaşılmasına karşılık, 'toplu liste' kavramından genellikle süreli veya süreğen yayınları kapsayan toplu katalogların anlaşıldığı bilinmelidir. Bu sonuncu kavram, günümüzde de geçerlidir. Ancak, onun yerine, artık süreli veya süreğen yayın toplu kataloglarından söz edilmesi daha anlamlı görülmektedir. Çünkü 'toplu katalog', listeye göre daha ayrıntılı bilgi veren bir araçtır.

Yine bu bölümde, süreli yayın toplu kataloglarının coğrafî açıdan, toplu kataloğun yayınlanma ortamı açısından yahut başka açılardan değişik türleri olduğu da belirtilmelidir. Herhangi bir toplu kataloğun hangi gruba girdiği, her kataloğun kendi özelliğine göre değişir. Ayrıca, toplu kataloğun hazırlanma amacının, onun bir bakıma türünü de belirleyeceği söylenebilir.

³⁷ Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s. 28-29.

Bundan sonraki bölümde, süreli yayın toplu kataloglarının önemi ve işlevleri ele alınacaktır.

II. BÖLÜM:

SÜRELİ YAYIN TOPLU KATALOĞUNUN ÖNEMİ, İŞLEVİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1. Süreli Yayın Toplu Kataloğunun Önemi ve İşlevlerine Genel Bir Bakış

Toplu kataloglar ya da listeler, kütüphanelerin değişik grupları tarafından değişik amaçlar için kullanılır. Liste, benzer kişilere hizmet veren bir grup kütüphaneler arasında ya da bir bölge içindeki süreli yayın mevcutlarını göstermek için kullanılır.³⁸ Bu durumda, kütüphanelerin toplu kataloğa büyük ölçüde gereksinim duydukları anlaşılabilir.

Bundan iki yüzyıl önce, 400 güncel süreli yayına sahip olan bir kütüphane, tüm bilgilere sahip olduğu idiasında bulunabilirdi. Fakat bugün, 400 süreli yayın künyesi küçük bir konu alanını kapsadığından, böyle bir eskilerin iddiayı sürdürmek kolay değildir. Süreli yayınlar, satın alınması pahalı, depolanması zor, kullanımı kolay olmayan yayınlardır. Onların özellikle bibliyografik denetimleri güçtür. Kütüphane içinde, kitaplardan ayrı olarak ele alınan materyal türlerindedir.

Süreli yayın alanındaki önemli uzmanlardan D.E.Davinson, 1975 yılında hazırlamış olduğu, "Bibliographic Control" isimli eserinde, süreli yayınların bibliyografik denetimi konusunda toplu katalogların

³⁸ Carol M.Kelly, "Union List Management: The Initial Project and Afterwards", *Serials Review*, 1988, (1-2), s. 25.

önemine işaret etmiştir. Davinson, süreli yayınların bibliyografik denetimi konusunda şu üç koşulun gerekliliğine işaret etmektedir

-Tüm süreli yayınlarla ilgili bibliyografik bilgiye erişim

-Tüm süreli yayınların içeriklerinin analizi

-Kullanılacak ya da ödünç alınacak tüm süreli yayın ve süreli yayın makalelerini sağlama ve süreli yayın kütüklerinin yerlerini gösterme açılarından yararlanılacak bir rehberin olması. Bu da bir yer listesi ya da süreli yayın toplu listesidir.³⁹ Davinson'un bibliyografik denetim için tespit ettiği koşullardan üçüncüsü toplu katalogların yararlılığını açık bir şekilde göstermektedir.

Süreli yayınlar konusundaki uzmanlardan Osborn da, Davinson'a benzer biçimde, süreli yayın toplu kataloglarının önemine dikkati çekmektedir. Osborn, süreli yayınların tam kullanımı için gerekli iki araçtan birinin dizin ve öz hizmetleri; diğerinin ise süreli yayın toplu katalogları olduğunu belirtir. Dizin ve öz hizmetleri yoluyla, kaynakların içerikleri hakkında bilgi edinilebilir. Diğer taraftan, insanların aradıkları bilgiyi nerede bulabileceklerini öğrenmeleri ve kütüphanelerarası ödünç verme işlemlerinin kolaylaşması için de için toplu listeler çok önemlidir. ⁴⁰

Olle'ye göre, özellikle gelişmekte olan ülkelerde "kütüphane ve bilgi hizmetleri için kaynakların azaldığı dönemlerde, verilen hizmetin de yetebildiği bilgi ortamında kaynak paylaşımı önemli bir konudur. Bu

³⁹ Donald E. Davinson, **Bibliographic Control**, London,1969, s. 7.

⁴⁰ Osborn, **Serial Publications**, s. 414.

noktada süreli yayınlar toplu kataloğu, en azından yapılan gereksiz çift aboneleri ortadan kaldırma bakımından önemli bir rol oynayacaktır" 41

Diğer taraftan, toplu kataloglar, araştırmalarda son başvurulacak kaynak olmayıp bir başlangıç noktası olarak görülebilir. Katalog, önemli kaynakları duyurmakla birlikte, koleksiyonlardaki eksiklikleri, bu eksik koleksiyonların kütüphane içindeki dağılımını gösterir. 42

1.1. Süreli Yayın Toplu Kataloğunun Başlıca İşlevleri

Konuyla ilgili önemli bir kılavuz hazırlayan ve daha önce de değinilen uzmanlardan Whiffin, süreli yayın toplu kataloglarının işlevlerini daha ayrıntılı olarak ele almaktadır. Daha önce de değinildiği gibi, Whiffin, süreli yayın yerine, süreğen yayın toplu kataloglarından söz etmektedir. Ancak, süreğen yayın toplu kataloglarının işlevleri, süreli yayın toplu katalogları için de geçerli olduğundan, Whiffin'den aktaracağımız görüşlerde, onun kullandığı 'süreğen yayın' terimi yerine, tezin kapsamı gözönüne alınarak ve bir karışıklığa meydan vermemek için, 'süreli yayın' terimini kullanacağız.

Whiffin'e göre, geleneksel olarak süreli yayın toplu katalogları, kütüphanelerarası ödünç verme ve dermeyi rasyonalleştirme süreçlerini kolaylaştırmak üzere, kimlik ve yer belirtme işlevlerini

41 James G. Olle, **A Guide to Sources of Information In Libraries**, 1984, s. 115.

42 Behire Abacıoğlu, "Toplu Katalog", s.162.

yerine getirmişlerdir. Onların sayıları ve çeşitleri arttıkça, başka önemli işlevleri de ortaya çıkmıştır. Gelecekte, süreli yayın toplu katalogları elektronik olarak yer belirtme ve belge teslim sistemlerini destekleyecek ve her alanda çalışan kütüphaneciler, arşivciler, dokümantalistler, süreli yayın satıcıları, öğrenciler, bilim adamları ve araştırmacılar, süreli yayınlarla ilgili bilgi gereksinimlerini, süreli yayın toplu kataloglarından da yararlanarak karşılamaya devam edeceklerdir.⁴³

Whiffin, süreli yayın toplu kataloglarıyla ilgili şu altı temel işlevden söz eder.

- 1-Süreli yayın dermesinin güncelleştirilmesinde kılavuz olma,
- 2-Süreli yayın dermesine fiziksel yaklaşım sağlamada yer gösterici kılavuz olma,
- 3-Süreli yayınların korunmasında bir araç işlevi görme,
- 4-Süreli yayınlar için bibliyografik veri kaynağı olma,
- 5-Süreli yayınların bibliyografyası olma,
- 6-Bir süreli yayın ağında düğüm noktası olma.⁴⁴

Aşağıda bu işlevler birer birer ele alınarak kısaca açıklanacaktır.

⁴³ Whiffin, **Union Catalogues of Serials**, s. 21.

⁴⁴ Whiffin, **a.e.**, s.21-26.

1.1.1.Sürelî Yayın Dermesinde Güncelleştirilmesinde Kılavuz Olma

Sürelî yayın toplu katalogları, belli bir alanda mevcut sürelî yayın kaynaklarının listesidir ve bu kaynaklardan azami yararlanma konusunda ilk ve en temel adımdır. Sürelî yayın toplu katalogları, düzenli bir derme geliştirme ve rasyonelleştirme aracıdır. Bunlar aynı zamanda, hem başlık düzeyinde, hem de cilt veya sayı düzeyinde, kaynakların güçlü ve zayıf yönlerini de açığa çıkarırlar. Sürelî yayınlar toplu kataloğu, bir yandan seçme ve ayıklama kararlarını destekler, ortak sağlama ve ihtisaslaşma planlarının geliştirilmesine yardımcı olur ve bir yandan gereksiz duplikasyonu önlerken, diğ er yandan da her alandaki kaynakların zenginleştirilmesindeki potansiyeli gösterir.

1.1.2.Sürelî Yayın Dermesine Fiziksel Yaklaşım Sağlamada Yer Gösterici Kılavuz Olma

Sürelî yayınlar toplu kataloğu, bir yer belirtme aracı ve sürelî yayın dermesine fiziksel yaklaşımı sağlayan bir vasıta dır. Kütüphanelerarası ödünç verme konusunda temel bir araçtır. Çünkü sürelî yayın toplu katalogları, istenen materyali ödünç alma ya da onun fotokopisini sağlamada en emin başarının hangi kütüphaneye başvurularak sağlanacağını gösterir. Özellikle de kullanıcıya, kendisine en yakın kuruluşun mevcudunu göstererek, kullanıcı hizmetini hızlandırır.⁴⁵ Değişik yerlere dağılmış, hiyerarşik bir ödünç verme sisteminde sürelî

⁴⁵ Whiffin, *Union Catalogues of Serials* , s.21-22.

yayın dermesinin bir bibliyografik ağ şeklinde örgütlenmesi durumunda, önce yerel kaynaklara, sonra hiyerarşik olarak, daha üst düzeydeki diğer kaynaklara başvurularak aranan süreli yayın hakkında bilgi edinilmesine imkân verir. Kullanıcının, süreli yayınlarla ilgili değişik ayrıntı düzeyinde bilgiler edinmesine imkân vermesi açısından da süreli yayınlar toplu kataloğu önemli bir araçtır. Kullanıcı, süreli yayınları yerinde incelemek için, gerek mevcutların azami sayıda yerini öğrenerek, gerekse her ayrı mekânda hangi sayıların da olduğunu öğrenerek öncelikle nereye başvurulacağını değerlendirebilir. Böylece kullanıcı, dizin ve öz hizmetlerinin kapsamadığı süreli yayınları yerinde görebilir. Süreli yayınların ilk sayıları, tarihsel gelişimleri ve metinsel özellikleri ile ilgili bibliyografik sorunlarını çözmek için, bir sayının tüm biçimleri görülebilir. Bu bakımdan süreli yayın toplu katalogları, merkezi bir süreli yayın ödünç verme dermesi oluşturmanın daha verimli ve daha ucuz bir seçeneğidir. Çünkü bu toplu kataloglar, ek binalar ve dosya duplikasyonu olmaksızın, gerek güncel, gerekse geriye dönük olarak süreli yayın dermelerine yaklaşımı ve onlardan yararlanmayı sağlarlar. Hem süreli yayınlara başvurmak isteyenlere, hem de tek tek makaleleri ödünç almak veya fotokopisini sağlamak isteyenlerin ihtiyacına cevap verirler.⁴⁶

Süreli yayın toplu katalogları, Yayınların Evrensel Edinilebilirliği Programının (UAP) ana parçalarından birini oluşturur. Bir kullanıcı hangi kurumu kullanırsa kullansın, ulusal bir kaynak ağında mevcutlara

⁴⁶ Whiffin, *Union Catalogues of Serials.*, s. 22.

ilişkin verilerin yayılması ve bu verilerden ortak yararlanma yoluyla bir ülkedeki tüm süreli yayın dermesini kullanır hale gelir.

1.1.3. Süreli Yayınların Korunmasında Bir Araç İşlevi Görme

Süreli yayını koruma aracı işlevine gelince, süreli yayınlar toplu kataloğu, süreli yayınları koruma durumunu da gösterir. Eski ve başka nadir süreli yayın mevcudunu ortaya çıkarır. Savaşlar, doğal âfetler, fiziki bozulma veya başka nedenlerle kaybolan ciltlerin bir envanterini de sağlar. Sağlama işiyle uğraşan kütüphanecilere, her süreli eserin yayınıyla ilgili tam bir bilgi verir. Yani, bir süreli yayının hangi yıldan itibaren çıktığını, aynı zamanda o yayının kütüphanede, hangi yıldan itibaren mevcut olduğunu belirten toplu katalog, bu açıdan, kütüphanedeki mevcudun nadirliğini değerlendirir. Bir materyal ilk çıktığı ülkede artık bulunamadığı veya sadece o yörede bulunabildiği zaman; ulusal bibliyografik kuruluşun dışında başka yerlerde dağılmış olduğu zaman; yahut sadece, daha önce siyasi, tarihi veya dil nedeniyle bağlantıların olduğu bir ülkenin kütüphanelerinde bulunduğu zaman, ulusal baskıların korunmasıyla ilgili bilgi çok önemlidir. Koruma işlevi, toplu kataloğun süreli yayınların orjinalleri, tıpkı basımları ve mikroformlarını da kapsaması halinde daha da artar.⁴⁷ Toplu katalog, filme alma ve tıpkıbasım projelerinin duplikasyonunu önlemek için gerekli bilgiler sağlar. Çoğaltma için koleksiyonun biraraya getirilip,

⁴⁷Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s. 23.

eksiksiz bir mevcudu oluşturma imkânlarını gösterir. Gazeteler bakımından toplu katalogun envanter ve koruma işlevi çok büyüktür.

1.1.4.Sürelil Yayınlar İçin Bibliyografik Veri Kaynağı Olma

Sürelil yayın toplu katalogunun bibliyografik veri kaynağı olarak işlevini Whiffin şöyle açıklar:

Sürelil yayın toplu katalogları, sürelil yayınların kimliklerinin belirlenmesi ve doğrulanmasını sağlayan bir kaynaktır. Katalog, bir sürelil yayının bibliyografik künyesini tam olarak bilen veya sadece başlıklarından birini, yayınlayan kuruluşlardan bir tanesini, yahut Uluslararası Standart Seri Numarası'nı (ISSN) bilen kullanıcının, sürelil yayını belirleyebilmesine yardımcı olur. Böylece, sürelil yayın dermesine bibliyografik yaklaşım sağlar. Bu katalog, kütüphanenin tüm bölümleri için kataloglama verisi sağlayan bir kaynaktır. Ama özellikle danışma ve sürelil yayın kütüphanecilerine yardımcı olur. Toplu katalog, her sürelil yayının yayın tarihini izlemek için çok önemli veriler sağlar. Yine, yeni ve adı değişen sürelil yayınlar ile ulusal bibliyografyalarda yer almayan, derleme yasaından önce yayınlanmış sürelil yayınlar hakkında da yararlı bilgiler verir. Böylece sürelil yayınların dünya çapında daha iyi bir bibliyografik denetimiyle ilgili karmaşık sorunların çözümüne yardımcı olur.⁴⁸

⁴⁸ Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s.23.

1.1.5.Sürelî Yayınların Bibliyografyası Olma

Sürelî yayınların bibliyografya olma işlevine gelince, sürelî yayın toplu katalogları, kendi başına önemli bir bibliyografik türdür. Ulusal bibliyografyanın sürelî yayın ögesini oluşturur.

1.1.6. Bir Sürelî Yayın Ağında Düğüm Noktası Olma

Sürelî yayın toplu kataloglarının bir başka işlevi daha vardır. Hiyerarşik bir ödünç verme sisteminde sürelî yayın toplu katalogları, bir düğüm noktası işlevini de görür. Bu işlev sayesinde, elektronik bağlantılar yoluyla sürelî yayın veri değış tokuşunu dinamik hale getirir. Bir sürelî yayın kültürünün oluşturulmasına imkân sağlar. Sürelî yayınlarla ilgili başka veri tabanlarına dinamik yaklaşımı mümkün kılar. Kütüphanelerarası ödünç verme isteklerinin istenen sürelî yayını bulunduran kuruluşa otomatik olarak yönlendirilmesine yardımcı olur. Tüm ülkelerde sürelî yayın toplu katalogları, sürelî yayın kaynaklarının daha verimli kullanımının bir aracı olarak iş görürler.⁴⁹

Sürelî yayın toplu kataloglarının önemi ve işlevleriyle ilgili olarak buraya kadar yapılan açıklamalardan sonra, şimdi de bu katalogların tarihsel gelişimini kısaca ele almakta yarar vardır.

⁴⁹ Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s. 24-25.

2.Sürelî Yayın Toplu Kataloglarının Tarihsel Gelişimi

2.1.Türkiye Dışındaki Gelişim

Sürelî yayın toplu kataloğu hazırlama konusunda Türkiye dışında yapılan çalışmaların, özellikle Avrupa ülkelerinde ve A.B.D.'de yoğunlaştığını öne sürmek mümkündür.

Bu konudaki ilk örneklerden biri, Luciano dell' Acqua tarafından 20 sayfalık kitapçık olarak derlenmiş bir sürelî yayın toplu listesidir. 1859'da İtalya'da Milano'da yayınlanan ve üç baskı yapan bu eserin adı "**Elenco de i giornali e delle Opere Periodiche Esistenti Presso Pubblici Stabilimenti a Milana**" dır. Bu toplu liste, 15 kütüphanede bulunan 562 sürelî yayını listelemekteydi.

A.B.D.'de yayınlanan ilk sürelî yayın toplu listesi, "**A check list of periodicals**" adıyla yayınlanan listedir. 1876'da ilk baskısını yapan bu eser, Johns Hopkins Üniversitesi tarafından yayınlanmıştır.⁵⁰

New York Devlet Kütüphanesi de uzun yıllar sürelî yayın toplu listeleme konusıyla ilgilenmiştir. Bu tür çalışmaların önemli ilk ürünü, Winifred Gregory'nin hazırladığı ve 1927'de yayınlanan '**A.B.D. ve Kanada Kütüphanelerindeki Süreğen Yayınlar Toplu Listesi**'(Union List of Serials in Libraries of the United States and Canada)" adlı toplu listedir. New York Eyalet Kütüphanesi, listede yer alan New York'daki otuz kütüphaneden sadece biridir.⁵¹ Eserin bu ilk basımı, A.B.D. ve Kanada'daki 225

⁵⁰ Osborn, **Serial Publications**, s. 41.

kütüphaneye ait 57.000 künyeyi kaydediyordu. İkinci basımı ise,1943 ile 1953 yılları arasında yayınlanmıştır. İkinci basım, yukarıda belirtilen ülkelerdeki 712 kütüphanede mevcut 144.557 süreğen eseri içermekteydi. Aynı eserin üçüncü basımı 1966'da 5 cilt olarak yayınlanmıştır. Bu kez toplu listede, 956 kütüphanenin 156.499 künyesi listelenmiştir.⁵² Bu esere, hazırlayanın adından dolayı 'Gregory' denirdi. Sonradan eserin yayın işini, E.M.Brown üstlenmiştir. Eserin adı ise 'New Serial Titles' olarak değiştirilmiştir.⁵³ New Serial Titles, mümkün olduğu kadar çok sayıdaki kütüphanede bulunan ve 1950'den sonra yayına başlayan süreli yayınları kaydediyordu. Bunun için her kütüphane, Library of Congress'e bir birim fiş gönderecekti. Bundan sonraki yıllar, kütüphane tarihinde süreli yayın devri olarak kabul edilebilir. Toplu kataloğun önemi gittikçe artan biçimde Amerika'ya yayılıyordu. Ancak, bu tür toplu katalogların yerel düzeyde de artması gerekiyordu.⁵⁴

Bu çalışmalardan biri de, Kaliforniya'da 1970'lerin başından beri süregelen bir kaynak paylaşım faaliyetinin ürünü olan 'Süreli Yayınlar Toplu Listeleme' çalışmasıdır. Eyalet içindeki en geniş süreli yayınlar

⁵¹ Barbara Nichols Randall, "Quality Control Aspects of On-Line Union List of Serials", **Serials Review**, 1988, 14(3), s. 33-36.

⁵² Osborn, **Serial Publications**, s. 416.

⁵³Aysel (San) Yontar, "Süreli Yayınların Hayatı ve Ölümü". Yayınlanmamış Lisans Tezi. İ.Ü.Ed.Fak. Kütüphanecilik Bölümü, 1970, s. 50.

⁵⁴Osborn, **Serial Publications**, s. 415.

toplu kataloglama çalışmalarından ikisi, **Kaliforniya Akademik Süreli Yayınlar Toplu Listesi(California Academic Union List of Periodicals)** ve **Kaliforniya Süreli Yayınlar Toplu Listesi(California Union List of Periodicals)**'dir. Kaliforniya Akademik Süreli Yayınlar Toplu Listesi'nin ilk basımı 1971'de yapılmıştır. Kaliforniya Süreli Yayınlar Toplu Listesi'nin ilk baskısı ise 1974'te ortaya çıkmıştır.

Kaliforniya Süreli Yayınlar Toplu listesi(CULP), Kaliforniya Eyalet Kütüphanesi tarafından geliştirilmiştir. Bu kütüphanede, süreli yayın dermesinin sürekli büyümesi, yeni gelen sayıların değişik ortamlarda sunulması zorunluluğunu doğurmuştur.1974'te kitap şeklinde yayınlanan toplu liste,1977'ye kadar CULP veri tabanını oluşturmuştur. Bu veri tabanı, Kaliforniya'daki 440 halk, fakülte,eyalet, federal kuruluş kütüphanesiyle özel kütüphanenin 70.000 süreli yayın künyesini içeriyordu.1978 Temmuz'unda Kaliforniya Eyalet Kütüphanesi, CULP'un üretim ve sürdürme sorumluluğunu, **California Library Authority for Systems and Services(CLASS)** 'a devretti. CLASS, CULP için bir 'çevrimiçi sürdürme sistemi geliştirdi. Oldukça hızlı bir şekilde gelişen CLASS, adını da "Cooperative Library Agency for Systems and Services" olarak değiştirdi. Sistem, bir dizi ürün ve hizmetleri kütüphanelere sağlamaya devam etti. Bunun yanında CLASS, CULP'un idari sorumluluğunu da yürütüyordu. CULP(California Union List of Periodicals)'un 1986'da yayınlanan 11.basımında süreli yayın künye sayısı 70.000 civarında tutulmaya devam edildi. Bu yapılırken, güncelleştirme ve çift sayıların ayıklanması yolu seçilmişti. Sistemin 1979'da başlattığı güncelleştirme ve ayıklama kampanyası,

amacına ulaşmıştır. Çok sayıda çift nüshanın ayıklanması da yararlı olmuştur. 1988 yılında sisteme yaklaşık 3.000' ile 4.000 arasında yeni künye eklenmişti. CLASS'ın üç yıllık mevcutlarını güncelleştirmeyen kütüphaneleri gruptan çıkarma politikası, giriş sayısının belirli sayıda kalmasını sağlıyordu. Ancak, süreli yayınlarını kataloglayan kütüphanelerin, OCLC(On-line Computer Library Center), RLIN(Research Libraries Information Network) gibi diğer veri tabanlarına süreli yayınlarını bildirme imkânı da sağlanmıştı.⁵⁵

Yukarıdaki eserlerin yanında, ayrıca, Michigan Library Consortium'un süreli yayınlar toplu listesi de, OCLC 'nin süreli yayınlar alt sisteminin toplu liste seksiyonunu kullanan önemli bir projedir. Bu proje, Michigan için eyalet düzeyinde bir öneme sahiptir. Proje, 1979 sonbaharından itibaren, üç büyük kütüphanenin üstlendiği bir çalışmadır. Bunlar, Michigan Eyalet Üniversitesi (Michigan State University.-MSU), Michigan Üniversitesi (University of Michigan) ve Wayne Eyalet Üniversitesi (Wayne State University.-WSU)'dir. Bu kütüphaneler, kendi süreli yayınlarını hem makinayla okunabilir forma dönüştürmek, hem de süreli yayın mevcutlarının bir toplu listesini başlatmak gibi iki amaç için, iki kat bağış aldılar. MSU ve WSU, gerekli dönüşüm için OCLC'yi kullanırken, Michigan Üniversitesi ise RLIN(Research Libraries Information Network)'ı kullandı.1980 sonbaharında OCLC toplu listeleme seksiyonunun tanıtımı yapılırken, Michigan ve Wayne Eyalet Üniversiteleri, bağışın ikinci kısmını kullanmak için bu tanıtımdan yararlandılar. Michigan

⁵⁵ Dianne Ellsworth-Teresa Montgomery, "California Union Listing: Past, Present, Future", *Serials Review*, 1988, 14(1-2), , s. 59-60.

Kütüphane Konsorsiyumu (MCL), OCLC destek hizmetlerini de sağlayarak ülke düzeyinde kütüphane kaynakları paylaşım ağı gerçekleştirdi. MSU ve WSU toplu listeleme faaliyetlerini ülke içerisinde tanıtırırken, büyük bir dikkatle bu projenin üzerinde yoğunlaştılar. Bazı kütüphaneler de, var olan kendi toplu liste projeleriyle, bu tür işbirliği sistemlerine katılım konusunda ilgi gösterdiler.

Eyaletteki kütüphaneler, kaynaklarını kullanıma sunmak amacıyla, 'İşbirliği Bölgeleri' (Regions of Cooperation=ROC) denen, 15'ten çok türdeki bölgesel ağları da kendileri organize etmeye başladılar. Bölge ağları için Michigan Eyalet Kütüphanesi tarafından alınmış olan, LSCA III bağışlarından faydalanılıyordu. 1981 Temmuz'unda Wayne Eyalet Üniversitesi ile el ele veren Michigan Kütüphane Konsorsiyumu, mevcut üyelerle yeni kaydolacak üyelerin katıldığı bir toplantı düzenledi. Bu toplantının amacı, toplu liste grubunun idaresi konusunda olası sorunları tartışmak ve gelecekteki gelişim için planlama yapmaktı.⁵⁶

Amerikan Ulusal Tıp Kütüphanesi Süreli Yayınlar Bölümü'nden Dianne Mc Cutcheon ve Fayattville Bölgesi Sağlık Eğitim Merkezi dernek yöneticisi Susan Pulsipher, başlangıcını birlikte oluşturdukları toplu listeleri üretmek için harekete geçtiler. Bu konuda koordinasyon ve işbirliği gerekliliğinin çeşitli yönlerini araştırdılar. Mc Cutcheon'un çalışması, ulusal işbirliği konusu üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunun

⁵⁶Charlene D.Wecker-Susan Fayad,"OCLC Union List Product: Evaluation and Critique of Michigan's Statewide Product", *Serials Review*, Fall 1985, 11(3), s. 73-74.

yanında Ulusal Tıp Kütüphanesinin, National Library of Medicine) kütüphanelerarası ödünç alıp verme sistemi olan DOCLINE örnek alındı. Bu sistemin başlangıcı, 1960 sonlarına kadar gidiyordu. 1986'da sağlık bilimleri ile ilgili yaklaşık 32.000 künyelik veri tabanına ve ulusal düzeyde katılan 2200 kütüphaneden, 1.000.000 mevcudu içine alan veri tabanına sahipti. Ulusal Tıp Kütüphanesi, bibliyografik denetim, depolama, derme sağlama konularında bir şemsiye görevi yaparken, DOCLINE hizmetlerine ek olarak süreli yayınlar için SERHOLD(Serials Holdings) adlı bir veri tabanı da oluşturuldu. SERHOLD veri tabanı oluşturulduğunda Ulusal Tıp Kütüphanesi, A.B.D.'deki tüm tıp veri tabanlarını kapsıyordu. Ancak tüm mevcutların kayıtları, çeşitli formatlarda ve değişik ayrıntı seviyesindeydi. Ulusal Tıp Kütüphanesi, ANSI Özet Standartlarının kullanımını da teşvik ediyor, ama bu konuda zorlayıcı bir tutum içinde olmuyordu. Bir makalesinde Mc Cutcheon, SERHOLD veri tabanındaki standart olmayan mevcudun 9080 olduğunu ve ANSI standartlarına dönüşümün makinayla mümkün olacağını belirtmektedir. Bu da, DOCLINE sistemi içinde otomasyona dayalı bilgi erişim hizmeti çerçevesinde bilgi arama ve yayın dolaşımı mekanizmasının kurulması anlamına gelecektir. Ayrıca diğer büyük veri tabanlarına(OCLC gibi) giriş yolunun açılması da mümkün olacaktır. Fayetteville Bölgesi Sağlık Eğitim Merkezi, hem yerel listeler, hem de Ulusal Tıp Kütüphanesi'nin DOCLINE sistemine verileri aktarmada, Kuzey Karolina'daki dokuz kurumun yer aldığı bir sistem içindedir. Bu kurum, yerel bir toplu liste çalışmasının yürütülmesinde görev almıştır. Toplu listeler yılda bir

kere, Nisanın ilk günü güncelleştirilmektedir. Girilen kayıtların bir tanesi toplu listelere, diğeri SERHOLD veri tabanına aktarılır.⁵⁷

İngiltere'de Hazel M. Woodward, İngiliz kütüphanelerinde az sayıda bulunan bölgesel toplu liste çalışmalarında, daha çok akademik kurum kütüphanelerinin yer aldığını ifade etmektedir. Örneğin, Londra Üniversitesi 58 kütüphaneyi destekleyen bir süreli yayınlar toplu listesi oluşturmuştur.

1870'lerde Cambridge University, kendi üniversite kütüphanesinin süreli yayın listesini yapmıştı. Ancak yavaş yavaş, bölüm ve fakülte kütüphaneleri de buna eklenerek, 1955'e kadar ayrı ayrı kütüphane listeleri yapıldı. Bundan sonra, mikrofiş üzerinde kayıtlı süreli yayınlar için "Microfiche Serials" adıyla 1985'de bir liste de ortaya çıktı. 100 kütüphanenin mevcutlarını içine alan bu yayın listesi, altı aylık aralıklarla yenilenmektedir. Kütüphane personeli ve diğerkullanıcılar, eldeki kamu erişim terminalleriyle bu veri tabanına çevrimiçi(online) olarak erişebilirler.⁵⁸

Bundan başka, British Library Document Supply Center(İngiliz Ulusal Kütüphanesi Belge Sağlama Merkezi), bölgesel toplu listelerin üretiminde en etkili faktör olmuştur. Ulusal toplu listeleme, İngiliz kütüphaneciliğinin kabul edilmiş standart bir özelliğidir. Bu konuda hazırlanan iki toplu liste çalışmasının biri "**British Union Catalogue**

⁵⁷ Patricia S.Banach, "Union Listing: Coordination and Cooperation From the National and Local Perspectives", **Serials Librarian**,1987, 13(2/3), s. 147-148.

⁵⁸Hazel M.Woodward, "Union Lists: The UK Perspective", **Serials Review**, 1988, 14(1-2), , s. 73-76.

of Periodicals(BUCOP), diğeri "World List of Scientific Periodicals(WLSP)"dır. BUCOP'a selef olarak çıkan "Serials in the British Library" de daha küçük boyutta bir toplu listedir.

İngiliz kütüphanelerinin bir çoğunda, en çok kullanılan süreli yayın toplu kataloglarından biri olan BUCOP, 1955-1958 yılları arasında 4 cilt olarak yayınlanmıştır. 450 kütüphanenin yaklaşık 140.000 süreli yayın künyesini içeren BUCOP, 1962'de yayınlanan ek bir cilt ile, katalog 1960'a kadar olan girişleri de kapsamıştır. World List of Scientific Periodicals ise, 1965'de yayınlanan dördüncü basımında, 3000 kütüphanenin 60.000 kadar süreli yayınına kapsamaktadır. Ancak, bu kaynağın da 1960'a kadar olan süreli yayınları içerdiği belirtilmelidir. Bu iki kaynağın yanında **BUCOP: New Periodical Titles** adlı toplu liste ise, her iki yayını da güncelleştiren üçüncü önemli bir kaynaktır. 1964-1980 arasına kapsayan sonuncu toplu katalog, 17. ciltte kesilmiştir.

Yukarıdaki toplu kataloglardan başka **Waterloo Directory of Victorian Periodicals** adlı 1976'da yayınlanan bir katalog da vardır.⁵⁹

İngiltere'de geriye dönük süreli yayın listelerini içeren diğer bibliyografik kaynaklar arasında şunlar da vardır: "British Museum Basılı Kitaplar Genel Kataloğu Süreli Yayınlar Kısım"; "New Cambridge Bibliography of English Literature "(Bu kataloğun

⁵⁹Olle, *A Guide to Sources of Information*, s. 131-132. ve Osborn, "Serial Publications", s. 418.

2. ciltten 4. cilde kadar olan bölümleri, edebiyatla ilgilenen aydınları için değerli süreli yayın listelerini içerir.); National Central Library tarafından çıkarılan **The Union Catalogue of German Books and Periodicals**(1939-49 yılları arasındaki 3500 süreli yayını içermektedir.) ve **Union catalogue of Russian Books and Periodicals**'dir.(1947'de İngiltere'de bulunan Rusça kitap ve süreli yayınları göstermektedir.)⁶⁰

Bunların yanında, 1964 yılında çıkarılan "**Union List of Periodicals in Romance Languages and Literatures in British National University Library**" ve 1965 yılında çıkarılan "**The London List of Periodicals Holdings of the Municipal and Country Libraries of Greater London**" adlı Londra'da yayınlanmış olan toplu listeler de vardır.⁶¹

Fransa'da da "periyodikler için yapılmış toplu kataloglar mevcuttur. Fransa'daki üniversite kütüphanelerinin katılımıyla oluşturulan 'Süreli Yayınlar Toplu Listesi' teksir yoluyla çoğaltılmış, 1953 yılında, 17'inci(E harfi) cilde kadar gelinmiştir. Paris Milli Kütüphanesinin basılı kataloğu, "Le Catalogue Général Imprime de la Bibliotheque Nationale süreli yayınları da kapsamına alarak, bir süreli yayın toplu liste işlevini de yerine getirmektedir."⁶²

⁶⁰ Olle, **A Guide to Sources of Information**, s. 132 ve (San)Yontar,"Süreli Yayınların Hayatı ve Ölümü", s. 54.

⁶¹ Davinson, **Bibliographic Control**, s.3-9.

⁶²Abacıoğlu, "Toplu Katalog", s. 156.

Hollanda'da Kraliyet Kütüphanesi'nde yer alan bir süreli yayınlar toplu kataloğu "Central Catalogus van Periodieken" adıyla geliştirilmiştir. "CCP" kısaltmasıyla da bilinmektedir. 1941 yılında Alman işgali altında iken başlatılan katalog, Hollanda Araştırma Kütüphanelerinde bulunan süreli yayınları içermektedir.⁶³

İkinci Dünya savaşı sonunda, önce Avrupa düzeyinde düşünülen bir toplu katalog, daha sonra fikir olarak evrensel boyutlara ulaşmıştır. Uzun yıllar kütüphanelerarası işbirliği konusunda uyum içinde olan İskandinav Ülkeleri, 1970 sonlarında 'NOSP projesi' adı altında "İskandinav Ülkeleri Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu" çalışmasını, bilgisayar kullanarak gerçekleştirmişlerdir.⁶⁴

Bunların dışında, Kore'de de bir süreli yayın toplu listeleme çalışması gerçekleştirilmiştir. "Union List of Serials and Current Serial Titles " 1965'ten beri, Milli Meclis Kütüphanesi tarafından üç aylık olarak yayınlanmaya başlamıştır. Bu yayın ticari, mesleki, teknik ve araştırma dergilerini içerir. ⁶⁵

1980'lerden itibaren beş yıl boyunca, süreli yayın toplu katalogları alanında çalışan kütüphaneciler, bir toplu kataloğun işlevinin, bibliyografik bilgi kaynağı olarak mı hizmet etmesi gerektiği; yoksa yer ve mevcutlarla ilgili bilgi sağlaması mı gerektiği konusunu

⁶³Aybaş, **Toplu Kataloglar**, s. 50.

⁶⁴ Aybaş, **Toplu Kataloglar**, s. 50.

⁶⁵Miles M.Jackson, **Contemporary Developments in Librarianship: An International Handbook**, 1986, s. 232.

tartışmışlardır. Geleneksel süreli yayın toplu listeleri, mevcut bildirme, araçları buldurma gibi işlemlere yönelik görülmüştür. Buna bağlı olarak da, süreli yayın toplu katalogları, az sayıda bibliyografik veriyi içermiştir. En tanınmış meslektaşlarımız arasında, her iki işlevi de savunanlar olmuştur. Örneğin Ruth Carter, *Serials Review*'de 1981 yılında yayınlanan bir makalesinde, bir toplu listenin amacının akılda tutulması gerektiğini, bu amacın da aranan süreli yayınları buldurma olacağını ifade etmiştir.⁶⁶

Zamanla toplu katalogların önemini gittikçe anlayan meslektaşlarımız, ülkeleri içinde başlayan işbirliği çalışmalarını ülke dışında yayma çabaları göstermişlerdir. Bu arada "uluslararası kurumların, evrensel düzeyde toplu katalog çalışmalarını da önerdikleri ve hatta bu konuda girişimlere başladıkları görülmüştür."⁶⁷ Örneğin, UNISIST ve AGRIS bu konuda verilecek en iyi örneklerdendir. Kütüphanelerarası işbirliği amacına yönelik olarak kurulan, ancak toplu katalog çalışmalarına kendiliğinden yönelen kuruluşlar vardır. Amerika Birleşik Devletleri Kongre Kütüphanesi'nin hazırladığı basılı katalog fişleri, yalnız Amerika içinde değil, tüm dünyada kullanılmıştır. Bu gerçekleştirilirken, ortak çalışma gerektiren ağlar da kurulmuştur. OCLC(On-line Computer Library Center) ve BLAISE(British Library Automated Information Service) gibi geniş alana yayılmış ağlar bu konuda başlıca örneklerdir.

⁶⁶Elizabeth Hood, "The Catalog Record and Automated Union Listing", *Serials Review*, 1988, 14(1/2), s. 31.

⁶⁷Aybaş, *Toplu Kataloglar*, s. 54.

Bilindiği gibi, OCLC(On-line Computer Center), 1976'da Ohio College Library Center olarak kurulmuştur. Başlangıçta, Ohio eyaletindeki 50 Akademik kütüphanenin kaynak paylaşımını sağlama ve kütüphane maliyetlerini azaltma amacıyla yola çıkmıştır. 1981'de ortak bir katalog sistemi izlenmeye başlanmıştır. OCLC'nin işbirliği sistemi içinde, 1986 yılı sonunda üye sayısı 6378'e yükselmiştir. Kuzey Amerika yanında, Avrupa ve Avustralya'da da bu sisteme üye kütüphaneler bulunmaktadır. Amacı ortak kataloglama olan bu ağın ulaştığı nokta, kendiliğinden oluşan bir toplu katalog çalışması özelliğini de taşımasıdır.⁶⁸

OCLC gibi ağların yanında, A.B.D.'de Kongre Kütüphanesi tarafından National Union Catalog'un bir uzantısı olarak geliştirilen CONSER(Cooperative Online Serials Program)'dan da söz edilmelidir. Çevrimiçi bir süreli yayınlar işbirliği programı olan CONSER programı, başlangıçta Kuzey Ameraki'daki süreli yayınlarla sınırlı olmasına rağmen, 1980'lerin başlarında kapsamını geliştirmiş ve uluslararası bir programa dönüşmüştür.⁶⁹

Süreli yayın toplu katalogları konusunda uluslararası düzeydeki önemli bir faaliyet de IFLA tarafından gerçekleştirilmiştir. IFLA'nın 1978'de Çekoslovakya'daki yıllık Genel Konferansı'nda Süreli yayınlar Seksiyonu'nun yaptığı toplantıda, süregelen eserler toplu kataloğu ile

⁶⁸Demir, "Kütüphanelerarası Ödünç Verme", s. 15-17.

⁶⁹William A.Katz, **Introduction to Reference Work. Volume I:Basic Information Sources**, 6th ed. New York:McGraw-Hill, 1992, s. 125.

ilgili uluslararası düzeyde ilkelerin oluşturulmasına çok ihtiyaç olduğu ve bunun, IFLA'nın Yayınlarının Evrensel Edinilebilirliği(UAP) programının da amacına uygun bir proje olacağı konusunda bir karar alınmıştır. .Bu karara dayanarak, sonuçta UNESCO'nun mali desteğiyle konuyla ilgili bir araştırma yapmaya girişilmiştir.

Proje, hem teknolojik, hem de bibliyografik değişmelerin olduğu bir dönemde yürütülmüştür. O dönemde, basılı toplu kataloglar yaygın olmakla birlikte, mikrofiş kataloglar da yaygınlaşmaya başlamıştı. Diğer yandan çevrimiçi hizmetler de artıyordu. Ayrıca AAKK2 de ulusal kütüphaneler tarafından kullanılmaya başlamıştı.

Ancak yeni kataloglama kuralında ortaya konan bir çok iyileştirmeye rağmen, süregelen yayın yönetim sistemleri ve süregelen yayın toplu katalogları konusunda, çözümlenmemiş sorunlar da kalmıştı. Bunun yanında, süregelen yayınlarla ilgili çeşitli büyük projeler veya sistemler de mevcuttu.(CONSER Projesi,ISDS Sistemi gibi)⁷⁰ Teknolojik ve bibliyografik açıdan çeşitli gelişme faaliyetlerine rağmen, makinayla okunabilir toplu katalogların birçoğunda, kataloglama standartlarıyla ilgili geleneksel editörlük ilkeleri gözardı ediliyor; bu kataloglarda kütüphane mevcutlarını gösterme konusunda bir editörlük çalışmasına ihtiyaç olduğu fikri iyi anlaşılıyordu. Toplu kataloglar konusunda çeşitli ülkelerin standartlarının çokluğunun ve uyumsuzluğunun problemler yaratmasına ve bibliyografik açıdan tutarsızlıkların ortaya çıkmasına yol açmamak için, çeşitli kuruluşlar, süreli yayın toplu katalogları ile ilgili standartların ve asgarî ilkelerin uluslararası

⁷⁰Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s. 2-3.

düzeyde oluşturulmasına ihtiyaç bulunduğu görüşündeydiler. Bu durum, IFLA'nın amaçladığı çalışmanın yapılması için uygun bir ortam da yaratıyordu.

Sözü edilen proje, Jean Whiffin tarafından yürütülecekti. Proje iki aşamadan oluşmuştu. İlk aşamada, kabul edilen veri öğeleri ve kayıt yapılarının analiz edilip değerlendirileceği bir temel oluşturma amacıyla, mevcut 200 toplu katalog ve listesi gözden geçirilerek bilgi toplanacaktı. Bu kataloglar, basılı mikroform veya çevrimiçi biçimindeydi.. İkinci aşamada ise, gelecekte toplu katalog hazırlayacak kişiler için ilkeler belirlenecekti.

IFLA' nın Süreli Yayınlar Seksiyonu, analiz ve değerlendirme aşaması için bir çerçeve geliştirdi. 1979' da Kopenhag'ta yapılan bir toplantıda, proje danışmanı, toplu katalogta mevcutlarla ilgili veriler için öneriler getirdi.⁷¹

Sonuç olarak projenin, standartların oluşturulmasına, ayrıca yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası bilgidен yararlanılmasına yarımacak asgari standartların tanımlanmasına katkıda bulunulacağı ümit ediliyordu. Böylece kütüphanelerarası ödünç verme işini yürüten elemanların, süreğen eser toplu listelerini kullanan kişilerin ve yayın sağlama işiyle ilgilenen kütüphanecilerin sorunları da azaltılmış oluyordu. Hazırlanan son çerçevede 19 bibliyografik öge ve mevcutların özelliğini gösteren 14 öge vardı.

⁷¹Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s. 3-4.

Proje danışmanı, süreğen yayınların tanınmış ve tanınmamış bütün türleri arasından bir seçme yaptı. Bunun yanında, gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerin katalogları da gözden geçirildi. Kanada, A.B.D ve İngiltere Milli Kütüphanelerinde araştırmalar yapıldı. Bu konuda toplu katalog kullanıcılarının ve editörlerin görüşleri alındı. 119 kuruluş ve kişi projeye görüşleriyle katkılarda bulundu.

1981'de projenin birinci aşaması tamamlandı ve IFLA'nın Doğu Almanya'da Leipzig'teki toplantısında "Guidelines for Union Catalogues of Serials" başlığıyla bir rapor olarak sunuldu.⁷²

Proje danışmanı, IFLA' nın Süreğen Yayınlar Seksiyonuna başlıca şu tavsiyelerde bulundu.

-1981 ilkeleri, süreğen yayın toplu katalogları için uluslararası bir standart olarak kabul edilmelidir.

-Seksiyonun, süreğen yayınlar toplu katalogları çalışma grubunda, konu ile ilgili ve tecrübeli daha çok sayıda kütüphaneci bulunmalıdır.

-Bu toplu kataloglarda, süreğen yayın mevcutlarının kısaltılmış biçimleri konusunda, ISO(International Standard Organisation) standartları hazırlanmalıdır. Ayrıca, kurumların kodlarının uluslararası bir standarda uygun olarak geliştirilmesi özendirilmelidir.

-UNESCO'nun süreğen yayın toplu katalogları hazırlayan gelişmekte olan ülkelere katkıda bulunması sağlanmalıdır. Ayrıca gelişmekte olan ülkeler için bu konuda bir el kitabı hazırlanmalıdır.

⁷²Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s. 4-5.

-Süreğen eserler toplu kataloglarının mikrofiş basımları konusunda da ISO standartları oluşturulmalıdır.

-1960'tan önce yayınlanan eserlere ISSN verilmesi için bir program geliştirilmelidir.

-Seksiyon, toplu kataloğa katkıda bulunan kuruluşların kullanacağı, standart bir girdi formu hazırlamalıdır.⁷³

-Seksiyon, böyle bir toplu katalogla ilgili faaliyetler hakkında bilgi toplama ve dağıtma; yeni standartlar, teknikler ve yöntemlerle ilgili tecrübe ve bilgiyi paylaşma; toplu katalog hazırlayan kuruluşların iletişim ve koordinasyonunu geliştirme amacıyla bilgi dağıtım kuruluşlarının oluşmasını teşvik etmelidir.

Bu ve buna benzer tavsiyeler seksiyona iletilmiş ve geliştirilmiştir.⁷⁴ IFLA'nın bu faaliyetinin, sadece süreli yayınları değil, süreğen yayınları da kapsayan büyük çaplı bir faaliyet olduğu açıktır. Bu faaliyetlerin bir sonucu olarak Whiffin tarafından hazırlanan kılavuza, tezin ikinci bölümünde daha çok başvurulacağı da belirtilmelidir.

Türkiye dışındaki ülkelerde süreli yayın toplu katalogları konusunda ulusal ve uluslararası düzeydeki gelişmeler böylece özetlendikten sonra, şimdi de konuyla ilgili ülkemizdeki gelişmeleri kısaca gözden geçirmeye çalışalım.

⁷³Whiffin, *Union Catalogue of Serials*, s. 9-10.

⁷⁴Whiffin, *a.e.* s. 10.

2.2.Türkiye'deki Gelişim

Ülkemizde toplu kataloglarla ilgili faaliyetlerin, Cumhuriyet'ten önceki dönemde ortaya çıktığı ve bu konudaki ilk eserin İkinci Abdülhamit döneminde hazırlandığı tahmin edilmektedir. "Milli Kütüphane'de taş basma bir fihrist mevcuttur. Bu fihristin adı, tarihi ve yazarı bilinmemektedir. Türkiye'de ikinci toplu katalog çalışması, 1935'te Kütüphaneler Tasnif Komisyonu'nun kurulmasıyla başlar."⁷⁵

Ancak "Cumhuriyet öncesi dönemde yapılan ilk çalışmalar, bir vilayetin kültür zenginliklerinden olan kütüphane koleksiyonlarını kaydetmek ve kaybolmalarını önlemek amacını taşıyan envanter görünümünde olmalarına rağmen hazırlama ve sunuş biçimi yönünden basılı bölgesel toplu katalog anlayışına oldukça yatkındır."⁷⁶

Aslında Cumhuriyet döneminde, toplu katalogların bilimsel yaşamdaki yeri 1927'de hissedilmiş, envanter niteliğinde de olsa toplu katalog çalışmalarına girişilmiştir. 1952 yılında da Kentucky Üniversitesi Kütüphane müdürü, Dr. Lawrence S.Thompson, ülkemizde yaptığı incelemeler sonucunda "Türkiye'deki Kütüphaneleri Geliştirme Programı" adı altında bir rapor sunmuştur. Thompson'un önerisine bağlı olarak, 1953 yılında Milli Kütüphane'nin sorumluluğu altında, ulusal toplu kataloğun oluşturulması için çalışmalar başlatılmıştır. 1950'de Ankara'da, Milli Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü tarafından hazırlanan ilk süreli yayın toplu kataloğu, "Türkiye

⁷⁵

⁷⁵Abacıoğlu, "Toplu Katalog", s. 157-158.

⁷⁶Aybaş, **Toplu Kataloglar**, s. 4-5.

Kütüphanelerinde Mevcut Yabancı Memleketlerde Yayınlanmış Periyodiklerin Toplu Kataloğu"dur. Milli Kütüphane bu kataloğu hazırlarken şu yöntemi uygulamıştır. Türkiye'nin belli başlı kütüphaneleri, kendi koleksiyonlarında mevcut, yabancı süreli yayınlarının fişlerini, Milli Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü'ne göndermişlerdir. Enstitü, bu fişleri değerlendirerek çoğaltıp, bu kütüphanelere dağıtmıştır. Enstitü, kendisi için biri alfabetik, diğeri konusal olmak üzere iki katalog hazırlamıştır.⁷⁷ Maalesef bir süre sonra, katılan kütüphaneler Enstitüyle ilişkilerini sürdüremeyince çalışmalar durdurulmuştur.⁷⁸

1963 yılında, Milli Kütüphane ile Ankara ve İstanbul kütüphanelerinde bulunan, eski harfli türkçe gazete ve dergilerin künyelerini içeren "Eski Harfli Türkçe Süreli yayınlar Toplu Kataloğu" hazırlanmıştır. Bu katalog 1729 yılından 1928 yılına kadar Türkiye'de yayınlanmış olan süreli yayınları içermektedir.

Yine 1963 yılında bir süreli yayınlar toplu kataloğu girişimi de Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi yöneticileri tarafından derlenmiştir. Bu çalışma, bir kez hazırlanan bir listeden öteye gidememiş, yenilenememiştir. Yalnızca 1963 yılındaki süreli yayınların koleksiyon durumunu gösteren bir belge niteliğindedir.⁷⁹ Daha sonraki yıllarda "ülkemiz araştırmacılarına bilim adamları ve sanayicilere bilimsel ve

⁷⁷Aybař, a.e., s. 61.

⁷⁸Aybař, **Toplu Kataloglar**, s.61.

⁷⁹Aybař, a.e., s. 161-162.

teknolojik allanlardaki yenilikleri izleme, araştırmaları sırasında gereksindikleri belgeleri sağlama ve araştırma çabalarında tekrarı önleme amacıyla, yayın taramaları yapma olanaklarını yaratmak için kurulan TÜRDOK(Türkiye Dokümantasyon Merkezi), anılan çalışmalarını, en süratli ve en az masraflı biçimde yürütebilmesi için TÜBİTAK(Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu) Bilim Kurulu, 10 Aralık 1966 gün ve 51 sayılı toplantısında büyük şehirlerin süreli yayınlar toplu kataloglarını hazırlama kararı alırken, bunlarla ilgili görev ve yetkiyi de ⁸⁰ vermiştir. Bu karardan yola çıkılarak Ankara'da, **Ankara Bilimsel ve Teknik Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu'nun** hazırlanması için çalışmalar başlatılmıştır. 1968 yılında, Ankara'da bulunan üniversite ve resmi kurum kütüphaneleriyle belli başlı diğer araştırma kütüphanelerinden 144'ünü kapsayan bir çalışmaya girişilmiştir. Yedi aylık bir ekip çalışmasıyla 1968 yılı sonunda katalog tamamlanmış, 1971 yılında bastırılarak bütün Türkiye kütüphaneleri ve araştırma kurumlarına dağıtılmıştır. Bu eserin içerdiği süreli yayınlar, alfabetik olarak sıralanmıştır. Eser, toplam 346 sayfadır.

1967' de başlatılmış olan yukarıdaki girişimden sonra, eserin kapsamı genişletilerek bu kez sosyal bilimler konusundaki süreli yayınları da içine alacak bir toplu katalog çalışmasına başlanmıştır. Hacettepe Üniversitesi Bilgi İşlem Merkezi tarafından 1976'da üstlenilen bu çalışma, 1977'de yayınlanmıştır. Bu çalışmada ilk kez bilgisayardan faydalanılmıştır. Ankara'nın 148 kütüphanesindeki 14.607 süreli yayını

⁸⁰Aybaş, **Toplu Kataloglar**, s. 62.

içermiştir. Bu yayının basım nüshaları bilgisayar çıktısı olarak alınmıştır. Bu toplu katalogda süreli yayınlar alfabetik düzende ve yayınların bulunduğu kütüphaneler kod numaraları verilerek belirtilmiştir.

Büyük şehirlerin süreli yayınlar toplu kataloglarını hazırlamayı amaçlayan TÜRDOK projesinin ikincisi, "**İstanbul Bilimsel ve Teknik Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu**" çalışmasıdır. Bu konuda ilk irtibat, İstanbul Tıp Fakültesi'yle kurulmuş ve projenin 1970 yılında başlatılması kararlaştırılmıştır. Projeyi yürütme görevi, 1971 yılında Jale Baysal'a verilmiştir. Çalışmaya dört kişiyle başlanmış; eser 1972 Eylül'ünde tamamlanmıştır. Bu çalışmanın içerdiği süreli yayınlar, daha çok üniversite kütüphanelerinde mevcut bilimsel ve teknik yayınlardan oluşmaktadır. Yüz kütüphanenin bilimsel ve teknik konulardaki süreli yayınlarını 374 sayfada veren, alfabetik olarak düzenlenen bu katalog, 1972 yılında basılmış ve Türkiye kütüphanelerine dağıtılmıştır.

Bunun yanında o yıllarda Ege Üniversitesi kütüphanecilerinden olan Meral Güçlü tarafından yeni bir proje başlatılmıştır. Güçlü'nün yürüttüğü "**İzmir Bilimsel ve Teknik Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu**" çalışması daha önce sözü edilen başlangıç projelerin bir devamı niteliğinde görülmüyordu. Bu proje 1976 eylülünde başlatılmıştır. Daha çok Ege Üniversitesi Kütüphanelerindeki yayınları kapsayacak bu yayının 1977'de tamamlanması planlanmıştır.⁸¹ Katalog, 1981'de yayınlanmıştır.

⁸¹Aybaş, **Toplu Kataloglar**, s. 62.

Ülkemizde bugün, hiç değilse Türkiye'nin çeşitli yörelerindeki araştırma kütüphanelerinde bulunan süreli yayınları kapsayacak güncel bir süreli yayın toplu kataloğunun bulunmaması büyük bir eksiklikler.

Bu bölümde, önce süreli yayın toplu kataloglarının önemi ve başlıca işlevleri genel olarak ele alınmış; sonra toplu katalogların işlevleri daha ayrıntılı olarak incelenmiştir. Süreli yayın toplu katalogları, bir bibliyografik araç olarak süreli yayınlarla ilgili çeşitli bibliyografik verilere taleplerini cevaplandırarak, dolayısıyla derme geliştirmeden korumaya ve bilgi hizmetine kadar değişen işlevlerine yerine getirmektedirler. Öte yandan, bir yer belirtme aracı olarak da önemli bir işleve sahiptirler.

Yine bu bölümde, süreli yayın toplu kataloglarının tarihsel gelişimi de ele alınmıştır. Bu katalogların ilk örneğinin 19.yüzyılda İtalya'da yayınlandığı, daha sonra Avrupa, A.B.D. ve diğer ülkelerde de geliştirilip yaygınlaştığı anlaşılmaktadır. Bu konuda önemli bir gelişme, IFLA'nın süreli yayın toplu kataloğunu oluşturma ilkeleri konusunda hazırladığı bir kılavuzdur. Böylece, toplu katalogların hazırlanmasında uluslararası çapta bir standartlaşmaya gidilmesi gereksiniminin anlaşıldığı da ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizde ise, süreli yayın toplu kataloğu oluşturma faaliyetleri Cumhuriyet döneminden önce başlamış, Cumhuriyet döneminde bu çalışmalar artmıştır. Ancak, bu konuda hazırlanan az sayıdaki toplu katalogların daha da artırılması gereklidir.

Bundan sonraki bölümde, bir süreli yayın toplu kataloğunun oluşturulması konusundaki koşullar ve ilkeler ele alınacaktır.

III. BÖLÜM:

SÜRELİ YAYIN TOPLU KATALOĞU OLUŞTURMANIN KOŞULLARI, İLKELERİ VE YÖNTEMLERİ

1.Toplu Katalog Çalışmasına Hazırlık Aşaması

1.1.Girişim ve Planlama

Bir süreli yayın toplu kataloğunun temelinde bulunan iki önemli kavramdan biri 'süreli yayın', diğeri ise bu yayınlarla ilgili 'bilgi paylaşımı'dır. Sözü edilen ikinci kavram, aynı zamanda süreli yayının bir işbirliği çalışmasının ürünü olacağı anlamına gelir. Herhangi bir işbirliği girişiminin amacına ulaşması ise, bir planlamayı ve eşgüdümü gerektirir.⁸² Ancak, bir işbirliği faaliyeti de kendiliğinden oluşamaz. İşbirliğinin gerçekleştirilmesi için çeşitli koşulların uygun bir şekilde bir araya gelmesi kadar, toplu kataloğun hazırlanması ve sürdürülmesi konusunda bir önderliğin de olması önemlidir. Dolayısıyla, bir süreli yayınlar kataloğu oluşturma girişiminin ilk aşaması, toplu kataloğunu planlamak, örgütlemek ve yönetmek için bir proje yöneticisinin atanmasıdır.⁸³

Proje yöneticisinin yanı sıra, toplu kataloğu hazırlayacak bir editörler grubuna da ihtiyaç vardır. Gerek proje yöneticisi, gerekse editörler toplu kataloğun hazırlanması konusunda çeşitli ön çalışmalar yapmalı; sonra katalogla ilgili planlama ve yürütme çalışmasına girişmelidirler.

⁸²Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s. 18.

⁸³Whiffin, *a.e.a.y.*

Projeye ilgili ön çalışma, hazırlanması düşünülen toplu kataloğun bir benzerinin bulunup bulunmadığının belirlenmesi; daha önce bu tür bir projeyi yürütenler varsa, onların bilgi ve tecrübelerinden yararlanmak amacıyla yapılacak görüşmeler; toplu katalog projesine katılacak kuruluşların bu konudaki kararlılık ve işbirliği yönündeki isteklerinin düzeyinin saptanması; proje için gerekli personel, fon ve standartlarla ilgili araştırmalar gibi çeşitli faaliyetleri içerir.

Toplu katalog ile ilgili ilk girişimler ve ön araştırmalardan sonra, proje yöneticisi, editörler, projeyi yürütecek personel ve projeye katılan kuruluşların da işbirliğiyle, planlama çalışmalarına geçilir. Planlama faaliyeti, birçok konuda kararlar almayı ve projeye ilgili çeşitli hususları gözönünde bulundurmayı gerektirir. Planlama aşamasında alınacak kararlar arasında, toplu kataloğun hazırlanması ve sürdürülmesinde izlenecek kurallar, yöntemler ve standartlar; projenin kapsamı; projeyi yürütecek personelin nitelik ve nicelikleri; projenin zamanlaması; projenin maliyetleri; toplu kataloğun projesine katılanların sorumluluklarının belirlenmesi gibi değişik konularda alınacak kararlar vardır.

Projenin planlanmasından sonra, uygulama aşamasına geçilir. Uygulama aşamasında da çeşitli kararların alınması gerekebilir. Uygulama sona erdikten sonra, süreli yayın toplu kataloğunun yayınlanması, tanıtılması, dağıtılması, kullanım açısından değerlendirilmesi ve zaman içinde mümkünse güncelleştirilerek sürdürülmesinin sağlanması gibi aşamalardan söz edilebilir.

Ancak, daha önce de belirtildiği gibi, süreli yayın toplu kataloğunun oluşması için gerekli koşulların başında, girişim ve planlama faaliyetlerinin varlığı gelmektedir. Planlama kapsamına girecek örneğin, kural ve yöntem belirleme ve katılımcıların sorumlulukları gibi konular bundan sonraki kısımlarda ayrıca ele alınacaktır. Aşağıda ise, hem girişim, hem de planlama aşamasında gözönünde tutulmasında yarar görülen çeşitli genel hususlar üzerinde kısaca durulacaktır.

-Proje yöneticisi, güçlü süreli yayın dermesine ve toplu kataloğa katkıda bulunacak eğitilmiş personele sahip olan; ayrıca kendi kaynaklarını hizmete sunmaya hazır bulunan tüm uygun kütüphanelerle işbirliğine girişmelidir.

Kapsamlı bir toplu katalog projesinin en başında, daha küçük halk kütüphaneleri ve özel kütüphaneleri de dikkate alarak, uygun kapsamda ve karışıkta katılım sağlanmalıdır.⁸⁴

-Başta katılımcıların hazır olması gereklidir. Bu bakımdan "ister yerel, ister bölgesel, isterse ulusal boyutlarda düşünülün, ancak mevcut kütüphanelerin güncel katkılarıyla boy atacak bir toplu katalog girişiminin başarıya ulaşması, bu sorumluluğu üstlenecek örgütün, teker teker bütün kütüphane yetkilileri ile görüşüp, onların görüşlerini saptayarak, müşterek bir noktayı oluşturmasına bağlıdır.⁸⁵ Fakat daha önce deneyimi olmayan kütüphaneler bu işe giriştiği zaman,

⁸⁴Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s.18-19.

⁸⁵Aybaş, *Toplu Kataloglar*, s. 73.

hazırlayacakları toplu kataloğun "kapsam açısından belli bir bölgeyi içine alması, örgütlenmelerini ve yönetimlerini kolaylaştırır."⁸⁶

Bunun yanında "bölge çapında işbirliği ve standardizasyonun yerleşmesine büyük katkıları olan bölgesel toplu katalog çalışmaları, ülkenin diğer bölgelerinde faaliyet gösteren, diğer aynı amaçlı merkezlerle anlaşma ve uyum içinde bulunursa, işbirliği ve standartlaşma faaliyetleri, tüm ülke için hedeflenmiş olur."⁸⁷

-Standartlara bağlılık; bibliyografik verilerin girilebilmesi, dönüştürülebilmesi, bütünleşme, ayrılma ve transfer etmeye imkân vermek için gereklidir. Bunun için bir merkez kurarak katılımcılar belirlenir. Malî muhasebe ve danışman organların işlevi, açık bir şekilde ortaya konur. Katılımcılarla malî ve teknik işbirliği sağlanır.⁸⁸ Birden çok kurumun işbirliği sonucunda girilmiş, "sorumluluk ve yetkileri yasayla saptanmış bir örgüt, yeterli bütçe ve eleman olanaklarıyla birlikte, toplu katalog hizmetlerinde en geçerli araçlardan olan, bibliyografik kaynaklar açısından doyurucu bir kütüphaneye yerleştirilebilir."⁸⁹ Bu kütüphanenin, örgüt içinde merkez olarak kullanılması daha yararlıdır.

⁸⁶Aybaş, a.e., s. 22.

⁸⁷Aybaş, a.e., s. 23.

⁸⁸Beverly Geer-Butter, "Union Listing: Politics and Practicalities", *Serials Librarians*, 1991, 19(3/4), s. 214.

⁸⁹Aybaş, *Toplu Kataloglar*, s. 24.

-Projeye katılan kuruluşların gereksinimleri belirlenmeli; iyi tanımlanmış ve gerçekçi bir hedef oluşturulmalıdır.

-Proje için editör olarak çalışacak uygun nitelikte süreli yayın kütüphanecileri; toplu kataloğu üretmek için gerekli bibliyografik ve teknik kaynaklar ve bina imkanlarıyla; projenin her aşamasını, ayrıca onun yeni edisyonlarla devam etmesini sağlayacak yeterli fonlar olmalıdır.⁹⁰

-Proje için gerekli ek fonlar ihtiyaç olacağı gözönünde tutulmalıdır. Örneğin, proje sırasında kütüphanelerdeki mevcut personel, kendi daimi işlerini bir tarafa bırakmak zorunda kalabilir. Bu yüzden, geçici elemanlar da alınarak, süreli yayın toplu kataloğu projesini tamamlama imkânının yaratılması göz önünde tutulmalıdır.⁹¹ Bu noktalardan hareket edilerek, açık bir politika tespit edilmeli; kapsam ve içerik konusundaki kararların yanında, ürünün duyurulması için kaynaklar da olmalıdır.

-Gerek veri tabanı yaratırken, gerekse katılımcılardan veri istenirken, mevcutlar konusunda tekrarın önlenmesinin sağlanması için, tüm olasılıklar araştırılmalıdır. İyi bir planlama olmazsa toplu kataloglar, dağınıklık ve tutarsızlık yönünde başka problemler de yaratabilirler. Bu konuda mevcut bibliyografik veri tabanlarından, özellikle de ulusal

⁹⁰Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s.18.

⁹¹Carol M.Kelly, "Union List Management" , s. 25.

bibliyografik kuruluşlarda toplu katalogla ilgili personelin teknik deneyimlerinden yararlanılmaya çalışılmalıdır.⁹²

-Sürelî yayın toplu kataloğunu hazırlamaya geçmeden önce şu konuda mutlaka uygun kararlar alınmalıdır:

a) Bir sürelî yayının tanımı,

b) Katılımcı kurumların temsil ettiği kapsam (yani tek kütüphane sistemi; yerel, bölgesel, ulusal veya uluslararası çapta bağımsız kütüphaneler grubu ve bu düzeyler arasındaki ilişkiler)

c) Sürelî yayınların biçimlerinin, dillerinin, konularının ve değişik baskılarının kapsamı⁹³

-Yukarıdaki hususlarla ilgili kararlar verilirken, dar bir uzmanlar grubunun değil, tüm hedef kitlenin kullanımı gözönünde tutulmalıdır. Bir kez kapsama karar verildikten sonra, sürelî yayınlar toplu kataloğunu hazırlayanlar, bu açıdan tutarlı olmayı sürdürmelidirler. Yani ölçütler, bir basımdan diğerine sürekli olarak değiştirilmemelidir. Kapsam açısından arzu edilen, uygun olan ve ekonomik açıdan mümkün olan durumlar arasında bir denge kurulmalı; verilerin seçiminde malî kaynakların yetersizliği, büyüklüklükle ilgili sınırlamalar veya yetersiz alan gibi veri işlemeyle ilgili düşünceler belirleyici olmamalıdır. Ancak, proje kapsamı dışında kalan başlıklar içinden bir ayıklama yapılmalıdır. Bir sürelî yayının tanımı, tüm toplu kataloglar için aynı

⁹²Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s.18.

⁹³Whiffin, *a.e.*, s. 31.

olmalı ve uluslararası kabul görmüş bir tanım bulunmalıdır. Bu konuda tavsiye edilen tanım, ISDS'in tanımı olmalıdır.⁹⁴

-Projeyle ilgili olarak şu tür kararlar da verilmelidir:

a) Toplu kataloğa saatte kaç adet veri eklenecektir?

b) Her yıl kaç adet giriş eklenmesi gerekecektir?

c) Kaç tanesi listeden çıkarılacaktır?

ç) Toplu listenin sürdürülmesinde daimi görev yapacak ne kadar personel, ne kadar zaman harcayacaktır?⁹⁵ Bunların iyi hesaplanması gerekir.

-Özellikle günümüz koşullarında, bir süreli yayın toplu kataloğunun hazırlanmasında bilgisayardan yararlanmak doğaldır ve önemlidir. Ancak, bilgisayara dayalı uygulamaya geçmeden önce, bu konuda bir yazılım paketi mevcutsa, bunun uygun olup olmadığı araştırılmadan bilgisayar programı yazılmamalıdır. Kayıtlar, ortak ulusal bir MARC serial formata çevrilebilmeli, böylece uluslararası çapta uyum ve değiş-tokuş imkânı sağlanmalıdır. ⁹⁶

Süreli yayın toplu kataloğuna girişim ve kataloğun planlanması aşamasında gözönünde tutulması gereken bu hususlardan sonra, toplu katalogla ilgili kural ve yöntemleri biraz daha ayrıntılı olarak incelemekte yarar vardır.

⁹⁴Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s. 31.

⁹⁵Kathleen M.Miller, "The Number's Game: New York's Union List of Serials", *Serials Review*, 1988, 14(1-2), s.53.

⁹⁶Whiffin, *a.e.a.y.*

1.2. Toplu Katalogla İlgili Kural ve Yöntem Belirleme

Massachusetts Üniversitesi Süreli Yayınlar Bölümü şefi Patricia S. Banach, süreli yayınlar toplu kataloğu hazırlama konusunda sahip olduğu tecrübelerine dayanarak bazı pratik adımlar oluşturmuştur. İlk belirlenen hedeflerde, kuralları tanımlama ve yöntemleri belirlemenin gerekliliğine işaret etmiştir. Buna göre kural ve yöntemleri belirleme çalışmasının kapsamına giren çalışmalar, şu yedi madde altında toplanmıştır.

- 1-Yöneticinin sorumluluk alanını belirleme,
- 2-Veri tabanının kapsamı(güncel ve güncel olmayan girişler),
- 3-Kataloglama kurallarıyla ilgili değişikliklerde yöntem bulma,
- 4-Koleksiyonun formatını seçme (ANSI, yerel standartlar gibi standartlardan faydalanma)
- 5-Yönetim yöntemini belirleme (merkezî veya merkezî olmayan yöntem),
- 6-Çıktı formatı,
- 7-Sıklık⁹⁷

⁹⁷Geer-Butler, "Union Listing", s. 215.

1.2.1.Toplu Katalog Hazırlamada Uygulanacak Yönetim Teknikleri

Kütüphaneler toplu katalog hazırlamada şu iki yönetim tekniğinden birini izlerler:

- a) Merkezî yönetim
- b) Merkezî olmayan yönetim

Merkezî yönetimde grup, kütükleri günlemek için personel, kiralar ve giderleri paylaşır ya da her kütüphanenin kendi personelini kullandığı ve kendi kütüklerini günlediği merkezî olmayan yönetimi tercih eder. Kataloğu oluşturmaya çalışan kütüphaneler, ekseriya merkezî olmadan çalışmaya devam etse bile, öncelikle merkezî iş akışına güvenirler.

Toplu kataloğu hazırlamak için, bir toplu liste kordinatörü kiralanabilir veya grup tarafından dışardan, grubu temsil etmek ve listeyi bir bütün olarak etkileyen problemleri idare etmek amacıyla davet edilebilir. OCLC gibi çok sayıda üyesi olan ve bilgisayarla çalışan bir sistemde, üyeler kendi verilerini ortak kullanım için aktarabilirler.⁹⁸

1.2.1.1.Merkezî Yönetim

Merkezî yönetimle yapılan düzenlemenin avantajları ve dezavantajları vardır. Tüm veriler tek bir merkezde oluşturulduğu zaman, görüşmelerde personel oldukça etkin olabilir. Bu durumda, tek bir idareye bağlı olarak künye giriş çalışmaları yapılacaktır. Aynı zamanda, personeli eğitmek için yapılan çabalar en aza inecektir. Merkezî bir çalışmada, ek olarak kalite kontrolü etkili olacaktır. Ama

⁹⁸Kelly, "Union List Management", s. 25-26.

merkezî bir çalışmanın dezavantajları da vardır. Bunlar arasında ilk karşılaşılan sorun, personelin yayınları kontrol etmek için, yayınların bulunduğu yerine gitmek durumunda kalmasıdır. Böylece, basit gibi görünen belli problemlerle uğraşma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu tür girişimlerde, merkezî toplu listeleme bürolarının, üye kütüphanelerle birlikte örgün iletişim sistemleri geliştirmesi gerekir.⁹⁹ Bu konuda OCLC sistemi örnek olarak görülebilir. İşte, bu sistemi kullanacak bir toplu katalog grubunun karşılaşacağı önemli bir husus, verilerini merkezî bir yerde mi, yoksa yerel olarak mı gireceğine karar vermesidir.¹⁰⁰

Merkezî yönetimde personel açısından avantajlara gelince:

- Koordinatör, tam kontrole sahip olur.
- Tüm bibliyografik veriye sahip olunur.
- Grup tarafından kabul edilen standartlara sahip olunur.
- Liste düzenli bir şekilde güncellenir.

Bu konudaki dezavantaj ise, kataloğu merkezî kütüphanenin personeliyle devam ettirmenin masraflı olabileceğidir.¹⁰¹

⁹⁹Wecker-Fayad, "The OCLC Union List Product", s.74.

¹⁰⁰Wecker-Fayad, a.e., s. 75.

¹⁰¹Kelly, "Union List Management", s. 27.

1.2.1.2. Merkezî Olmayan Yönetim

Bir süreli yayın toplu kataloğunun hazırlanmasında, merkezî olmayan bir yönetim türü seçilirse, birçok engelle karşı karşıya kalınır. Bu engeller, süreli yayın adlarında çelişkili giriş uygulamalarının fazla olması, ayrıca kataloğun kalite kontrolünün ve sürdürülmesinin daha zor olması gibi engellerdir. Aynı zamanda, verileri giren personel için tam ve geniş kapsamlı bir eğitim, gereklidir.

Bu tür meselelere rağmen, merkezî olmayan yönetimle çalışmanın olumlu bir yanı da vardır. Merkezî olmayan bir proje, toplu katalog çalışanlarını, merkezî yönetim projesinde olduğu gibi tüm süreli yayın bilgilerini girme yükünden kurtarır. Ayrıca, böyle bir projeye katılan kütüphanelerin, kendi mevcutlarıyla ilgili bilinmeyen problemleri çözmelerine de olanak verir.¹⁰²

Merkezî olmayan toplu katalog projesinde, personel açısından başlıca avantaj, üye kütüphanelerin mevcut çalışanlarından yararlanılacağı için, personel maliyetlerinin artmamasıdır.

Bu tür bir projenin personel açısından dezavantajlarına gelince: Toplu kataloğun kalite kontrolünü sürdürmek daha zordur. Ayrıca, listenin düzenli aralıklarla güncellemenin yapılması mümkün değildir.¹⁰³

¹⁰²Wecker-Fayad, "OCLC Union List Product", s. 74.

¹⁰³Kelly, "Union List Management", s. 28.

Toplu katalog, ister merkezî, isterse merkezî olmayan biçimde yürütülsün, bu konuda editörlerin rolleri ve sorumlulukları tartışılmaz. şimdi, bu sorumlulukları açıklamaya çalışalım.

1.3. Toplu Katalog Editörünün Sorumlulukları

Sorumluluk alanı belirlenirken, toplu kataloğun hazırlanmasına katkıda bulunanların başında gelen 'editörlerin' üzerlerine aldıkları sorumluluk çok önemlidir. Hem bibliyografik verileri, hem de derme mevcuduyla ilgili verileri gözden geçirecek; standartlara bağlılık yaklaşımı ve doğruluk açısından tutarlılık konusunda sorumluluk üstlenecek; aynı zamanda kayıtlar sürekli olarak güncelleştirilirken, her bakımdan kalite kontrolü uygulayacak elemanlara gereksinim vardır. Bu elemanların gerekli meslekî eğitimi ve deneyimleri olmalı; tüm elemanlar güçlü ve aktif bir ekip oluşturmalıdır. Bu ekip, yüksek kalitede bir toplu kataloğun, bir çok fonksiyonu yerine getirebileceğini takdir edebilmeli; aynı zamanda, özellikle ISSN gibi genelde süregelen yayınlarla ilgili tüm standartların önemini anlayabilmelidir.¹⁰⁴

Whiffin, süreli yayın toplu kataloğunu oluşturacak editörlerin ayrıntılı sorumlulukları arasında şunları sıralamaktadır:

-Sistemin tasarımı; işlevsel belirlemelerin oluşturulması; uygun donanım ve yazılımın kullanımıyla ilgili düzenlemelerin yapılması,

-Ayrıntılı ve yazılı bir editörlük politikasının belirlenmesi ve sürdürülmesi,(Bu politika, kataloğun kapsamı, kullanılan kataloglama

¹⁰⁴Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s.83, 19.

kuralları ve işlemleri ile mevcutların gösterilmesine ilişkin standartlar hakkında bilgiyi de içermelidir.)

-Toplu katalog işine katılan kuruluşlardan istenecek verilerle ilgili niteliksel ve niceliksel standartların oluşturulması ve yönlendirilmesi ile toplu katalog ağında tek biçim standartların ve işlemlerin uygulanması,

-Tam bir veri tabanının yaratılması, yönetimi ve sürdürülmesi,

-Sağlam bir dizinleme sisteminin kurulması ve sürdürülmesi,

-Gerekli yetke dizimlerinin oluşturulması ve sürdürülmesi,

-Katılımcılara verilecek gerekli tüm belgelerin hazırlanması, dağıtılması ve sürdürülmesi,

-Katılımcılar ile toplu katalogu hazırlayan elemanların, çeşitli toplantılar yapmalarının sağlanması; gerektiğinde uygun elemanların konuyla ilgili eğitimi,

-Her kütüphanenin veri girdilerinin planlanması, örgütlenmesi ve düzenli olarak güncelleştirilmesi,

-Tüm bibliyografik verilerin doğrulanması,

-Derme mevcuduyla ilgili tüm bilgilerin standartlara uyup uymadığını gözden geçirme,

-Problemleri kayıtların katılımcı kütüphanelere gönderilerek, doğru verilerin elde edilmesi,

-Kayıtların redaksiyonu,

- İstenen biçimde toplu kataloğun üretilmesi,
- Toplu kataloğun yayınlanması ve dağıtımı,
- Kullanıcıları eğitmek amacıyla kılavuzların hazırlanması,
- Toplu kataloğun diğer süreli yayın veri tabanlarıyla bağlantılarının düzenlenmesi ¹⁰⁵

Buraya kadar, editörlerin çeşitli sorumlulukları ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Ancak, bir süreli yayın toplu kataloğunun oluşturulmasında, editörler kadar, katılımcı kuruluşların sorumluluk taşımaları önemlidir. o halde, bu kuruluşlara düşen sorumluluklar da ele alınmalıdır.

1.4.Katılımcıların Sorumlulukları

Katılımcı kuruluşlar, süreli yayınlar toplu kataloğu için veri toplama ve veri teslim işinin eşgüdümü ve yönetimini üstlenecek deneyimli bir süreli yayın kütüphanecisini görevlendirmelidirler. Bu kütüphaneci, merkezi toplu katalog kuruluşunun talimatlarına uymalı; kurumsal düzeyde kalite kontrolü sağlamalı ve yeni, değişen ve izleme kayıtlarından düşülen verilerle ilgili doğru bilgileri iletmelidir.

Süreli yayın toplu kataloğu ile ilgili verileri sunma yöntemi değişebilir. Katılımcılar verilerini fiş, müsvedde fiş, basılı yahut teksir edilmiş listeler, bilgisayar çıktıları vb. biçiminde sunabilirler. Ancak, bu konuda en etkin yol, süreli yayın toplu kataloğunu hazırlayacak

¹⁰⁵Whiffin, **Union Catalogues of Serials**, s. 83-85.

editörlük bürosunun, önceden hazırlanmış formlar oluşturarak katılımcılara dağıtmasıdır. Daha üstün sistemler arasında, verilerin doğrudan bilgisayar şeritlerini değiş-tokuşu veya girdilerin çevrimiçi olarak yapılması gibi sistemler vardır.¹⁰⁶

Şimdi, bu konuda örnek bir çalışma olan Michigan Kütüphaneleri Konsorsiyumu'nun Süreli Yayınlar Toplu Listeleme Projesi çerçevesinde hazırlanmış olan üyelerin yükümlülük bildirgesine değinilecektir. Bu bildirge, gruba katılan her üye kütüphaneye verilmektedir. Üyelerden, bunu doldurup, merkeze yollamaları istenmektedir. Bu bildirgede bir MCL toplu listesi üyesi olarak şu şartları yerine getirilmek zorundadır.

1-Üyeliğe giriş ,devam etme ve geri çekilmeyi içine alan grup üyeliği masraflarını karşılamak,

2-Grup için kabul edilmiş standart ve kuralları izlemek,(Bunlar;Amerikan Ulusal Standardı v.s.)

3-Süreli yayın listeleme çalışmalarını günleme ve devam ettirmek,(Bu iş her üyenin iş akışının rutin bir parçası olmalıdır.)

4-Listelenmiş girişlere erişimi sağlamak, (Bununla da bir kurum, gruba katılan diğer kurumlar için ödünç verme/fotokopi hizmetleri yoluyla, katalogdaki ya da listedeki girişlere erişimi sağlamak amacıyla ödünç verme politikaları ve protokolleri oluşturmalıdır.

¹⁰⁶Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s.85-86.

5-Bölgesel ya da daha alt gruplar, standartlar ve antlaşmalara göre hareket etmelidirler.(İşbirliği ve diğer alt grupların toplu listeleme projesi için bunabelli gereksinimleri vardır.) Üyeler, bu katılımı üstlendikleri her tür farkında olmalıdırlar. Alt grup standartları MLC(Michigan Library Consortium) standartlarından asla farklı olmamalıdır.

6-Üyeler, gruptan ayrılmak istediklerinde ya da grubun gereklerini karşılayamadıkları takdirde, hem toplu liste ağ'ından, hem de veri tabanından kayıtlarının silinerek ihraç edilme olasılığına karşı kendilerini ayarlamalıdırlar.

Bu bildirge, her katılımcı tarafından imzalanarak, değiştirilinceye ya da son verilinceye kadar yürürlükte kalır. Bu bildirgenin imzalı bir kopyasının, toplu listede yer almak isteyen kütüphanenin üyelik isteğiyle birlikte MLC'ye iletilmesi gerekir.¹⁰⁷

Katılımcıların, süreli yayın toplu kataloğu çalışmasına, yukarıdakine benzer yazılı şartlarla katılmaları, hem katılımcıların kendi sorumluluklarının daha çok bilincine varmaları, hem de toplu kataloğun daha sağlıklı biçimde yürütülmesi açısından yararlı olacaktır.

¹⁰⁷Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s.76.

1.5.Toplu Katalog İçin Çalışacak Personel

Daha önce de belirtildiği gibi, toplu katalog, bir işbirliği girişiminin sonucu olduğu için, sağlam bir eşgüdüm gerektir. Üretilen katalogun niteliği, bir yandan onu hazırlayan editörlere, katkıda bulunulan bilgiye, oluşturulan standartlara uyma konusunda yapılan baskının düzeyine ve gücüne bağlıdır.¹⁰⁸ Öte yandan, toplu katalog projesinde çalışacak diğer personelin katkısı olmadan, günlük işlerin yürütülemeyeceği de ortadadır.

Akademik bir çevrede çalışırken, profesyonel olmayan personel açısından iki seçenek göz önüne alınabilir.

a)Kütüphanenin memurları

b)Öğrenciler

Profesyonel olmayan kütüphane elemanlarının, yardımcı öğrencilere göre daha etkin ve doğru bir şekilde çalışmalarının beklenmesi son derece normaldir. Buna karşılık, projede yardımcı olarak görevlendirilebilecek öğrencilerin maliyetlerinin, memurlara göre daha az olacağı da bir gerçektir. Öğrencilere verilecek daha düşük ücretler, onların yaptıkları daha az işle dengelenir. Projeyi üstlenen bir memur tarafından, yardımcı öğrenciler daha dikkatli yönetilmek durumundadır. Anlaşmalı olarak gelen bu öğrenciler, süreli yayınlar bölümündeki prosedüre ve işlemlere tanışıklık eksikliği duyar. Bu konuda öğrenciler başlıca iki noktada zorluk çekerler.

¹⁰⁸Whiffin, a.e., s. 19

1-Üye kütüphanelerden gelen mevcutlar bilgisinin şifresini çözmeye,

2-Süreli yayın ad değişikliklerini izlemeye.¹⁰⁹

Çalışan personelin tecrübesi, gruptan gruba değişir.Kütüphaneler, kendi genel iş akışını idare edebilirler. Personel toplu listelemede yeni ise, profesyonel kütüphanecilerin sayısı, diğer çalışanlara göre yüksek olmalıdır. Ancak profesyonel elemanlar, grup hedefleriyle ve listeye uygulanan standartlarla rahatlama sağlarken, diğer personel daire işleriyle ilgili konuları bırakmaya başlayacaktır. Bibliyografik bilgileri birleştirmede kullanacağı standartları mesleki personel seçecektir.¹¹⁰

1.6.Toplu Kataloğun Maliyeti

Toplu katalog çalışmaları, ağlar,satıcı firmalar ya da tek tek kütüphanelerle anlaşmalar yoluyla belirli bir fonla desteklenebilir. Fonlar, özel veya devlet bağışları ya da üyelik ödentileri(aidatlar) gibi değişik biçimlerde gelebilir.Yahut maliyetler, her kütüphanenin listesinin giriş sırasına göre üyeler arasında bölünebilir.

Bir toplu kataloğun maliyetleri:

- a)Personel ücretleri
- b)Bilgisayar ve depolama maliyetleri

¹⁰⁹Wecker-Fayad, "OCLC Union List Product", s. 75

¹¹⁰Kelly, "Union List Management". 27

c)Üretim ve erişim maliyetleri(listenin araştırıldığı ya da üretildiği zamanlardaki erişim maliyetleri)olmak üzere üç temel maliyetten oluşur.¹¹¹

Katalog için yapılan harcamalar sabit kalmaz. Bunlar, genelde artacak biçimde eğilim gösterirler. Bu durum, özellikle gelişmekte olan ülkelerde büyük bir öneme sahiptir. Bu ülkelerde mali yönden birçok sorunların olduğu bir gerçektir. Bu yüzden, toplu listenin artan üretim maliyetleri, gelişmekte olan ülkeler için daha çok sorun yaratabilir. Ancak, "belli bir bölgedeki kütüphaneler, toplu listeleri kullanmaya bir kere alıştı mı, yeni baskılara talebin devam edeceği kesindir. Maliyetler artsa bile, listeler iyi satarlar"¹¹² Bu kataloglar iyi pazarlanabilirse, gelişmekte olan ülkeler içindeki kısıtlı ekonomik ortamda da varlığını sürdürme olanağına kavuşurlar.

Bu konuda Kelly, A.B.D.'nin Washington Bölgesindeki Spokane Kütüphaneleri Süreli Yayın Toplu Listesi'nin üç baskısındaki maliyetleri karşılaştırarak belli sonuçlara varmıştır. Bu karşılaştırma aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

<u>Baskı</u>	<u>Yıl</u>	<u>Giriş sayısı</u>	<u>Maliyet(\$)</u>	<u>Artış (%)</u>
2.bs.	1979	8200	7340	-
3.bs.	1983	9826	8987	22
4.bs.	1986	10200	15200	71

¹¹¹Kelly, "Union List Management", s. 26.

¹¹²Kelly, a.e., s. 26.

Görüldüğü gibi, gelişmiş bir ülke olan Amerika Birleşik Devletleri'nde de toplu katalog çalışmalarının maliyetlerinin iyi hesaplanmasının gerektiği ortaya çıkmaktadır. Böylece, toplu katalog maliyetini yalnız ülke içindeki enflasyon etkilememekte, katalogun sürdürülmesiyle meydana gelecek ek yük de maliyeti etkilemektedir. Bu da işin daimi masraf gerektirdiğini göstermektedir. Bundan sonra süreli yayınlar toplu katalogunun hazırlanıp sunulması, ileriye dönük devamı için kontrolünün sürekli hale getirilmesi de ek mali yük getirecektir. Bu gibi mali problemler, ağ tecrübesi olmayan kütüphane grupları tarafından, kolay ve süratli aşılmayabilir.¹¹³

Bu konuda, Kaliforniya Süreli yayınlar Toplu Listesi için önemli bir yöntem uygulamıştır. Ülke içinde oluşturulmuş olan bir kütüphane yasasıyla (Library Services and Construct Act=LSCA) desteklenen bir fon oluşturulmuştur.Yasa çerçevesindeki Title III fonu, Kaliforniya Eyalet Kütüphanesi tarafından idare edilmektedir. Kaliforniya Süreli Yayınlar Toplu Listesi(CULP)'un üretimi ve dağıtımı, ürünün satışı ile elde edilen paradan sağlanmaktadır.¹¹⁴ Bunun yanında, benzer türde çalışmalar için yardım alanlar arasında Illinois Kütüphaneleri Çevrimiçi Süreli Yayınlar Projesi SILO(Serials of Illinois Libraries On-line)'de bulunmaktadır. Bu çerçevede, Illinois Eyalet Kütüphanesi aracılığıyla alınan bağış yardımıyla bir proje oluşturulmuştur. Bağışın amacı, OCLC Süreli Yayınlar Kontrol Altbölümünün Toplu Listeleme

¹¹³Kelly, "Union List Management", s. 27.

¹¹⁴Kelly, "Union List Management", s. 62.

Seksiyonunu kullanarak, ülke düzeyinde çok yönlü süreli yayınlar toplu listesi meydana getirmektir.¹¹⁵

Toplu kataloğun oluşturulmasıyla ilgili olarak buraya kadar açıklanan çeşitli koşullar ve ilkelerden sonra, toplu kataloğun kapsam ve düzenine ilişkin açıklamalara geçilecektir.

2. Süreli Yayın Toplu Kataloğunun Kapsamı ve Düzeniyle İlgili Başlıca İlke ve Kurallar

Bu bölümün başında, bir süreli yayın toplu kataloğunun hazırlanması için gerekli koşullar arasında, ilk girişimin yanı sıra, planlama ve karar verme faaliyetlerinin de yürütülmesi gerektiği belirtilmişti. Toplu kataloğun içerik düzeninin belirlenmesi aşaması da çeşitli kararları içermektedir ve bunlar aşağıda daha ayrıntılı olarak açıklanacaktır. Bu kararlar arasında, toplu kataloğun kapsamı; kataloğda yer alacak bibliyografik ve derme mevcuduna ilişkin veriler; kataloğun hazırlanmasında yararlanılacak standartlar gibi kararlar bulunmaktadır. Bu tür kararlar verilmeden, toplu katalog hazırlanamaz. Hazırlansa bile, çalışmanın çeşitli aşamalarında, sözü edilen kararları önceden vermemiş olmaktan ötürü ortaya çıkacak sorunların olacağı bilinmelidir.

¹¹⁵Wecker-Fayad, "OCLC Union List Product", s.73.

2.1. Süreli Yayın Toplu Kataloğunun Kapsamı

Toplu kataloğun içerik düzeniyle ilgili kararların başında, toplu kataloğun kapsamı hakkındaki kararlar gelir. Dolayısıyla, önce bu konuda bir açıklamaya girişmek yerinde olacaktır.

Whiffin'e göre, ideal bir süreli yayın toplu kataloğu:

- tüm süreli yayın türlerini,
- tüm dönemleri,
- tüm dilleri,
- tüm yazıları,
- tüm konuları,
- tüm süreli eser yayıncılarını,
- tüm ülkeleri,
- tüm formatları(oriijinal, tekrar basım, mikroform)
- tüm ortamlardaki süreli yayınları (basılı ve baskı dışı)
- tüm entellektüel düzeyleri,
- katılımcı kütüphanelerin tüm türlerini
- katılımcı tüm kütüphanelerde bulunan her süreli yayının bir kopyasının mevcudiyetiyle ilgili bilgiyi kapsamalıdır.

Ayrıca, yayını durmuş süreli yayınlar mutlaka kapsanmalıdır. ISSN'i bulunmadığı için toplu kataloğa alınmayan süreli yayın olmamalıdır. Bunun yerine, ilgili kuruluştan, ISDS'e kayıtlı olmayan süreli yayınlar için ISSN sağlanması talep edilmelidir. Kataloqlamadaki güçlükler

nedeniyle, bazı süreli yayınlar, örneğin resmi yayın niteliğinde olanlar, kapsam dışı bırakılmamalıdır. ¹¹⁶

Ancak, yukarıda belirtilen kapsamda bir toplu kataloğun çeşitli nedenlerle hazırlanamaması durumunda, ideal kapsamın istenen biçimde sınırlandırılmasına gidilmesi zorunluluğu ortaya çıkacaktır.

2.2. Süreli Yayın Toplu Kataloğu'nda Bibliyografik Verilerin Kapsamı ve Düzeni

Süreli yayınlar toplu kataloğunun kapsamı ve daha önceki bölümde belirtilen türleri konusundaki kararlardan sonra, süreli yayınlarla ilgili verilerin kapsamı ve düzeniyle ilgili kararların alınması gerekir.

Toplu katalogda bulunması gereken iki temel veri türünden birisi, süreli yayınlarla ilgili bibliyografik veriler; diğeri ise katılımcı kuruluşlardaki süreli yayın mevcuduna ilişkin verilerdir. Hangi süreli yayının hangi yıl, cilt ve/veya sayılarının mevcut olduğunu gösterecek bu verilere ek olarak, kuşkusuz, katılımcı kuruluşları belirten veriler de toplu katalogda gösterilmelidir.

Bir süreli yayın alması gereken asgari bibliyografik veri öğeleri şunlardır:

- Tekbiçim başlık
- Asıl başlık
- Genel materyal belirteci(baskı dışı serial'lar için)

¹¹⁶Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s. 36-37.

-Tüzel kişi kuruluş(süreli yayını çıkaran, yayınlayan, mali destek sağlayan kuruluş)

-Basım bilgisi

-Sayısal/kronolojik belirteç

-Yayın yeri (ilk yer)

-Notlar alanı (Bu alanda verilen bilgi, süreli yayının eski ve yeni biçimleri arasında ilişki kurmayı; derme ile ilgili olarak açıklanması gereken özellikler varsa bunları belirtmeyi ve süreli yayınların mikroform-tekrar basım gibi biçimlerini açıklamayı amaçlayan bilgi olmalıdır.)

-ISSN

-Ulusal bibliyografik denetim ve erişim numaraları

Süreli yayınların başlıkları ve/veya onları çıkaran kuruluşların adları, sık sık değişebilir. Bu nedenle, bu problemi çözmek için tutarlı bir politika uygulanmalıdır. Süreli yayının başlığı değişirse, her başlık için ayrı bir bibliyografik kayıt yapılmalıdır. Bu ilke, süreli yayını çıkaranların adlarının değişmesi durumunda da geçerlidir.¹¹⁷

Bibliyografik veriler konusundaki kural ve standartlara daha ileride değinilecektir.

¹¹⁷Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s. 45, 49.

2.3. Süreli Yayın Toplu Kataloğunda Derme Mevcuduyla İlgili Verilerin Kapsamı ve Düzeni

Daha önce de belirtildiği gibi, bir süreli yayın toplu kataloğunda süreli yayınlarla ilgili bibliyografik verilerden sonra, kapsanan süreli yayınları bulunduran kuruluşlar ile süreli yayınların hangi yıl ve sayılarının mevcut olduğuna ilişkin verilerin yer alması gerekir.

Bu konuda uluslararası standartlar bulunmadığı için, bu tür standartlar oluşturuluncaya kadar, yukarıda belirtilen veri türleri konusunda aşağıda belirtilen bazı genel ilkelere uymak yararlıdır.

-Süreli yayın toplu kataloğu projesine katılan kuruluşların adları, normal olarak ya harflerden veya harf ve sayılardan oluşan sembollerle gösterilir. Örneğin, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi için İÜMK, yahut İÜ1 gibi. Bu tür sembol veya kodlar, anlamlı ve akılda kolay tutulan bir şekilde olmalıdır. Ayrıca, bu sembol, toplu kataloğun kapsamına göre, gerekirse kütüphanelerin coğrafi yeri ve türüne ilişkin veriler de içermelidir. Yine, semboller, bilgisayar işlemleri açısından uygun olmalıdır.¹¹⁸

-Toplu katalog projesine katılan kuruluşların sembollerinden sonra, süreli yayın dermesinin mevcudiyetiyle ilgili bilgilerin verilmesi gerekir. Bu bilgiler, süreli yayının tarihi ve/veya sayısına ilişkin bilgilerdir.

¹¹⁸Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s.55-56.

Sürelî yayımların büyük bir bölümünde hem sayısal, hem de kronolojik belirteçler bulunur. Örneğin, Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni dergisinde yıl belirteci olarak '1952', cilt sayısı belirteci olarak 'I' ve sayı belirteci olarak da yine '1' biçiminde belirteçler vardır. Bazı sürelî yayınlarda ise sadece yıl veya sadece cilt/sayı belirteci yer alabilir. Genel olarak, sürelî yayın bu tür belirteçlerden hangisini kullanıyorsa, sürelî yayın toplu kataloğunda da o belirteç kabul edilmelidir. Ancak, bu belirteçlerden her ikisini taşıyan sürelî yayınlar için, her iki belirtecini de toplu katalogta gösterilmesi, bilgilerin kesinliği açısından yararlıdır. Bundan başka, tüm sayısal belirteçler Arap rakamlarıyla gösterilmelidir.¹¹⁹

-Toplu kataloglarda, devam eden sürelî yayınlar için, sadece başlangıç tarihi ve sayısı; durmuş veya artık alınmayan sürelî yayınlar için de başlangıç ve bitiş tarih ve sayıları belirtilir.¹²⁰

-Derme mevcudunun belirtilmesinde, bazı sürelî yayınların kendilerine özgü özelliklerinden doğan sorunlarla karşılaşılabilir. Örneğin, bir çeviri dergisinde, hem o dergiye özgü sayısal ve/veya kronolojik belirteç, hem de o derginin orjinal basımının sayı ve tarihleri yer alabilir. Bu durumda, sadece çeviri dergisinin kendi sayı ve tarihleri verilmelidir. ¹²¹

¹¹⁹ Whiffin, a.e., s.56-57.

¹²⁰ Whiffin, a.e., s. 57.

¹²¹ Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s. 55.

-Dermeyle ilgili bilgi, olumlu özellik taşımalı; yani sayısal ve/veya kronolojik belirteçlerle neyin var olduğu ifade edilmelidir. Dermeyle ilgili bilgiler özlü olmalı, cilt veya yıllar da boşlukları ve eksiklikleri belirtmelidir. Eserlerin orijinaleri, mikroformları ve tekrarbasımları için ayrı mevcut bilgileri yer almalıdır.¹²²

-Yukarıdaki verilerden başka, toplu katalogda mevcudun özelliğiyle ilgili bazı açıklamalar da yer alabilir. Örneğin, herhangi bir süreli yayının ekleri varsa ve bunlar alınmıyorsa, yahut belli bir süreli yayının bir sonraki sayısı geldiğinde, bir önceki sayı kütüphanede tutulmuyorsa, bu tür bilgilerle ilgili kısa açıklamaların verilmesi yerindedir.

-Bu arada, makinayla okunabilir kayıtlarda, yerel sisteme giriş açısından bir yerel kontrol numarasının verilmesi gerekir. Bu numara, derme mevcuduyla ilgili bilgilerin güncelleştirilmesine, ayrıca otomasyona dayalı kütüphanelerarası ödünç verme taleplerinin oluşturulmasına yardımcı olur.¹²³

-Yine, makinayla okunabilir kayıtlarda, hem ilk bildirim, hem de daha sonraki değişikliklerle ilgili bildirim için, bildirim tarihinin verilmesi gereklidir. Bu, manuel sistemlerde de yararlı olabilir.¹²⁴

¹²² Whiffin, **a.e.**, s. 60.

¹²³ Whiffin, **Union Catalogues of Serials**, s. 60.

¹²⁴ Whiffin, **a.e.a.y.**

3.Toplu Kataloğun Kapsamı ve Düzeniyle İlgili Diğer İlke, Kural ve Standartlar

3.1.Toplu Katalog ve Dizinlerinin Düzeniyle İlgili Genel Bazı İlkeler

-Sürelî yayın toplu kataloglarının düzenlenmesi konusunda, belki bilinen, ama yine de belirtilmesi gereken bir ilke de, künyelerin alfabetik olarak düzenlenmesidir. Daha doğrusu, genel olarak tercih edilen düzenleme biçimi budur. Ancak, örneğin, sürelî yayın toplu kataloğu yerine, ondan daha kapsamlı olan bir süreğen yayın toplu kataloğu hazırlanır ve böyle bir katalog yine örneğin, sadece resmî kuruluşların sürelî yayınlarını yahut sadece gazeteleri kapsayacak olursa, o zaman alfabetik düzenleme tercih edilmeyebilir. Resmî kuruluşların sürelî yayınları, kuruluş adlarına göre ve gazeteler de bölgelere göre sıralanabilir.¹²⁵

Yukarıda belirtilen düzenlemelere karşılık, konusal düzenleme genelde tercih edilmemektedir. Bununla birlikte, böyle bir düzenleme isteniyorsa, aynı zamanda konusal düzenleme için gerekli kaynaklar ayrılabilir, o zaman konusal düzenleme de yapılabilir.¹²⁶

Sonuçta hangi tür düzenleme kabul edilirse edilsin, toplu kataloğun düzeninin hızlı erişimi ve verimli kullanımı sağlayacak biçimde olması önemlidir.¹²⁷

¹²⁵Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s. 65-66.

¹²⁶Whiffin, *a.e.*, s. 67.

-Toplu kataloglarla ilgili olarak üzerinde durulması gereken bir konu da, kataloglar için ne tür dizim(file) ve dizinlerin(index) yapılabileceğidir.

Bu konuda öncelikle yetke dizimlerine değinilmelidir. Bir toplu katalogda tutarlılığı sağlamak için, süreli yayın başlıkları ve tekbiçim başlıklarla ilgili bir **yetke dizimi** hazırlanması tavsiye edilmektedir. Bu dizim, veri girişi ve veri depolamada tekrarları önleyen ve bibliyografik veri topluluğunun yapısını kendi kendine denetleyen bir sistem işlevi görür.¹²⁸

Dizinlere gelince, bunlar süreli yayın toplu kataloglarının ana düzenini tamamlayabilir ve kullanıcı için ek bilgiler sunabilirler. Ana düzeni alfabetik olan toplu kataloğu, bir **tüzel kişiler dizini** ve bir **ISSN dizini**yle desteklemek özellikle yararlı olabilir. ISSN dizininde, ISSN numarası karşısında, süreli yayının anahtar başlık adı yer almalıdır.¹²⁹

3.2.Toplu Kataloğun Düzenlenmesinde Yararlanılacak Kataloglama Kuralları ve Standartlar

Bir toplu katalogdan yararlanarak süreli yayınlarla ilgili bilgi taraması yapmak için, bu bilginin belli kural ve standartlara göre organize edilmesi gerekir. Bunun için, kataloglama kurallarında ve uygulamalarında birlik sağlanması şarttır. Bibliyografik kayıtlar, kataloglama kurallarına uygun bir şekilde hazırlanır. Bu konuda

¹²⁷Whiffin, a.e., s.65.

¹²⁸Whiffin, *Union Catalogues of Serials*, s.44.

¹²⁹Whiffin, a.e., s. 43.

evrensel çapta uygulanan tek bir kural yoktur. Ancak, bir çok ülkede kullanılan üç uluslararası kural vardır.

Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

-Anglo-Amerikan Kataloqlama Kuralları

-Regeln für die alphabetische Katalogisierung (AlfabetikKataloqlama Kuralları. Almanca dilinin egemen olduğu bazı ülkelerde kullanılır.)

-Tekbiçim Kurallar(Eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Kataloqlama Komitesi tarafından hazırlanan ve bazı diğer sosyalist ülkelerde kullanılan kurallar.)¹³⁰

Bu arada, IFLA'nın Evrensel Bibliyografik Denetim Programı çerçevesinde geliştirilen Uluslararası Standart Bibliyografik Niteleme-Süreğen Yayınlar da(ISBD-S), basılı süreğen yayınların bibliyografik nitelemesi ve niteleme verilerini birbirinden ayıran noktalama işaretleri açısından bir standart getirmektedir.

Kayıtların standartlaştırılmasında Uluslararası Standart Süreğen Yayın Numarası(ISSN) da gereklidir. Bu sistem, süreli yayının asıl başlığıyla birlikte uygulanır. Bu başlıklar ve ISSN'ler, Paris'te bulunan Süreli Yayınlar Uluslararası Kayıt Merkezi'nin eşgüdümüyle ulusal ve bölgesel ISDS'ler tarafından sağlanır. ISDS (Uluslararası Süreğen Yayınlar Veri Sistemi), UNESCO-UNISIST Programı çerçevesinde oluşturulan hükümetlerarası bir kuruluştur. Amacı, dünyadaki süreli yayınların güvenilir bir kütüğünün oluşmasını sağlamaktır.¹³¹

¹³⁰Union Catalogues of Serials, s. 43.

¹³¹Whiffin, a.e., s., 43-44.

"Bir süreli yayınlar toplu listesinin planlanması ve devam ettirilmesi, kurallar ve standartları tanımlama ve tanıtmayla alakalıdır."¹³² Bunun için mevcut grubun ortak kullandığı bir kurallar ve standartlar bütünü olmalı, yoksa bu tespit edilmelidir. Ortak hedefleri bulunan toplu katalog grubunun, önce çevresine, sonra daha geniş alana yayılacak ve işbirliği amacına yönelik uygulamalara cevap verebilecek standartlara sahip olması gerekir. Standartlar konusunda, Anglo American Cataloging Rules(AACR2)'nin ikinci baskısında, meydana gelen değişikliklerden bahsedilmektedir. Bu durum kütüphanecileri, yeni gelişmelerle karşı karşıya bırakmıştır. Süreli yayın toplu kataloglarında uygulanacak kurallarda standartların gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Bu konuda Amerikan Ulusal Standartlar Enstitüsü(ANSI)'nin süreli yayın dermesini tanımlama için özet standart (ANSI Z 39-42-1980)'i geliştirerek yeni bir standart oluşturduğu belirtilmelidir. ANSI Özet Standardı 1980'de geliştirilmiştir. Ayrıca, ANSI adı, NISO(National Standards Organisation) olarak değişmiş ve sonuçta NISO Süreğen Yayın Mevcutlarını Tanımlama Standardı (Z 39-44-1986) meydana getirilmiştir. Bu yeni standart biçimi, ANSI Özet Standartlarının tüm özelliklerini taşıırken, bazı yeni değişiklikler(ek veri gibi), tanımlama ve süreğen yayın dermesini daha ayrıntılı gösterecek ve içerecek

¹³²Geer-Butler,"Union Listing", s.214.

biçimde hazırlanmıştır.¹³³ Aşağıda bu konuda daha ayrıntılı bir açıklama yapılacaktır.

Bu tür standartların yanında, üretim yöntemi ne olursa olsun, basılı süreli yayın toplu katalogları konusunda şu tavsiyelerde de bulunmaktadır:

-Katalog için uluslararası bir kağıt ölçüsü(tercihan A4) kullanılmalıdır.

-Katalogun dış ve iç kapağının mizanpajı ve tipografisi açık ve sade olmalıdır.¹³⁴

3.2.1.ANSI VE NISO Standartları Arasında Karşılaştırma

ANSI Özet Standardı'nın dermeler için ayrılmış veri alanı, NISO standardında özgül mevcutlar veri alanı(extent of holdings data area) olarak yer almıştır. Özet ve ayrıntılı seviyelerdeki (seviye 3 ve 4) numaralama ve kronolojik veriyi formatlama kuralları, standardın 7.2.2 ve 8.2.2 bölümlerinde verilmektedir

NISO Standardı, önceki standardın daha çok, numaralama ve tarihleme konusuna ilgiyi yöneltmişti. Bunların bir sicim gibi uzaması konusuna dikkat çekmişti. Yeni yorumlar, numaralamanın ve kronolojik verinin birlikte kaydedilmesi önerisini getirdi. Bundan sonra iki tercih ortaya çıktı. A ve B tercihlerinde numara ve tarih ile ilgili değişik yazım biçimi kullanılmaya başlandı. A tercihinde numara ve tarih birlikte

¹³³Marjorie E.Bloss, "The Two ANSI Standards for..." **Serials Review**, Winter 1985, 11(4,), s.33.

¹³⁴Whiffin,**Union Catalogus of Serials**, s. 63.

verilirken (Şekil 1), B tercihinde numara ve tarih verilerinin ayrı yazılmasına müsaade ediliyordu.

Örneğin, İ.Ü.İşletme Fakültesi'nin künye girişi, A tercihine göre
İÜİŞF 19860214 C.1(1980)-C.3(1982);C.5(1984)-C.6(1986)
şeklinde olacaktır.

Burada, İÜİŞF, fakültenin kodunu , ondan sonra gelen 19860214 giriş tarihini belirtmektedir.

B tercihine göre, yukarıdaki giriş şöyle olacaktır:

İÜİŞF 19860214 C.1-3,5- 1980-82,1984-

Üçüncü ve dördüncü seviye standart uygulamalarında mevcutlar değişik şekillerde ifade edilmektedir. Dördüncü seviyede, süreli yayınlar mevcudu numerik ve kronolojik verilerden ayırmadan kaydedilmekteydi. Ayrıca sözcükler yazılırken, NISO mevcutlar standardındaki 4.6.1.3. bölümünde AACR2'deki en kısa şekline göre kısaltılacağı ifade edilmektedir. Örneğin, "volume" yerine "vol." kısaltmasından çok, "v." kısaltması kullanılmaktadır. [v.1(1950)-v.10(1959)]¹³⁵

4.Süreli Yayın Toplu Kataloğunu Sürdürme

Süreli yayın toplu kataloğunu sadece bir kez düzenlemeyle kalmayıp onu sürdürmek de istenen bir özelliktir.

Günleme ve sıklık amaçlarını gerçekleştirmeleri için, süreli yayın toplu kataloglarının sürekli olarak güncelleştirilmesi gereklidir. Adı değişen

¹³⁵Bloss, "The Two ANSI Standards", s. 34-40.

ve derme'den çıkarılan eserlerin tam ve doğru listeleri düzenli olarak sağlanmalıdır. Bu ise, günleme için gerekli profesyonel, teknik ve mali kaynakların mevcudiyetine bağlıdır. Böyle bir toplu katalog projesinin müdürü, katalogun sık aralıklarla yeni basımlarının yapılması için gerekli önlemleri almalıdır. Basılı veya mikrofiş toplu katalogların her biri, kendi içinde tamamlanmış olmalıdır. Mümkün olduğu kadar ek basımlarından kaçınılmalıdır. Bu konuda normal hedef, yılda bir kez yeni ve tam basımın hazırlanmasıdır. Bununla ilgili olarak en etkin yol, çevrimiçi sistemlerle günlemedir.¹³⁶

Toplu katalogun her basımında, değişik kullanıcı türlerine yardımcı olacak giriş niteliğinde bilgiler bulunmalıdır. Giriş kısmında, katalogun amacı, kapsamı, yayın sıklığı, düzeni, örnekleriyle birlikte dizim sistemi, kataloglama ilkeleri, kullanılan özel terminoloji ve kısaltmalar hakkında bilgi sunulmalıdır. Aynı zamanda, süreli yayın dermesinde mevcutları gösterme sistemi, kataloga katılan kuruluşların sembolleri, buna ek olarak kuruluşların ad, adres, telefon ve teleks numaraları ile katılan tüm kütüphanelerin alfabetik listesi de sembolleriyle birlikte belirtilmelidir. Yine, merkezi süreli yayın toplu katalogu veri tabanının hizmet ve ürünleri konusunda da bilgi verilmelidir.¹³⁷

Planlama stratejisi içinde mevcut olması gereken bu konunun uygulamaya geçirilmesi için, kesintisiz kontrol mekanizmasının oluşturulması gerekir. Bunun için üç yöntem vardır:

a) Bilgiyi sürekli olarak günleme,

¹³⁶Whiffin, **Union Catalogues of Serials**, s.30.

¹³⁷Whiffin, **a.e.**, s. 64.

- b) Bilgiyi periyodik olarak günleme,
- c) Bilgiyi programsız günleme.

a) Bilgiyi sürekli günleme: Toplu katalogu oluşturmanın en etkili yolu, kullanıldığı anda daimi olarak gndeleneceği konusunda bir anlaşmanın mevcut olmasıdır. Eklemeler, değişiklikler ve düzeltmeler, bilgisayara üyeler tarafından doğrudan girilebilir. Ya da rapor formları hazırlanarak, bilgiyi gndeleyen görevliye gönderilebilir.

b) Bilgiyi periyodik olarak günleme: Bu çeşit gnlemede kütüphaneler, mevcut verilerinin çıktılarını alabilirler veya kendi kütüklerini muhafaza edebilirler. Sürekli gnlemeyi seçmeyen kütüphaneler, bu yolu seçerler.

c) Bilgiyi programsız günleme: Bu çeşit günleme, kütüphanelere ağır bir yük getirir. Birkaç yıl geçtikten sonra toplu katalogu günleme işine giriliirse, ayrıca veri miktarının ne kadar değişeceği konusunda bir araştırma olmazsa, ne kadar ağır bir iş yükünün ortaya çıkacağı bilinemez.¹³⁸

Bu bölümde, bir süreli yayın toplu katalogunun oluşturulması için gerekli koşullar, ilkeler ve kurallar ele alındı. Toplu katalog hazırlamaya girişildiğinde, önce bir proje yöneticisinin, sonra da bir editörler grubunun olması gerektiğine değinildi. Yine projenin başında, projeye ilgili olarak belirlenecek kural ve yöntemler; proje çerçevesinde editörlerin ve katılımcıların üstlenmeleri gereken sorumluluklar; projede çalışacak diğer personel ve proje maliyetleri

¹³⁸Kelly, "Union List Management", s.29-30.

konuları gözden geçirildi. Projeye hazırlık aşamasında üzerinde durulması gereken bu tür hususlardan sonra, toplu kataloğun kapsamı ve düzeniyle ilgili başlıca ilkeler, kurallar ve standartlar da açıklandı. Aynı zamanda, toplu kataloğun bir kez hazırlandıktan sonra sürdürülmesinin yararı ve ilkeleri de ele alındı. Bundan sonraki bölümde, buraya kadar yapılan açıklamalardan yararlanarak İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nin bir süreli yayınlar toplu kataloğu oluşturması konusundaki koşullar ve ilkeler belirlenmeye çalışılacaktır.

IV.BÖLÜM:

İ.Ü. MERKEZ KÜTÜPHANESİ'NİN SÜRELİ YAYIN TOPLU KATALOĞU HAZIRLAMA İŞLEVi, KOŞULLARI VE BİR TOPLU KATALOG GİRİŞİMİ

1.Kütüphanenin Tarihsel Gelişimi ve Bugünkü Durumu

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nin süreli yayın toplu kataloğu hazırlama konusundaki rolü ve işlevine geçmeden önce, kütüphanenin tarihsel gelişimini kısaca açıklamak yerinde olacaktır.

Tarihsel gelişim, çeşitli bakış açılarına göre incelenebilir. Örneğin, kütüphane, Cumhuriyet öncesi dönemden kalan belli bir dermeyi ve binayı devraldığından, kütüphanenin tarihi, Cumhuriyet'ten önceki ve Cumhuriyet dönemi olmak üzere iki ayrı dönemde incelenebilir. Bunun yanında, kütüphane 1980'lerde yeni bir binaya taşındığından, bina açısından gelişmesi de dönemsel olarak ele alınabilir. Ayrıca, özellikle kütüphanenin merkez ve bağlı birimleriyle ilişkisinin farklı bir biçimde örgütlenmesi Yüksek Öğretim Yasası çerçevesinde gerçekleştiğinden, kütüphanenin tarihi, bu yasadaki önceki ve sonraki dönemlerde incelenebilir. Bu kısımda, kütüphanenin tarihçesi, özellikle bu kütüphanenin İstanbul Üniversitesi kütüphaneleri arasında bir işbirliği ve ona bağlı toplu katalog çalışmalarının bir merkezi olması yönündeki çeşitli çalışma ve girişimlere ağırlık verecek şekilde açıklanacaktır.

Eski adı Dar'ülfünun olan İstanbul Üniversitesi'nin, Cumhuriyet Dönemi'nden önce 4000 ciltlik bir de kütüphanesinin bulunduğu, ayrı ayrı oluşturulan medrese bölümlerinin de birer kütüphanesinin olduğu

bilinmektedir. Cumhuriyet'in ilanına kadar, Dar'ülfünun birkaç defa kapatılıp açılmıştı.¹³⁹ Asıl üniversite kütüphanesi, 1924-25 yıllarında eski rektörlerden İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Dar'ülfünun emirliği zamanında, Maarif Vekaletinin emri ile Edebiyat ve Hukuk Kütüphanesinden bir kısım kitaplar ve Sultan Hamid'in Yıldız, Halis Efendi, Sahip Molla, Rıza Paşa Kütüphaneleri birleştirilerek "Dar'ülfünun Kütüphanesi" namı altında kurulmuştur."¹⁴⁰ Kuruluşuyla birlikte İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, şu anda "Nadir Eserler ve Müze Müdürlüğü" olarak hizmet veren bina içinde çalışmaya başlamıştır. "Bu bina, 1912 yılında Şeyhülislam Hayri Efendi tarafından 'Medreset'ül Kuzzat(Kadılar Mektebi)' olarak kullanılmak üzere inşa edilmiştir. Üç katlı olup, 18 odası vardır".¹⁴¹ Bu kütüphane 1926 yılında başarılı kütüphanecilerden Fethi Ethem Karatay'ın Müdürlüğü döneminde hazırlanan "İstanbul Dar'ülfünun Kütüphanesi Talimatnamesi" esaslarına göre yönetilerek gelişmesi sağlanmıştır. Yönetmeliğe göre kütüphane, "Dar'ülfünun Emirliği"ne, yani Üniversite Rektörlüğüne bağlıdır. Kütüphanenin kitap temin etme ve çalışma düzenine nezaret edecek bir komisyon kurulmuştur. Komisyon, Rektörün başkanlığında, Fakülte temsilcileri ile kütüphane müdüründen meydana gelecekti. Fakülte temsilcileri de üç senede bir seçilecekti.¹⁴²

¹³⁹Ayşe Üstün, "İstanbul Üniversitesine Bağlı Olan Kütüphaneler" Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İ.Ü.Ed. Fak. Kütüphanecilik Bölümü, 1976, s.86.

¹⁴⁰Ali Ercan Tığ, "İstanbul Üniversitesinin Merkez Kütüphanesinin Durumu ve Yeni Binanın Kapasitesi", Yayınlanmamış Bitirme Tezi, İstanbul:İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü, 1971, s. 23.

¹⁴¹Tığ, a.e.a.y.

¹⁴²Üstün, a.e., s. 93.

Yukarıdaki kararların alınmasıyla birlikte, üniversitede büyük bir kütüphanenin oluşturulacağı fikri ortaya çıkmıştır, denilebilir. Bunun yanında başka gelişmeler de birbirini izlemiştir. Üniversitenin durumunu incelemek üzere Türkiye'ye davet edilen yabancı uzmanlardan Albert Malche, "daha 1932 yılında İstanbul Üniversitesi hakkında hazırladığı raporda, seminer kitaplıklarının merkez kütüphanesi ile işbirliği içinde çalışmalarını, aynı eserlerin, hem seminer hem de merkez kütüphanesi tarafından satın alınmasının önüne geçilmesini, katalogların birlikte hazırlanmasını ve hangi kitabın hangi kütüphane'de olduğunun bilinmesi gerektiğini savunmuştur."¹⁴³ Cumhuriyet yönetiminin gelişmeye başladığı o yıllarda, "her yayının yerinin bilinmesi" düşüncesinin ortaya atılması, konuya dikkatin çekilmesi açısından anlamlıdır.

Üniversite tarihinde bir başka gelişme de, 31 Mayıs 1933'de 2252 sayılı kanunla İstanbul Dar'ülfünü'nun(Dar'ülfünun'ü Osmani) adının değiştirilmesi ve 1 Ağustos 1933 yılında üniversitenin resmen "İstanbul Üniversitesi" adını almasıdır. İstanbul Üniversitesi, medrese, mekteb, dar'ülfünun, üniversite gibi değişik isimler alarak bugüne kadar gelmiştir.¹⁴⁴

1933 yılındaki üniversite reformu, her fakülteyi kendi kütüphanesini teşkilatlandırmaya yöneltmiştir. Üniversite Merkez Kütüphanesi bu tarihten itibaren, özellikle ansiklopedik ve genel eserleri alma ve eski yayınları toplama gereğini hissetmiştir. Kütüphane materyalinin sayı

¹⁴³Üstün, "İstanbul Üniversitesine Bağlı Olan Kütüphaneler" , s.93

¹⁴⁴Üstün, a.e., s.88.

bakımından artması, Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu'nun 1933'te çıkmasıyla mümkün olmuştur. Bu yasayla birlikte kütüphane, ülkemizin derleme nüshası alan kütüphanelerinden biri olmuştur. Türkiye'de çıkan her nüshadan biri, artık merkez kütüphaneye gelmeye başlamıştır.¹⁴⁵ M.Alpay, kütüphane tarihindeki iki önemli olaya şöyle işaret etmektedir: "Bu olaylardan ilki, 1924 yılında Yıldız Sarayından İstanbul Üniversitesine, kütüphanesini kurmak üzere getirilip, bağışlanan, yazma ve eski basmalardan oluşan derme; ötekisi de 1934 yılında çıkarılan Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu. Her iki olay da Mustafa Kemal Atatürk'ün ilgisi ve isteğiyle gerçekleştirilebilmiş, üniversite'de öğretim, araştırma ve eğitimin kitapsız, kütüphanesiz olamayacağını vurgulayan, bu kütüphanenin bugüne kadar yaşama nedeni olan, Türkiye'nin hiç bir üniversite kütüphanesinde görülmeyen önemli ve sağlam dayanıklı başlangıçlardır."¹⁴⁶

Buna rağmen, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 1953-1970 yılları arasında kapalı kalmış; ancak müracaatlar, tek tek karşılanmaya çalışılmıştır. Bu durumda, Rektörlük tarafından Adnan Ötüken üniversiteye davet edilmiş ve kendisinden İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi için bir rapor hazırlaması istenmiştir. 1955 yılında hazırlanan raporda; binanın esaslı bir tamirden geçmesi gerektiği ve ek binanın gerekli olduğu ifade edilmiştir. Esaslı bir tamirattan sonra

¹⁴⁵Üstün, "İstanbul Üniversitesine Bağlı Olan Kütüphaneler" ., s.130.

¹⁴⁶Meral Alpay, "İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Dairesi", **İstanbul Üniversitesi Bülteni**, 1987, 3(3/4), s.69.

kütüphanenin okuma salonları, 1970 yılında okurlara açılmıştır.¹⁴⁷ 1970 yılında, derleme yoluyla Türkiye'de çıkan tüm yayımlar kütüphaneye geldiğinden, kütüphanenin 15 kişilik kadrosundan ancak 4 kişi yerli yayımların tasnif işleriyle uğraşabilmekteydi. Diğerleri, üniversite öğrencileri ve mesleki öğrenim görmemiş elemanlardan oluşuyordu. Bu yüzden, dergi listesi ve diğer listeler yapılamıyordu.¹⁴⁸

Dermesi giderek büyüyen ve aynı zamanda bir arşiv haline de gelen bu kütüphane için yeni bir binanın gerekliliği, zaman zaman hazırlanan raporlarda belirtilmiştir. Yeni binanın inşaatı için çalışmalara 1970'lerin başında başlanmıştır. Yer olarak, Fen ve Edebiyat Fakültelerinin yakınındaki bir alan seçilmiştir. Kütüphane, içerisinde, 10.000.000 ciltlik kitap mevcudunu alacak şekilde depo ve 1000 oturma yeri olacak şekilde planlanmıştır. Kütüphane, 12.000 metrekarelik inşaatı bittikten sonra, 1985'te yeni binasında hizmete devam etmiştir. Eski binada bulunan ve 1928 yılından sonra basılmış olan yeni harfli yayımlar, yeni binaya taşınmıştır. Tarih bakımından daha eski olan ve eski harfli yazma ve basma eserler, diğer tarihi eşyalarla birlikte, müze halindeki eski binada bırakılmıştır.¹⁴⁹

Taşınma işlemi tamamlandıktan sonra, 1985 yılında hizmete başlayan yeni kütüphanenin, resmi olarak hizmete başlaması için birkaç yıl daha

¹⁴⁷Alpay, "İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Dairesi", s.134.

¹⁴⁸Yusuf Tavacı, "İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri". Yayımlanmamış Bitirme Tezi. İstanbul:İ.Ü.Ed.Fak.Kütüphanecilik Bölümü, 1970, s.28-29.

¹⁴⁹"İstanbul Üniversitesi", **İstanbul Üniversitesi Bülteni**, 3(3/4)1987, s.6

geçmesi gerekmiştir. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nin yeni binada çalışmaya başlamasının resmi açılış töreni, 30 Mart 1987 Pazartesi günü, 23. Kütüphane Haftasının açılış töreniyle birlikte yapılmıştır.¹⁵⁰ Halen kütüphane, biri eski, diğeri yeni olmak üzere iki ayrı binada hizmet vermektedir.

Kütüphaneye ilgili bu gelişmeler sürerken, bir yandan İstanbul Üniversitesi kütüphanelerinin örgütlenme ve işbirliği açısından bir sistem olarak hizmet vermesi gerektiği şeklindeki görüşler de, çeşitli araştırmalarda yansımış; ayrıca bir toplu katalog hazırlama girişimi de olmuştur.

1933'de A.Malche'in, İstanbul Üniversitesi dahilinde bir toplu kataloğun hazırlanması yönündeki tavsiyesine daha önce değinilmişti. 1962'de kurulan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Genel Kitaplığı, 1966 yılında, hem fakülte kütüphanesinde, hem de fakültenin seminer kitaplıklarında bulunan süreli yayınları kapsayan bir toplu katalog hazırlamıştır. Sistematik düzende hazırlanan bu toplu kataloğun sonunda alfabetik bir dizin vardır. Ayrıca 1971 yılında da bunun bir yenisi yayınlanmıştır.¹⁵¹

¹⁵⁰Alpay, "İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Dairesi", s.69

¹⁵¹Gülser Pehlivan, "İstanbul Üniversitesi Kütüphanesini İçine Alan Bir Toplu Katalog Nasıl Olmalıdır" Yayınlanmamış Bitirme Tezi. İ.Ü.Ed.Fak.Kütüphanecilik Bölümü, 1971, s.25-26.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ni konu alan ve 1970'de hazırlanan bitirme tezinde Yusuf Tavacı, üniversitenin merkez kütüphanesi tarafından idare edilen bir işbirliğinin zorunluluğunu dile getirmiştir.¹⁵²

Gülser Pehlivan'ın 1971'de hazırladığı bitirme tezinde ise, İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri için bir toplu katalog hazırlanması konusu işlenmiştir. Pehlivan, tezinde tüm enstitü ve fakülte kütüphanelerini içine alan bir toplu kataloğun oluşturulması gerektiğini belirtmekte, ayrıca bu konuda uygulanacak yöntemi de önermektedir. Buna göre, katalog, İstanbul Üniversitesi kütüphanelerinden fiş toplama usulüyle yapılmalı; ancak toplu kataloğu hazırlamak üzere İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi dışında bir kütüphane seçilmelidir.¹⁵³ Pehlivan'ın, merkez olarak başka bir kütüphanenin seçilmesi gerektiği konusundaki görüşü, kütüphanenin bugünkü örgütlenmesi açısından uygun bir görüş değildir.

1976'da, İstanbul Üniversitesi içinde çok sayıda ve dağınık bir biçimde örgütlenen kütüphaneleri konu alan bir doktora tezi hazırlanmıştır. Ayşe Üstün'ün hazırladığı tezde, İstanbul Üniversitesi'nde bir "kütüphaneler sistemi"nin kurulması zamanının geldiği vurgulanmaktadır. Üstün'e göre, "üniversite içindeki kütüphanelere alınan bütün yeni yayınların hangi kütüphanede olduğu belirtilmeli ve araştırmacılar haberdar edilmelidir."¹⁵⁴

¹⁵².Tavacı, "İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri" ., s.1.

¹⁵³Pehlivan, "İstanbul Üniversitesi Kütüphanelerini...", s.45

¹⁵⁴Üstün, "İstanbul Üniversitesine Bağlı Olan Kütüphaneler"., s.241.

İstanbul Üniversitesi kütüphaneleri ve bu kütüphaneler içinde İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nin rolü ve işlevine ilişkin yukarıda belirtilen görüşleri arttırmak mümkündür. Ancak, merkez kütüphane dahil olmak üzere genel olarak İstanbul Üniversitesi kütüphanelerinin örgütlenme, yönetim, bütçe, personel vb. gibi çeşitli sorunlara yıllarca köklü bir çözüm getirilememiştir. Dolayısıyla, sözü edilen kütüphaneler işbirliği ve toplu katalog hazırlama işlevlerini de sistemli bir biçimde yerine getirememişlerdir.

Buna karşılık, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nin tarihinde önemli bir gelişme, özellikle örgütlenme ve yönetim açısından yaşanmıştır. Bilindiği gibi, 1981'de çıkan Yüksek Öğretim Yasası, üniversitelerin yeniden örgütlenmesine yol açmıştır. Bu yasa çerçevesinde bir yandan YÖK Dokümantasyon Merkezi kurulmuştur. Diğer yandan, tüm üniversite kütüphaneleri gibi İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi için de geçerli olan Yüksek Öğretim Kurulu'nun 1982'deki bir ilke kararıyla, üniversite kütüphanelerinde yayın sağlama işlemlerinin merkezleştirilmesi öngörülmüştür. 1983'de yürürlüğe giren kanun hükmündeki 124 sayılı kararnameyle de üniversite bünyelerindeki çeşitli kütüphanelerin, üniversitenin Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlıklarına bağlanması yasallaşmıştır. Böylece, İ.Ü. Merkez Kütüphanesi, 'İ.Ü. Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı' olarak örgütlenmiştir. Bununla birlikte, yıllarca dağınık bir biçimde örgütlenen İstanbul Üniversite kütüphanelerinin, merkezî örgütlenmeyi hedef alan bu değişime uyum sağlamaları kısa sürede gerçekleşmemiştir.

Ancak, yukarıdaki gelişmelerden sonra 'İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin hazırlanması ve 1988'de yürürlüğü girmesi, kütüphanenin tarihinde bir başka önemli gelişmedir. Bu yönetmelik, bir toplu katalog hazırlamanın yasal bir altyapısını da oluşturduğundan, aşağıda daha ayrıntılı olarak gözden geçirilecektir.

Kütüphane tarihinde daha güncel bir gelişme ise, kütüphane yöneticisinin değişmesidir. 1994'te kütüphanenin daire başkan vekilliğine, İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü Başkanı da olan Prof.Dr.Meral Alpay'ın atanması, hem adı geçen bölüm ile kütüphane arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi, hem de kütüphane yönetiminde hızlı ve başarılı atılımların gerçekleştirilmesi açısından yararlı olmuştur.

Son bir gelişme ise, bu araştırmanın yapıldığı sırada, İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü'nün, İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri için bir süreli yayınlar toplu kataloğu hazırlama projesini üstlenmesi ve İ.Ü.Merkez Kütüphanesi yönetiminin, projenin desteklenmesi ve yürütülmesinde önemli bir rol oynamasıdır. Aşağıda bu proje hakkında da daha ayrıntılı bilgiler verilecektir.

Halen, İ.Ü.Merkez Kütüphanesi'nin eski ve yeni binalarında, yönetici dışındaki toplam personel sayısı 32'dir. Bunlardan 9'u üniversite lisans öğrenimi görmüş, 2'si ise yüksek lisans öğrenimi görmüş elemanlardır.Kütüphanenin yazma ve basma, kitap, dergi ve kitap dışı tüm mevcudu 1 milyon ciltten fazladır. Yeni yönetim döneminde kütüphanenin hizmet ve işlemleri yeniden örgütlenmiş; hizmetin niteliği

yükselmiş; kütüphanenin teknolojisi geliştirilmiş ve hizmet saatleri de arttırılmıştır.

2.Kütüphanenin Toplu Katalog Hazırlama İşlevinin Yasal Zemini

Bundan önceki kısımda, bir süreli yayın toplu kataloğunun hazırlanması konusundaki girişimine, belli bir proje çerçevesinde, projeyi yürütecek yönetici ve editörler grubu ile katılımcılar arasında yapılacak bir sözleşmeyle başlanması gerektiği ortaya konulmuştu. İstanbul Üniversitesi kütüphaneleri için hazırlanacak bir toplu katalog durumunda, bu tür bir projenin İ.Ü.Merkez Kütüphanesi'nin önderliğinde yürütülmesinin uygun olacağı açıktır. Kütüphaneye bu açıdan yasal bir zemin hazırlayan karara ve yönetmeliğe ise yukarıda kısaca değinilmişti.

Yönetmeliğin ayrıntılarına gelince: Genelde bu yönetmelikte, İstanbul Üniversitesi bünyesinde bulunan merkez ve ona bağlı kütüphaneler arasında bir işbirliğinin başlatılması için gerekli ilkelere yer verilmiştir.

Amaç, Madde 1'de belirtildiği üzere, üniversite sınırları içindeki tüm kütüphanelerin, üniversitede öğretim, araştırma ve eğitim çalışmaları sırasında ortaya çıkan bilgi ihtiyacının en kısa zamanda, en uygun biçimde karşılanmasıdır.

Madde 2'de, İ.Ü.Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı merkez olacak biçimde bir ağ içinde işletildiği konusu yer almaktadır. Buna göre, üniversiteye bağlı Fakülte, Yükseköğretim kütüphanelerinin

herbiri, bu ağın hizmetlerinden yararlanır ve hizmetlere katkıda bulunur. Bununla ilgili olarak Madde 5'te merkez dahilinde üç birimden bahsedilmektedir. Bunlar Daire Başkanlığı'na bağlı

a)Kütüphane Şube Müdürlüğü

b)Nadir Eserler ve Müze Şube Müdürlüğü

c)Bağlı Birimler ve Dokümantasyon Şube Müdürlüğü

birimleridir.

5.Maddenin c bendinde belirtilen "Bağlı Birimler ve Dokümantasyon Şube Müdürlüğü", bağlı bulunan kütüphaneler ve toplu katalog projesi için büyük önem taşımaktadır.

Merkez kütüphane içinde yer alan bu müdürlük, bir süreli yayınlar toplu katalogunu için sorumluluğu üstlenebilir ve devam ettirebilir.

Yine yönetmeliğin 9.Maddesinde, Bağlı Birimler ve Dokümantasyon Şube Müdürlüğü'nün görevleri dört ayrı biçimde belirlenmiştir. Bunlar içinde 9.maddenin 3.bendinde yer alan "Genel ve özel bibliyografya kurar, öz dizini ve toplu katalog kurar, Üniversite ile ilgili tüm dokümantasyon hizmetlerini örgütler." ifadesi, toplu katalogun oluşturulmasında, yukarıdaki görüşün geçerliliğini pekiştirmektedir.

Böylece,1988 yılında hazırlanmış olan bu yönetmelikle görevleri açık bir şekilde belirlenmiş olan bir birim ortaya çıkmış bulunmaktadır.Yeni başlatılacak bir projede bu birimin uygun

koşullarda desteklenmesiyle bir süreli yayınlar toplu kataloğunun başlatılıp ve devam ettirilmesi mümkün olacaktır.¹⁵⁵

İstanbul'daki üniversiteler arasında, yerli yayınların tamamını dermesinde bulunduran başka üniversite kütüphanesi yoktur. Bu yüzden İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, diğer üniversitelere de büyük yarar getirecek bu derme için en kısa zamanda bir toplu katalog hazırlama yoluna gitmelidir.

Görüldüğü gibi, İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın 1988 yılındaki Resmi Gazete'de yayınlanan yönetmeliğe göre sorumluluk alanı belirlenmiştir. Ancak, merkez kütüphane ve bağlı birimlerden oluşan bir "kütüphaneler sistemi" içinde, "iyi eğitim görmüş bir görevliler topluluğu olmadan, etkili bir kütüphane hizmetinin verilmesi düşünülemez"¹⁵⁶

Bunun yanında, İstanbul Üniversitesi kütüphaneleri sisteminde yer alan çeşitli kütüphaneler, merkez kütüphaneye işbirliği içinde ve iyi işler duruma getirilmelidir. Alpay'a göre, örneğin İstanbul Üniversitesi içinde "bir fakülte kütüphanesi ve o fakülte içinde bulunan seminer, enstitü, klinik v.b. kütüphanelerle örgütlenme, yönetim, hizmet bakımlarından mesleki bir eşgüdüm ve işbirliği içine sokulabilirse, bu merkez de fakülte kütüphaneleriyle benzer bağlantılar içine girebilir."¹⁵⁷

¹⁵⁵"İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri Yönetmeliği" T.C. Resmi Gazete, 15.11.1988,

¹⁵⁶Üstün, "İstanbul Üniversitesine Bağlı Olan Kütüphaneler", s.230.

¹⁵⁷Alpay, "İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Dairesi" , s.,69.

3.İstanbul Üniversitesi Kütüphanelerinde Toplu Katalog Konusunda Bir Gözlem ve Anket

İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri için hazırlanacak bir toplu katalog faaliyetinde, İ.Ü.Merkez Kütüphane'nin yanı sıra, bu merkeze Bağlı Birimler durumundaki çeşitli fakülte kütüphaneleriyle diğer kütüphanelerin de önemli bir rol oynayacağı açıktır. Toplu katalog projesinde katılımcı kuruluşlar olarak işlev görece Bağlı Birim kütüphanelerinin önce bu tür bir projeye katılmaya hazır olmaları, sonra da onu desteklemelerini beklemek doğaldır.

Şubat-Mart 1996 tarihlerinde, İstanbul Üniversitesi'ne bağlı 12 fakültenin kütüphanelerinde yapılan bir gözlem ve anket çalışmasıyla, kütüphane yöneticilerinin bu konudaki görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Ekte sunulan anket formundan da görüleceği gibi, yönetici durumundaki kütüphane görevlilerine genel denebilecek 8 soru yöneltilmiş ve cevaplamaları istenmiştir. Soruların temel amacı, kütüphanecilerin toplu katalog konusundaki bilgilerini ve bu konuyla ilgili tutumlarını ölçmeye çalışmaktır. Bu amaçla, kütüphane yöneticilerinden, bir süreli yayınlar toplu kataloğuna sahip değil iseler, hem bunun nedenlerini belirtmeleri; hem de toplu kataloğun yararına inanıp inanmadıklarını ve bu yönde bir girişimde bulunup bulunmadıklarını açıklamaları istenmiştir. Toplu kataloğu bulunan yöneticilere ise, kataloglarının özellikleri, bu konuda yararlanılan standartlar ve personel hakkında sorular yöneltilmiş; aynı zamanda kataloglarını geliştirmeyi amaçlayıp amaçlamadıkları da sorulmuştur.

Bu basit anket çalışmasından elde edilen en ilginç sonuç, yöneticilerin çoğunun, önce bir toplu kataloğa sahip olduklarını belirtmeleri; yapılan gözlem ve görüşmelerin sonucunda ise, toplu kataloğun ne olduğunu yeterince bilmediklerinin ortaya çıkmasıdır. Anketin ilk sorusunu, 12 yöneticiden 8'i önce 'evet' diye cevaplamış; yani toplu kataloglarının bulunduğunu belirtmiştir. Oysa, 12 kütüphaneden sadece 2'sinde birer toplu katalog çalışması vardır. Bunlardan, İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Genel Kitaplığı'nın toplu kataloğu güncel değildir. Diğerleri ise İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Kütüphanesi'ne ait olup güncel

ve devam eden bir çalışmadır. Anket sonucunda, yöneticilerin kendi kütüphanelerinin süreli yayın listelerini aynı zamanda bir 'toplu katalog' olarak algıladıkları anlaşılmıştır.

Kütüphanelerinde toplu katalog olmadığını belirten 4 yöneticiden 3'ü, bunu yönetici ve yönetici olmayan elemanların hem niceliksel, hem niteliksel yetersizliğine, 1'i ise sadece yöneticinin ve yönetici olmayan elemanların niceliksel yetersizliğine bağlamaktadır.

4 yönetici, toplu katalogun bulunmama nedenleri arasında bina ve bütçe yetersizliğini de saymaktadırlar. Buna karşılık, sadece 2 yönetici, kullanıcının talep ve bilgi açısından yetersizliğini bu konuda neden olarak görmekte, diğer 2 yönetici buna katılmamaktadır. Yine, toplu katalogun oluşturulmamasında, fakülte kütüphaneleriyle merkez kütüphane arasındaki işbirliğinin yetersizliğini neden olarak gören yönetici sayısı da 2'dir. 4 yöneticinin tümü, toplu katalog hazırlamanın yararına inanmaktadır. 4 yönetici, toplu katalogun, bilgiye ve yayınlara hızlı erişim sağlama; yayın sağlamada çift alımların engellenmesi; kütüphaneler arasında işbirliğinin artırılması; genelde araştırmacıya daha iyi hizmet verilmesi konusunda yararlı bir araç olarak görmektedirler. Bununla birlikte, sözü edilen 4 yöneticiden sadece 1'i, bu konuda bir girişimde bulunduğunu belirtmiştir.

Toplu katalogu mevcut olduğunu belirten kütüphanelere, toplu kataloglar hakkında yöneltilen soruların cevapları ise, anket sonunda(2'si hariç) dikkate alınmamıştır. Bunun nedenine daha önce değinilmişti.

Toplu katalogu bulunan İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Genel Kitaplık yöneticisi, katalogun fiş halinde olduğunu; hem yerli, hem de yabancı süreli yayınları kapsadığını; buna karşılık süreli yayınların ilk çıkış tarihlerinin ve yayınevlerinin katalogda belirtilmediğini ifade etmiştir. Aynı yönetici, toplu katalogun hangi yılları kapsadığı sorusuna yanıt verememiş; katalogun oluşturulmasında belli bir standardın bulunmadığını; katalogun kütüphane personelinden lisans düzeyindeki bir eleman tarafından düzenlendiğini açıklamıştır. Aynı yönetici,

kataloğun nitelikli eleman sayısı arttırıldığı takdirde geliştirilmesinin amaçlandığını da ifade etmiştir.

Yine, bir toplu katalog çalışması bulunan İ.Ü.Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Kütüphanesi yöneticisi ise, kataloğun hem yerli, hem yabancı süreli yayınları kapsadığını;

Anketten elde edilen genel sonuca gelince; yukarıda belirtildiği gibi, fakülte kütüphanesi yöneticisi durumunda olan personelin çoğunun 'toplu katalog' hakkında bilgi ve fikir sahibi olmamaları ilginçtir. Bunların bir kısmının Kütüphanecilik Bölümü mezunları olması daha ilginç ve üzücüdür. Kütüphanecilik Bölümleri'nin bu konuda öğrencileri daha çok bilgilendirmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Ancak, uygulamada çalışan mezunların da kendilerini daha çok geliştirmeye özen göstermeleri gerekmektedir. Öte yandan, fiş halinde bir süreli yayın toplu katalogunu hazırlayamamanın gerekçesi olarak, bina ve bütçeden söz etmek de fazla anlamlı görünmemektedir. İstendiği takdirde, mütevazı bir çalışma için bu konuda imkânların yaratılabileceği kabul edilmelidir.

Aynı zamanda, toplu katalog hazırlama geleneğinin yaygınlaşmadığı bir ülkede, kütüphane kullanıcılarının bu konuda deneyimlerinin ve bilgilerinin bulunmaması da doğal görünmektedir. Bu konuda kullanıcılara örnek çalışmalar ve bilgiler sunmak da kütüphanecilerin görevi olmalıdır. Bu arada, mevcut çok az sayıda toplu katalogun yeni teknolojilerden yararlanarak güncelleştirilmesi ve kataloglardaki bibliyografik bilgilerin eksikliklerinin tamamlanması da gerekmektedir. Aynı zamanda, katalogların hazırlanmasında belli standartların oluşturulması yahut mevcut standartlardan yararlanılması ve kataloğun nitelikli elemanlar tarafından hazırlanıp sürdürülmesi de gereklidir.

Bu anket sırasında, İ.Ü.Merkez Kütüphanesi'nde bir toplu katalog projesinin başlaması da tez açısından ilginç bir raslantıdır ve sevindirici bir gelişmedir. Aşağıda bu proje üzerinde durulacaktır.

4. Yeni Bir Girişim: İstanbul Üniversitesi Yabancı Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu Projesi

İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri için kapsamlı ve ayrıntılı bir süreli yayınlar toplu kataloğu girişimi, ilk kez 1996'da, üniversite bünyesindeki Araştırma Fonu'nun talebi üzerine, İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü tarafından başlatılmıştır.

Araştırma Fonu, İstanbul Üniversitesi kütüphanelerinde bulunan sadece yabancı dildeki süreli yayınların toplu kataloğunun hazırlanmasını talep etmiş; bu talebi önce İ.Ü.Kütüphanecilik Bölümü Başkanı Prof.Dr.Meral Alpay'a yöneltmiş; böyle bir projenin bölüm tarafından kabul edilmesi durumunda, proje için gerekli kaynakları sağlayacağını da bildirmiştir. Kütüphanecilik Bölümü'nün kabul ettiği bu projeyi bölüm, ilke olarak proje kapsamını talep edilenden daha geniş tutmuştur.

Kütüphanecilik Bölümü, Doç.Dr.Hasan s.Keseroğlu'nun proje yöneticisi olmasını kararlaştırmıştır. Prof.Dr.Meral Alpay ve Prof.Dr.Aysel Yontar ise, proje danışmanlığını üstlenmişlerdir.

Araştırma Fonu'na sunulan projeye ilgili ilk formda, projenin genel amacı "İstanbul Üniversitesi bünyesindeki kütüphanelerde birikmiş ve birikmekte olan süreli yayınların toplu kataloğunu hazırlamak" şeklinde belirlenmiştir. Projenin şu iki aşamada tamamlanması öngörülmüştür:

1. Yabancı süreli yayınların toplu kataloğunu hazırlamak,
2. Yerli ve yabancı süreli yayınların toplu kataloğunu hazırlamak." * *

Projenin ilk aşamasının, 15 Aralık 1995-15 Aralık 1996 tarihleri arasında tamamlanması istendiğinden, ilke olarak bu aşamada sadece yabancı süreli yayınlar kapsanmıştır. İkinci aşamada, projeye yerli süreli yayınların da dahil edilmesi planlanmıştır.

* Bakınız: Proje yöneticisi Doç.Dr.H.S.Keseroğlu tarafından İ.Ü.Araştırma Fonuna 1996'da sunulan 'Proje Öneri Formu', Ek.4.1.

Proje kapsamına, kayıtlarını düzenli olarak tutan ve süreli yayın dermeleri yararlanılabilir durumda olan Üniversite merkez, fakülte, enstitü, klinik, araştırma merkezi ve yüksek okul kütüphaneleri dahil edilmiştir. Bu koşullara sahip olmayan 88 kütüphane, proje kapsamı dışında tutulmuş; ancak bu tür kütüphanelerin adlarının, yerlerinin ve süreli yayın miktarlarının belirlenmesi de proje çalışmasına dahil edilmiştir.

Proje kabul formunu Araştırma Fonu'na sunmadan önce, projeyi yürütecek ekip de belirlenmiştir. Buna göre, toplu katalogun hazırlanmasında, İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü'nün, -proje yöneticisi ve danışmanlar hariç olmak üzere- 10 öğretim elemanı; İ.Ü.Merkez Kütüphanesi'nde görevli 10 uzman; bölümde yüksek lisans yapmakta olan 8 öğrenci ve gönüllü olarak çalışmalara katılacak 1 lisans öğrencisi görev almışlardır. Bu ekiple projenin başlangıcından itibaren sürekli toplantılar yapılmış ve ekip proje konusunda bilgilendirilmiştir.

Proje ekibinin belirlenmesinden sonra, bir çalışma planı yapılmıştır. Plan, aşamalar ve ara hedefler şeklinde şöyle belirlenmiştir:

- 1.Çalışma yöntem ve tekniklerini belirleme,
- 2.Veri toplama,
- 3.Veri girişi,
- 4.Veri kontrolü,
- 5.Toplu katalog
- 6.Çıktı alınması,
- 7.Sonuç değerlendirme,
- 8.Ara raporlar
- 9.Rapor yazımı.

Yine projenin başında, proje ekibi, kendi arasında veri toplayacakları kütüphaneleri paylaşmışlardır. Bibliyografik yöntemle yürütülecek projede, veri toplama, işleme ve değerlendirme aşamalarında bibliyografya ve gözlem tekniklerinden yararlanılması kararlaştırılmıştır. Bu arada, proje yöneticisi tarafından yerli ve yabancı çeşitli süreli yayın toplu kataloglar gözden geçirilmiştir. Ön

araştırmalardan sonra, toplu kataloğa girecek verilerin kaydedileceği ayrıntılı bir 'Sürelili Yayın Toplu Kataloğu Bilgi Formu' hazırlanmış; bastırılmış ve proje ekibine dağıtılmıştır. Bu forma ayrıca, veri toplayacak ekip için gerekli açıklamaları içeren bilgiler de eklenmiştir.

Proje için, Araştırma Fonu'ndan malî destek sağlanmıştir. Projenin çeşitli masraflarına, bir bilgisayar sistemi alınmasıyla ilgili masraf da dahil edilmiştir. Halen bilgisayar sistemi alınmış ve toplu katalog için bir program, Kütüphanecilik Bölümü okutmanı Aykut Arıkan tarafından hazırlanmıştır.

Projeyle ilgili olarak şimdiye kadar yapılan çalışmalarda çeşitli sorunlar da ortaya çıkmıştır. Proje ekibinin, proje için tam gün çalışamaması, projenin istendiği hızda yürümesini engellemektedir. Bunun yanında, projenin başında, mevcut olan ve olmayan yahut eksik olan süreli yayınların toplu katalogda nasıl belirtileceğine karar vermek de bir sorun yaratmıştır. Proje ekibinin büyük bir çoğunluğunun bu konudaki deneyimsizliği ve bilgi eksikliği, sözü edilen sorunun temel nedeni olmuştur. Başlangıçta, süreli yayınların cilt ve yıllarının yanında sayılarının da verilmesi kararlaştırılmış; sonra sayıların bildirilmesinden vazgeçilmiştir. Yine, tahmin edileceği üzere, bazı süreli yayınların bibliyografik kimliklerinin belirlenmesinde güçlükler ortaya çıkmış; bu sorunların yeri geldikçe toplantılarda görüşülerek çözümlenmesine çalışılmaktadır.

Projeyle ilgili temel bir sorun da, proje tamamlandıktan ve toplu katalog bir kez hazırlandıktan sonra, onun hangi kuruluş tarafından sürdürüleceğidir. Bu konuda sürekli sorumluluğu, İ.Ü.Merkez Kütüphanesi Bağlı Birimler şube Müdürlüğu'nün üstlenmesi uygun olacaktır. İ.Ü.Kütüphanecilik Bölümü'nün ise böyle bir çalışmayı, gerektiğinde danışmanlık hizmetiyle desteklemesi de mümkündür.

Bu bölümde, İ.Ü.Merkez Kütüphanesi'nin süreli yayın toplu katalogu hazırlama işlevi ve koşulları ele alınmıştır. Önce, kütüphanenin tarihsel gelişimi ve bugünkü durumu, özellikle kütüphanenin toplu katalog hazırlama işlevi ve rolü gözönünde tutularak incelenmiştir. Daha sonra, kütüphanenin belirtilen işlevini yerine getirmesi için önemli bir koşul

olan yasal zemin ele alınmış ve 1988'de yayınlanan kütüphane yönetmeliği üzerinde durulmuştur. Bundan sonra, İstanbul Üniversitesi'ne bağlı 12 fakülte kütüphanesinin yöneticileriyle yapılan bir anket ve sonuçları açıklanmıştır. Son olarak da 1996 yılında İstanbul Üniversitesi kütüphanelerinde başlatılan bir süreli yayın toplu kataloğu projesi tanıtılmaya çalışılmıştır.

Proje çalışması halen devam etmektedir. Projenin yerli süreli yayınları da kapsayacak biçimde tamamlanması gerçekleştiği takdirde, ülkemizdeki tüm üniversite ve araştırma kütüphanelerinde de benzer çalışmaların yapılması, Türkiye çapında bir süreli yayınlar toplu kataloğunun oluşturulabilmesi açısından yararlı olacaktır. Böyle bir kataloğun, kitap ve diğer belgeleri kapsayacak biçimde geliştirilmesi ise, ülkemizde toplu katalog açısından önemli bir boşluğun doldurulması anlamına gelecektir. Bunun gerçekleştirilmesi ise, öncelikle meslek elemanlarının, toplu kataloğun önemi, işlevi ve hazırlanması konusunda daha çok bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesiyle mümkün olacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tez çalışmasında elde edilen genel ve özel sonuçlar ile konuyla ilgili çeşitli öneriler aşağıda sıralanmıştır:

-Bu tezde, genel olarak "araştırma amaçları için uygun bir süreli yayın toplu kataloğunun oluşturulması ve sürdürülmesinin, bu konuda belirli koşulların oluşmasına, aynı zamanda belirli evrensel ilke ve yöntemlerin izlenmesine bağlı olduğu" hipotezi kanıtlanmıştır.

-'Süreğen yayın' kavramı, 'süreli yayın' kavramından daha kapsamlıdır. Ancak, ülkemizde 'süreli yayın' kavramı, zaman zaman 'süreğen yayın' kavramıyla adeta eşanlamlı olarak kullanılmaktadır. Bir başka deyişle, 'süreğen yayın' kavramı yeterince yaygınlık kazanmamıştır.

-Süreli yayın toplu kataloglarının ilk dönemlerinde, 'süreli yayın toplu kataloğu' terimi yerine, 'süreli yayın toplu listesi' teriminin kullanıldığı; ancak günümüzde, 'süreli yayın toplu kataloğu' teriminin yaygınlık kazandığı anlaşılmaktadır.

-Süreli yayın toplu kataloglarının sayıları ve türleri arttıkça, onların işlevleri de artmıştır. Bu kataloglar, günümüzde sadece süreli yayınların yerlerinin belirlemede ve kütüphanelerarası ödünç verme hizmetini desteklemede değil, aynı zamanda, örneğin süreli yayınları koruma hizmetinde de yararlanılan araçlardır.

-Süreli yayın toplu kataloglarının ilk örneği 19.yüzyılda İtalya'da yayınlanmış; daha sonra Avrupa, A.B.D. ve diğer ülkelerde yaygınlaşmaya başlamıştır. Ülkemizde, Cumhuriyet döneminden önce

bu konuda bazı girişimler bulunsa da, Cumhuriyet döneminde bunlar artmıştır. Ancak, bu konuda yapılan girişimler yetersizdir ve tüm ülke çapında süreli yayın toplu kataloğu hazırlama girişimleri yaygınlaştırılmalıdır.

-Bir süreli yayın toplu kataloğunun oluşturulması ve sürdürülmesi için, önce bu konuda sorumluluğu üstlenecek bir kuruluşun bulunması gereklidir. Aynı zamanda, bir proje olarak yürütülecek böyle bir çalışmanın yöneticisi ve onunla birlikte çalışacak bir proje ekibinin olması da gereklidir. Projeye ilgili planlama, kural ve yöntem belirleme ve projeyi yürütme ve sürdürme sorumluluğunu taşıyacak bu ekip, katılımcı kuruluşlarla da işbirliği ve eşgüdüm içinde olmalıdır. Proje için gerekli personel ve malî kaynaklar ile proje süresince uyulacak ilkeler, yöntemler ve standartlar da önceden belirlenmelidir. Bu konuda hazırlanmış uluslararası ilke ve standartlardan yararlanılmalıdır.

- Projeyi üstlenen kuruluş ile katılımcı kuruluşlar arasındaki ilişkinin yasal bir zemine oturtulması, projenin oluşturulmasını ve sürdürülmesini kolaylaştıran bir koşuldur.

-Süreli yayın toplu kataloğunda, süreli yayınlarla ilgili bibliyografik ve mevcuda ilişkin veriler mümkün olduğunca ayrıntılı ve önceden belirlenmiş standartlara uygun bir biçimde sunulmalıdır. Süreli yayın dermesiyle ilgili veriler, 'mevcut olanı gösterme' esasına dayanmalıdır.

-Toplu kataloğun alfabetik olarak düzenlenmesi yaygın bir eğilim olarak görülmektedir. Ancak, gerekirse başka türde düzenlemelerin yapılması da mümkündür.

-Sürelî yayın toplu kataloğu, yetke dizimi, tüzel kişi kuruluş dizini, ISSN dizini gibi dizinlerle desteklenmelidir.

-Sürelî yayın toplu katalogları, bir kez hazırlandıktan sonra, sürekli olarak güncelleştirilmelidir.

-Toplu katalogların hazırlanması ve yayınlanması kadar, tanıtımı, dağıtımı ve kullanımının değerlendirilmesi de önemlidir.

-İstanbul Üniversitesi kütüphaneleri için bir toplu kataloğun hazırlanması gerektiği düşüncesi, üniversitenin kuruluşundan günümüze kadar süren dönemde yapılan çeşitli araştırmalarda ve yayınlanan raporlarda ortaya atılmıştır. Ancak, bugüne kadar, iki fakültenin girişimi dışında, üniversitenin tüm kütüphanelerini kapsayan ve sadece sürelî yayınları içeren bir toplu katalog hazırlanamamıştır.

-İstanbul Üniversitesi kütüphanelerinin tümünü kapsayan bir sürelî yayın toplu kataloğunun hazırlanmamış olmasının çeşitli nedenleri bulunabilir. Bunlar arasında, bütçe, bina, personel ve yasal düzenlemelerle ilgili sorunlar ve üst yönetim desteğinin yetersizliği gibi çeşitli nedenlerden söz edilebilir. Çeşitli nedenler arasında, özellikle kütüphane yöneticisinin ve meslek eğitimi görmüş personelin toplu kataloğun önemi, işlevi ve hazırlanması konusundaki bilgi ve ilgi eksikliğinin, toplu katalogların hazırlanmamasında çok önemli bir neden oluşturduğu öne sürülebilir. Bu görüşten hareketle, 1996'da İstanbul Üniversitesi'ne bağlı 12 fakülte kütüphanesinin yöneticileriyle bir anket yapılmış; yöneticilerin toplu katalog konusundaki bilgi ve ilgi düzeyleri hakkında belirli ipuçları elde edilmeye çalışılmıştır. Anketin en önemli sonuçlarından biri, yönetici toplamının yarısının, toplu

katalogun ne olduğunu bilmediklerinin saptanmasıdır. Bunların arasında meslek eğitimi almış kütüphanecilerin de bulunması, Kütüphanecilik Bölümlerinde konunun üzerinde daha çok durulmasının; meslek eğitimi almış elemanların da mezuniyetlerinden sonra kendilerini geliştirmeyi sürdürmelerinin yararlı ve gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.

-Yukarıda belirtilen toplu katalogun hazırlanmasında sorumluluğu üstlenecek birimin, İ.Ü.Merkez Kütüphanesi olması doğaldır. Yüksek Öğretim Yasası çerçevesinde hazırlanan kanun hükmündeki bir kararnameyle tüm üniversite merkez kütüphanelerinde olduğu gibi, İ.Ü.Merkez Kütüphanesinin de 'Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı' olarak örgütlenmesi; aynı zamanda İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri'nin yönetmeliğinin de hazırlanıp yürürlüğe girmesi, adı geçen kütüphanenin 'merkezî' işlevinin ve rolünün güçlendirilmesi açısından önemlidir. Ayrıca, yönetmelikte İ.Ü.Merkez Kütüphanesi'nde Bağlı Birimler Şube Müdürlüğü'nün oluşturulması ve bu müdürlüğün çeşitli işlevleri arasında 'toplu katalog hazırlama' işlevinin de yer alması, adı geçen müdürlüğün bu konuda sorumluluk üstlenmesi için gerekli yasal zemini de sağlamıştır.

-Tez çalışması sırasında İ.Ü.Araştırma Fonu'nun desteğiyle İ.Ü.Kütüphanecilik Bölümü tarafından 'İstanbul Üniversitesi Yabancı Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu' adlı bir proje başlatılmıştır. 15 Aralık'ta başlayan ve bir yılda tamamlanması öngörülen, daha sonra yerli süreli yayınları da kapsamayı planlanan bu proje henüz sürmektedir. İ.Ü.Merkez Kütüphanesi ile işbirliği içinde yürütülen bu proje tamamlandıktan sonra, hazırlanacak toplu katalogun sürdürülmesi

ve güncelleştirilmesi işinin sorumluluğunu İ..Merkez Kütüphanesi Bağlı Birimler Şube Müdürlüğü'nün üstlenmesi uygun olacaktır. Bunun için, Bağlı Birimler Şube Müdürlüğü'nün personel ve diğer imknlar açısından güçlendirilmesi ve toplu katalogla ilgili görevine işlerlik kazandırılması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Abacıoğlu, Behire."Toplu Katalog" ,Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni,1953, 2(2), s.152-164 .

The ALA Glossary of Library and Information Science.
Chicago: American Library Association,1983.

Alpay, Meral. "İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Dairesi" **İstanbul Üniversitesi Bülteni**, 1987, 3(3/4) , s.69.

Alpay, Meral. **Kütüphanecilik Terimleri.** İstanbul, İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1973.

Aybaş, OsmanTekin. **Toplu Kataloglar ve Türkiye Uygulamaları.** Ankara:Türdok, 1979.

Banach, Patricia S. "Union Listing:Coordination and Cooperation from the National and Local Perspectives" **Serials Librarian**, 1987, 13(2/3) , s.147-148.

Baysal,Jale. **Kütüphanecilik Alanında Yeni Kavramlar Araçlar Yöntemler.** 2.basım. İstanbul: İ.Ü.Edebiyat Fakültesi ,1982.

Bloss, Marjorie E."The Two ANSI Standards for Serial Holdings Statements: A Comparison" **Serials Review**, Winter 1985, 11(4), s. 33-42.

Brummel,L. **Toplu Kataloglar.** Çeviren:Behire Abacıoğlu. Ankara:Unesco-Türkiye Milli Komisyonu Yayını, 1963.

Davinson, Donald .E. **Periodical Collections.** London:Deutsch, 1969.

- Demir, Güler.** "Kütüphanelerarası Ödünç Verme".Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.İ.Ü.Ed.Fak.Kütüphanecilik Bölümü,1991.
- Ellsworth, Dianne-Teresa Montgomery.** "California Union Listing:Past, Present, Future" **Serials Review**, 1988, 14(1-2), s.59-69 .
- Erbay, Havva.**Üniversite Kütüphanelerinin Yönetimi ve Organizasyon Yapıları ve Bir Uygulama.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,İstanbul,1994.
- Geer-Butler, Beverly.** "Union Listing:Politics and Practicalities." **Serials Librarian**,1991, 19(3/4) , s. 213-215.
- Harrod, Leonard Montaque.** **Harrod's Librarians Glossary and Reference Book.** Aldershode: Gower,1993.
- Hood, Elizabeth.** "The Catalog Record and Automated Union Listing" **Serials Review**, 1988, 14(1/2), , s.31-42.
- "İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri Yönetmeliği" **T.C.Resmi Gazete**, 15.11.1988.
- "İstanbul Üniversitesi" **İstanbul Üniversitesi Bülteni**, 1987, 3(3/4), s.6.
- Jackson, Miles M.** **Contemporary Developments in Librarianship:An International Handbook.**1986
- Kathleen, M.Miller.**"The Number's Game:New York's Union List of Serials" **Serials Review**, 1988, 14(1-2), s. 53-57.
- Kelly, Carol M.** "Union List Management:The Initial Project and Afterwards" **Serials Review**, 1988, (1/2), s.25-30.
- Keseroğlu, Hasan S.** **Kataloglama Kuralları.**Genişletilmiş 2.Baskı. İstanbul:Yapı Tasarım Üretim,1994.

Kütüphanecilikte Bilgi-Belge Sempozyumu Bildirileri.
Ankara: Kültür Bakanlığı, 1994.

Ollé, James G. A Guide to Sources of Information in Libraries. 1984.

Osborn, Andrew Delbridge. Serial Publications. Chicago,1980

Pehlivan, Gülser."İstanbul Üniversitesi Kütüphanesini İçine Alan Bir Toplu Katalog Nasıl Olmalıdır?" Yayınlanmamış Bitirme Tezi. İstanbul:İ.Ü.Ed.Fak.Kütüphanecilik Bölümü, 1971.

Randall, Barbara Nichols. "Quality Control Aspects of On-line Union List of Serials" Serials Review, 1988, 14(3), s. 33-36

San(Yontar), Aysel. "Sürelî Yayınların Hayatı ve Ölümü. Yayınlanmamış Bitirme Tezi İstanbul: İ.Ü. Ed.Fak. Kütüphanecilik Bölümü, 1970.

Şiriner, Nursen."Sürelî Yayın Sorunları" **Halkevleri Dergisi,** 1975 9(102) s. 24-25.

Tavacı, Yusuf. "İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri".Yayınlanmamış Bitirme Tezi. İstanbul:İ.Ü.Ed.Fak.Kütüphanecilik Bölümü, 1970.

Tığ, Ali Ercan."İstanbul Üniversitesinin Merkez Kütüphanesinin Durumu ve Yeni Binanın Kapasitesi" .Yayınlanmamış Bitirme Tezi. İstanbul:İ.Ü.Ed.Fak.Kütüphanecilik Bölümü, 1971.

Üstün, Ayşe."İstanbul Üniversitesine Bağlı Olan Kütüphaneler". Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İ.Ü. Ed.Fak. Kütüphanecilik Bölümü, 1976.

Wecker, Charlene D.- Susan Fayad. "OCLC Union List Product: Evaluation and Critique of Michigan's Statewide Product" Serials Review, Fall 1985, 11(3) s. 73-84

Whiffin, Jean. Union Catalogues of Serials:Guidelines for Creation and Maintenance, With Recommended standards for Bibliographic and Holdings Control. New York:The Haworth Press,1983.

Woodward, Hazel M. "Union Lists:The UK Perspective " Serials Review, 1988, 14(1-2), s. 73-76.

EK:

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANELERİNDE
SÜRELİ YAYINLAR TOPLU KATALOĞUYLA İLGİLİ
ANKET FORMU**

Cevaplayan Kişinin Adı ve Soyadı:

Cevaplayan Kişinin Görevi:

Lütfen aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1.Kütüphanenizde Fakülte Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu mevcut mu?

Evet []

Hayır []

2.İlk soruya cevabınız 'hayır' ise, sizce bunun nedenleri aşağıdakilerden hangisidir?

2.1.Kütüphane elemanlarının yetersizliği

2.1.1.Yönetici elemanın/elemanların yetersizliği

a)Niceliksel yetersizlik []

b)Niteliksel yetersizlik []

c)Her ikisi []

2.1.2.Yönetici olmayan elemanların yetersizliği

a)Niceliksel yetersizlik []

b)Niteliksel yetersizlik []

c)Her ikisi []

2.2.Kütüphane binasının yetersizliği []

2.3.Kütüphane bütçesinin yetersizliği []

2.4.Kullanıcıların yetersizliği []

2.4.1.Kullanıcıların süreli yayın toplu kataloglarıyla ilgili bilgilerinin yetersizliği []

2.4.2.Kullanıcıların bir süreli yayın toplu kataloguyla ilgili taleplerinin yetersizliği []

2.4.3.Her ikisi []

2.5.Fakülte kütüphaneniz ve ona bağlı birimlerle İ.Ü. Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı arasındaki işbirliğinin yetersizliği(Lütfen açıklayınız.

2.6.Diğer(Lütfen açıklayınız.)

3.Kütüphanenizde halen bir süreli yayın toplu katalogu bulunmasa da, böyle bir katalogu hazırlamanın yararlı olacağı görüşünde misiniz?

Evet [] Hayır []

Neden? Lütfen açıklayınız....

4.Yukarıdaki soruya cevabınız 'hayır' ise ise, bu konudaki sorunları çözme yönünde herhangi bir girişimde buldunuz mu?

Evet [] Hayır []

5.Fakülte kütüphanenizde bir süreli yayın toplu katalogu mevcutsa, bu katalog,

5.1.Aşağıdaki hangi biçimde kayıtlıdır?

- Basılı listede [] Fişlerde []
Bilgisayar ortamında [] Diğer []

5.2.Hangi yılları kapsamaktadır?

5.3.Hem yerli, hem de yabancı süreli yayınları kapsamakta mıdır?

- Evet [] Hayır []

5.4. Toplu katalogdaki bibliyografik künyelerde, aşağıdaki verilerden hangileri yer almaktadır?

- Süreli yayınların ilk çıkış tarihi
- Yeri
- Yayınevi bilgisi
- Eski-yeni adı

6.Toplu katalogun oluşturulması konusunda izlenen belli standartlar var mıdır?

7.Toplu katalogun hazırlanmasında hangi düzeyde personelden yararlanılmaktadır?

7.1.Kütüphane personeli

7.1.1.Mesleki eğitim görmüş elemanlar

- Ortaöğretim [] Lisans [] Yüksek lisans []

7.1.2.Mesleki eğitim görmemiş elemanlar

- Ortaöğretim [] Lisans [] Yüksek lisans []

7.2. Kütüphane dışından sağlanan personel

7.2.1.Mesleki eğitim görmüş elemanlar []

7.2.2.Mesleki eğitim görmemiş elemanlar []

8.Toplu kataloğun amacı sizce nedir?

